9

108 4/106

17839

Изъ Библіотеки для чтенія А. Смирдина

№ 5720

За годъ . . 10 рубл. сер.
За полгода 6 » »
За 3 мѣсяца 4 » »
За мѣсяцъ 2 » »

За чтеніе книгъ съ журналами 20 рубл. сер.

Новыя книги держать не болѣе двухъ недѣль.

3 —

КНИЖНЫЙ МАГАЗИНЪ ВЪ РИГѢ.

Н. КИММЕЛЬ
КНИЖНЫЙ МАГАЗИНЪ
ВЪ РИГѢ,

108 $\frac{4}{106}$

1782

За

За

За

За

КН

РОССІЙСКАЯ

ГРАММАТИКА

GRAMMATYKA

ROSSYJSKA.

НАЧЕРТАНІЕ
ГРАММАТИКИ
РОССІЙСКАГО ЯЗЫКА,

Составленное по наилучшимъ и достовѣрнѣйшимъ пособіямъ,

НА РОССІЙСКОМЪ И ПОЛЬСКОМЪ ЯЗЫКѢ.

ВИЛЬНО.
Въ Типографіи Б. Неймана.
1827.

Гос. Историч. Научн. Б-ка
НКП РСФ
Инвент. № 315905
" " 193 г.

POCZĄTKI
GRAMMATYKI
JĘZYKA ROSSYJSKIEGO,

podług celniejszych i gruntowniejszych wzorów

W JĘZYKU ROSSYJSKIM I POLSKIM

UŁOŻONE.

WILNO.

W DRUKARNI B. NEUMANA.

1827.

Dozwala się drukować pod tym warunkiem, aby po wydrukowaniu, nie wprzód zaczynać przedawać, póki nie będą dostawione exemplarze: jeden dla Komitetu Cenzury, dwa dla Departamentu Ministerium Oświecenia, dwa exemplarze dla Imperatorskiey publicznej Biblioteki, jeden dla Imperatorskiey Akademii nauk i jeden dla Imperatorskiego Uniwersytetu w Abo. Wilno, dnia 3 Lipca 1827 roku.

Leon Borowski Cenzor.

ОГЛАВЛЕНІЕ.	стр	POCZET RZECZY.	str.
Числó, начертáніе и раздѣлéніе буквъ	1.	Liczba, postać i podział głosek	1.
О произношéніи буквъ	2.	O wymawianiu . . .	2.
О знáкахъ препинáнія	7	O znamionach pisarskich	7.
О частяхъ рѣчи . .	9.	O częściach mowy . .	9.
Общія принадлéжности измѣняемыхъ частéй рѣчи . .	9.	Ogólne własności odmiennych części mowy .	9.
О имени существительномъ	11.	O imieniu rzeczowném albo rzeczowniku .	11.
Общія замѣчáнія о склонéніи имéнъ существительныхъ	15	Ogólne prawidła przypadkowania imion rzeczownych	15.
Пéрвое склонéніе	17.	Forma pierwsza przypadkowania	17.
Вторóе склонéніе	20.	Forma druga . . .	20.
Трéтіе склонéніе	22	Forma trzecia . . .	22.
О исключéніи бýквы *е* или́ *о* въ роди́тельномъ и други́хъ падежáхъ единст. числá . .	25.	O wyrzuceniu samogłoski *e* albo *o* w przypadku 2gim oraz innych liczby pojedyńczej . .	25.
Объ окончáніяхъ на *у* и *ю* въ роди́тельномъ и предлóжномъ падежáхъ единст. числá . .	27.	O zakończeniach na *y* i *ю* w przypadkach 2gim i 7mym liczby pojedyńczej	27.
Объ окончáніяхъ на *а*, *ья* и *е* въ имени́тельномъ падежѣ множ. числá . .	29	O zakończeniach na *a*, *ья* i *e*, w przypadku pierwszym liczby mnogiej	29.
О вставкѣ буквъ *е* и		O dodatni głosek *e* i *o*	

стр		str.	
о въ родительномъ падежѣ множественнаго числа	30.	w przypadku drugim liczby mnogiej . .	30.
Объ окончаніяхъ на *ей*, *ій*, *евъ*, *ьевъ*, въ родительномъ падежѣ множественнаго числа . . .	32.	O zakończeniach na *ей*, *ій*, *евъ*, *ьевъ* w przypadku 2gim liczby mnogiej	32.
Объ окончаніяхъ въ творительномъ падежѣ втораго склоненія на *ой*, *ей*, *ью* и *ьми*	33.	O zakończeniach na *ой*, *ей*, *ью* i *ьми* w 6tym przypadku formy drugiej	33.
О именахъ прилагательныхъ . . .	36	O przymiotnikach .	36.
Склоненіе именъ прилагательныхъ качественныхъ . .	39.	Forma przypadkowania przymiotników właściwych	39.
Склоненіе именъ прилагательныхъ притяжательныхъ .	45.	Forma przypadkowania przymiotników dzierżawczych	45.
О степеняхъ сравненія	47	O stopniach porównania	47.
О именахъ числительныхъ . . .	53.	O imionach liczbowych	53
О мѣстоименіи . .	60.	O zaimku	60.
О глаголѣ	66.	O słowie	66
Собраніе простыхъ глаголовъ несовершенныхъ и совершенныхъ . . .	71.	Zbior słów prostych niedokonanych i dokonanych	71.
Собраніе употребительнѣйшихъ простыхъ глаголовъ		Zbiór najczęściej używanych słów prostych niedokonanych zamieniają-	

	стр.		str.
несовершéнныхъ, переходя́щихъ въ совершéнные посрéдствомъ предлóговъ	73.	cych się w dokonane za pośrednictwem przyimków	73.
Собрáніе простыхъ глагóловъ многокрáтныхъ и однокрáтныхъ . . .	80.	Zbiór prostych słów wielokrotnych i jednokrotnych	80.
Собрáніе простыхъ глагóловъ многокрáтныхъ, принимáющихъ по перехождéніи въ однокрáтные настоя́щіе время, а не бýдущее	86.	Zbiór słów prostych wielokrotnych przybierających, po przejściu w jednokrotne, czas terazniejszy nie zas przyszły	86.
Произвóдство наклонéній и времéнъ простыхъ глагóловъ	90.	Formowanie się trybów i czasów w słowach prostych	90.
Спряжéніе глагóловъ	107.	Czasowanie słów .	107.
Спряжéніе пéрвое	108.	Forma pierwsza czasowania	108.
Спряжéніе вторóе	116	Forma druga . . .	116.
Примѣръ обóихъ спряжéніи вмѣстѣ .	124.	Przykład obu form czasowania	124.
Спряжéніе глагóла вспомогáтельнаго *быть*	132.	Czasowanie słowa posiłkowego *быть*, bydź	132.
Спряжéніе глагóловъ возврáтныхъ, взаи́мныхъ и óбщихъ	133	Czasowanie słów zwrótnych, zaimkowych i powszechnych . . .	133.
Спряжéніе глагóловъ страдáтельныхъ	135.	Czasowanie słów biernych	135.
Спряжéніе глагóловъ безли́чныхъ . .	137.	Czasowanie słów nieosobistych	137.

	стр.		str.
О глаго́лахъ непра́вильныхъ . . .	139.	O słowach nieforemnych	139.
О глаго́лахъ сло́жныхъ съ предло́гами	145.	O słowach złożonych z przyimkami . . .	145.
О прича́стіи . .	152.	O imiesłowie . . .	152.
О нарѣчіи . . .	154.	O przysłówku . .	154.
О предло́гѣ . . .	160.	O przyimku . . .	160.
О сою́зѣ	162.	O spójniku . . .	162.
О междоме́тіи .	165.	O wykrzykniku . .	165.
О части́цахъ . .	166.	O partykułach . .	166.

GRAMMATYKA

JĘZYKA ROSSYYSKIEGO.

Число, начертáнie и раздѣлéнie буквъ.

§. 1. Буквъ въ Россiйскомъ языкѣ считáется трúдцать четы́ре, котóрыхъ начертáнie есть слѣдующее :

Liczba, postać i podział głosek.

§. 1. Głosek w języku Rossyjskim znajduje się trzydzieście cztéry, których postać jest następująca :

А.	а.	a.	С.	с.	es.
Б.	б.	be.	Т.	т.	te.
В.	в.	we.	У.	у.	u.
Г.	г.	g, he.	Ф.	ф.	ef.
Д.	д.	de.	Х.	х.	cha.
Е.	е.	e.	Ц.	ц.	ce.
Ж.	ж.	że.	Ч.	ч.	cze.
З.	з.	ze.	Ш.	ш.	sza.
И.	и.	i.	Щ.	щ.	szcza.
І.	і.	i.	Ъ.	ъ.	jer.
К.	к.	ka.	Ы.	ы.	y. jery.
Л.	л.	el.	Ь.	ь.	jer'.
М.	м.	em.	Ѣ.	ѣ.	je.
Н.	н.	en.	Э.	э.	e.
О.	о.	o.	Ю.	ю.	ju.
П.	п.	pe.	Я.	я.	ja.
Р.	р.	er.	Ѳ.	ѳ.	f, th, fe.

Къ симъ бýквамъ принáдлежитъ тáкже й, и словéнская ѵ.

Do tych głosek należy także *й*, mająca brzmienie dwugłoski *ay*, w wyrazach *day*, *móy*; oraz słowiańska *ѵ*. iżyca.

§. 2. Всѣ сiи бу́квы раздѣля́ются на *гла́сныя*, *двугла́сныя*, *согла́сныя* и *безгла́сныя* или́ *полугла́сныя*.

§. 2. Te wszystkie głoski dzielą się na *samogłoski*, *dwugłoski*, *spółgłoski* i *nieme* albo *pół-samogłoski*.

§. 3. *Гла́сныя* бу́квы суть:

§. 3. *Samogłoski* są te:

а, е, и, i, о, у, ы, ѣ, э, ю, я.

§. 4. *Двугла́сныя* бу́квы суть:

§. 4. *Dwugłoski* są te:

ай, ей, ій, ой, уй, ый, ѣй, эй, юй, яй.

§. 5. *Согла́сныя* бу́квы суть:

§. 5. *Spółgłoski* są te:

б, в, г, д, ж, з, к, л, м, н, п, р, с, т, ф, х, ц, ч, ш, щ, ѳ.

§. 6. *Безгла́сныя* бу́квы ъ и ь, суть то́лько зна́ки, пока́зывающiе тупо́е или́ то́нкое произноше́нiе той согла́сной, по́слѣ кото́рой онѣ́ поста́влены; по сей причи́нѣ ъ обыкнове́нно называ́ется твёрдымъ, а ь мя́гкимъ зна́комъ.

§. 6. *Nieme* głoski ъ i ь, są tylko znakami, okazującemi twarde lub miękkie brzmienie tej spółgłoski, po której umieszczone będą. Z tej przyczyny ъ nazywa się pospolicie twardym, a ь miękkim znakiem.

О произноше́нiи букв.

O wymawianiu.

§. 7. Произноше́нiе Россiйскихъ буквъ раздѣлить мо́жно на два ро́да: одно́ кни́жное или́

§. 7. Wymawianie głosek rossyjskich na dwa rodzaje podzielić można: jedno książkowe albo piśmienne, a dru-

письменное, а другое въ просторѣчіи употребляемое. Первое наблюдается при произношеніи публичныхъ рѣчей, проповѣдей и при чтеніи книгъ и сходствуетъ съ правописаніемъ; послѣднее употребляется въ обыкновенныхъ разговорахъ, также въ чтеніи сочиненій слогомъ просторѣчія писанныхъ.

gie w mowie potocznej używane. Pierwsze zachowuje się w mowach publicznych, kazaniach i w czytaniu ksiąg; takie wymawianie odpowiada pisowni: ostatnie zaś używa się w rozmowach pospolitych, także w czytaniu dzieł stylem potocznym pisanych.

Здѣсь предлагаются краткія правила произношенія буквъ, употребляемаго въ разговорахъ.

Tu się podają krótkie prawidła wymawiania, w rozmowach używanego.

§. 8. Буква *а* произносится какъ Польское *а*, но въ окончаніи именъ прилагательныхъ на *аго* произносится какъ *о*, на пр. *большаго*, выговаривай *бальшова*.

§. 8. Głoska *a* wymawia się jak polskie *a*, lecz w przymiotnikach zakończonych na *аго*, wymawia się jak *o*, naprzykład *большаго* wielkiego, wymawiaj *balszowa*.

§. 9. Буква *е* произносится четверояко: 1) Въ началѣ словъ и послѣ буквы гласной какъ *ѣ*, на пр. *есмь*, *знаете*, *жаркое*.

§. 9. Głoska e wymawia się czworako:

1) Na początku wyrazów i po samogłosce jak *je*, np. *есмь*, jestem, *знаете*, wiecie, *жаркое*, pieczyste, wymawiaj *jeśm*, *znajetie*, *żarkoje*.

2) Когда́ имѣетъ надъ собо́ю ударе́ніе, тогда́ произно́сится какъ *іо*, напр. *березá*, *лéдъ*, *далéко*, *éжъ*, *дéшево*, *придéтъ*, выгова́ривай: *беріоза*, *ліодъ*, *даліоко* и проч.

3) По́слѣ буквъ *ж*, *ц*, *ч*, *ш*, *щ*, произно́сится какъ *о*, на пр. *жéлтый*, *чéрный*, *шелъ*, *лицé*, выгова́ривай *жóлтый*, *чóрный*, *шолъ*, *лицó*.

Впро́чемъ мно́гія слова́ не слѣдуютъ сему пра́вилу, не взира́я на то, что въ оны́хъ надъ бу́квою *е* ударе́ніе, каковы́ суть: *сéрдце*, *олéнь* и проч.

§. 10. Бу́ква *о* когда́ не имѣетъ надъ собо́ю ударе́нія, во мно́гихъ слова́хъ произно́сится, для смягче́нія выгово́ра, подо́бно бу́квѣ *а*, на пр. вмѣсто *Москвá*, *хорошó*, *хочý*, говоря́тъ *Масквá*, *харашó*, *хачý*.

§. 11. Бу́квы *б*, *в*, *д*, *ж*, *з*, въ обыкнове́нномъ разгово́рѣ предъ бу́квами *п*, *ф*, *к*, *х*, *с*, *ц*, *ч*, *ш*, *щ*, и въ концѣ рече́ній предъ бу́квами *ъ* и *ь* смягча́ются, про-

2) Gdy ma nad sobą akcent wtedy wymawia się jak *io*, np. *берéза*, brzoza, *лéдъ*, lód, *далéко*, daleko, *éжъ*, jeż, *дéшево*, tanio, *придéтъ* przyjdzie, wymawiaj: *berioza*, *liod*, *dalioko*, *joż*, *dioszewo*, *prydiot*.

3) Po głoskach *ж*, *ц*, *ч*, *ш*, *щ*, wymawia się jak *o*, naprzykł. *жéлтый*, żółty, *чéрный*, czarny, *шелъ*, szedł, *лицé*, twarz, wymawiaj *żoltyj*, *czornyj*, *szoł*, *lico*.

Z resztą liczne wyrazy wyjmują się z tych prawideł, pomimo tego, że w nich nad głoską *e* akcent przypada, do tych należą *сéрдце*, serce, *олéнь*, jeleń, wymawiaj *serdce*, *oleń*.

§. 10. Głoska *o* gdy nie ma nad sobą akcentu, w wielu słowach wymawia się, dla zmiękczenia brzmienia, na podobieństwo głoski *a*, np. *Москвá*, *хорошó*, dobrze, *хочý*, chcę, wymawiają *Maskwa*, *charaszo*, *chaczu*.

§. 11. Głoski *б*, *в*, *д*, *ж*, *з*, w mowie potocznej, przed głoskami *п*, *ф*, *к*, *х*, *с*, *ц*, *ч*, *ш*, *щ*, i na końcu wyrazów przed głoskami *ъ* i *ь* zmiękczają się: *б* jak *п*, *в* jak *ф*, *д* jak *т*, *ж* jak *ш*, *з* jak *с*,

износятся *б* какъ *п*; *в* какъ *ф*; *д* какъ *т*; *ж* какъ *ш*; *з* какъ *с*, на пр. *рóбкій*, *бобъ*, *левъ*, *идтú*, *пряжка*, *сказка*, *разъ*, *связь*, выговáриваются *рóпкій*, *бопъ*, *лефъ*, *иттú*, *пряшка*, *скáска*, *расъ*, *свясь*.

§. 12. Бýква *г* произнóсится четвероякó:

1) Въ слóвахъ заимствованныхъ изъ Словéнскаго языкá, произнóсится какъ Пóльское *h*, напр. *Госпóдь*, *благословляю*.

2) Въ óбщемъ языкá употреблéніи какъ Пóльское *g*, на пр. *годъ* *гвоздь*, *головá*.

3) Предъ бýквою *к*, а иногдá въ концѣ рѣчéній предъ буквóю *б* выговáривается какъ *х*, на пр. *лéгкій*, *мягкій*, *Богъ*, *убóгъ*; тáкже въ словáхъ инострáнныхъ кончáющихся на *ргъ*, напр. *Петербýргъ*, *Страсбýргъ* произнóсится *Петербýрхъ*, *Страсбурхъ*.

4) Въ именáхъ прилагáтельныхъ и мѣстоимéніяхъ кончáющихся

np. wyrazy *робкій*, lękliwy, *бобъ*, bób, *левъ*, lew, *идтú*, iśdź, *пряжка*, sprzążka, *скáзка*, powieść, *разъ*, raz, *связь*, związek. wymawiają się *ropkij*, *bop*, *lef*, *itti*, *priaszka*, *skaska*, *ras*, *swiaś*.

§. 12. Głoska *г* wymawia się czworako:

1) W wyrazach z języka słowiańskiego przyjętych, brzmi jak polskie *h*, np. *Госпóдь*, Pan, *благословляю*, czytaj *Hospod*, *błahosławlaju*.

2) W powszechnêm używaniu jak polskie *g*, np. *годъ*, rok, *гвоздь*, gwoźdź, *головá*, głowa, czytaj *god*, *gwozd*, *gaława*.

3) Przed głoską *k*, a niekiedy na końcu wyrazów przed głoską *б* wymawia się jak *ch*, np. *лéгкій*, lekki, *мягкій*, miękki, *Богъ*, Bóg, *убóгъ*, ubogi, czytaj *lechkiy*, *miachkij*, *Boch*, *uboch*; także w wyrazach cudzoziemskich kończących się na *ргъ*, np. *Петербýргъ*, *Страсбýргъ*, wymawia się *Peterburch*, *Strasburch*.

4) W przymiotnikach i zaimkach kończących się na *го*, głoska *г* wymawia się

на *го*, буква *е* произносится по большой части какъ *в*, на пр. *его*, *сегодня*, *чернаго*, выговаривается *ево*, *севодня*, *чернаво*.

5) Въ словахъ иностранныхъ произносится такъ, какъ онѣ выговариваются на томъ языкѣ, съ коего займствованы, на пр. *Географія*, *губернія*, *герой*, *Геллеспонтъ*, *Греція*.

§ 13. Буква *л* предъ буквами *и*, *я*, *ѣ*, *ю*, и *ь* произносится какъ Польское *l*; на п. *листъ*, *лягушка*, *лѣто*, *лютый*, *Вильно*; предъ всѣми прочими буквами какъ *ł*, на пр. *лошадь*, *лай*, *лугъ*.

§. 14. Буква *с* соотвѣтствуетъ Польскому *s*, на пр. *сестра*, *красота*, но предъ буквами *б*, *г*, *д*, *ж*, *з*, произносится наподобіе *з*, на пр. *сборъ*, *сгарать*, *сдѣлать*, *сжимать*, *сзади*, выговаривай *зборъ*, *згарать*, *здѣлать*, *зжимать*, *ззади*.

po większéj części jak *w*, np. *его*, jego, *сегодня*, dzisiaj, *чернаго*, czarnego, wymawia się *jewo*, *sewodnia*, *czornowo*.

5) W wyrazach cudzoziemskich wymawia się tak, jak one brzmią w tym języku, z którego są przyjęte, np. *Географія*, *губернія*, *герой*, bohatér, *Геллеспонтъ*, *Греція*, czytaj *geografija*, *gubernija*, *heroj*, *Hellespont*, *Grecya*.

§. 13. Głoska *л* przed głoskami *и*, *я*, *ѣ*, *ю* i *ь* wymawia się jak polskie *l*, np. *листъ*, arkusz, *лягушка*, żaba, *лѣто*, lato, *лютый*, srogi, *Вильно*; czytaj *list*, *laguszka*, *leto*, *lutyj*, *Wilno*; przed wszystkiemi innemi głoskami jak *ł*, np. *лошадь*, koń, *лай*, szczekanie, *лугъ*, łąka; czytaj *łoszad*, *łaj*, *ług*.

§. 14. Głoska *с* wymawia się jak polskie *s*, np. *сестра* siostra, *красота* piękność, czytaj *siestra*, *krasota*; lecz przed głoskami *б*, *г*, *д*, *ж*, *з*, wymawia się na podobieństwo *z*, np. *сборъ*, zebranie, *сгарать*, gorzeć, *сдѣлать*, zrobić, *сжимать*, ściskać, *сзади*, z tyłu: czytaj *zbor*, *zgarat*, *zdiełat*, *zżymat*, *z zadi*.

§. 15. Бу́ква ѵ въ слова́хъ Гре́ческихъ употребля́емыхъ въ Слове́нскихъ кни́гахъ, по́слѣ согла́сной произно́сится на подо́біе и, на пр. Сѵно́дъ, ѳѵміа́мъ, мѵро; а по́слѣ гла́сной какъ в на пр. Еѵа́нгеліе, Еѵхари́стіа.

§. 15. Głoska ѵ (nazwana iżyca) w wyrazach greckich używanych w xięgach słowiańskich, po spółgłosce wymawia się na podobieństwo i, np. Сѵно́дъ, ѳѵміа́мъ tymian kadzidło, мѵ́ро, oliwa, czytaj Synod, fimiam, miro; a po samogłosce jak ω, np. Еѵа́нгеліе, Еѵхари́стіа, czytay Ewanhelije, Ewcharistija.

§. 16. Всѣ слова́ Росс́ійскаго языка́ конча́щіяся согла́сною, имѣ́ютъ по́слѣ о́ной бу́квы ъ или́ ь; пе́рвая означа́етъ твёрдое произноше́ніе, друга́я то́нкое (§. 6) на пр. стака́нъ. ого́нь, ста́лъ, ста́ль.

§. 17. Всѣ про́чія бу́квы выгова́риваются схо́дно съ правописа́ніемъ.

§. 16. Wszystkie wyrazy rossyjskie kończące się spółgłoską, mają po niej głoski ъ albo ь, pierwsza oznacza twarde brzmienie wyrazu, druga miękkie, np. стака́нъ, szklanka, ого́нь, ogień, ста́лъ, stał, ста́ль, stal, czytaj stakan, agoń, stał, stal.

§. 17. Wszystkie inne głoski wymawiają się tak jak są napisane.

O зна́кахъ препина́нія

O znamionach pisarskich.

§. 18. Надстро́чные.

a) Зна́ки ударе́нія (`) и (´) нерѣ́дко поставля́ются надъ гла́сными бу́квами для показа́нія, кото́рые сло́ги протя́жно или́ съ возвыше́ніемъ го́лоса выгова́риваются, на пр. му́-

§. 18. a) Akcenta (`) i (´) niekiedy kładą się nad samogłoskami dla pokazania, które zgłoski przeciągle, albo z podniesieniem głosu wymawiają się, np. му́ка, męka, мука́, mąka, по́дать, podatek, пода́ть, podać.

ка, мука, подать, подать.

b) *Краткая* (˘) ставится надъ буквою *и*, для означанія обращенія ея въ двугласную, на пр. *рой*, *безчисленный*.

b) *Krótka* (˘) kładnie się nad samogłoską *u* dla oznaczenia jej zamiany na dwugłoskę, np. *рой*, rój, *безчисленный*, niezliczony, wymawia się *roj*, *bezczyslennyj*.

c) *Двѣ точки* (¨) ставятся надъ гласною *е*, когда буква сія произносится какъ *io*, или о,

c) *Rozdzielnik* (¨) używa się nad samogłoską *e*, gdy ta wymawia się jak *io*, lub *o*,

на пр. слёзы łzy, пьётъ pije, жжётъ pali, шёлкъ jedwab,

— *Слитная* (ˆ) нынѣ не употребляется, прежде ставили оную надъ буквами *io*, для показанія, что обѣ онѣ составляютъ одинъ слогъ, напр. *Маіôрѣ*, но теперь пишутъ просто *Маіорѣ*.

Daszek (ˆ) nie używa się teraz, dawniéj kładli go nad głoskami *io*, dla pokazania że one składają jednę zgłoskę, np. *Маіôрѣ*, lecz dzisiaj piszą *Маіорѣ*.

§. 19. Строчные знаки суть:

§. 19. Znamiona pisarskie kładące się po wyrazach są te:

, Запятая, przecinek.
; Точка съ запятою, średnik.
: Двоеточіе, dwukropek.
. Точка, kropka.
? Вопросительный знакъ, znak pytania.
! Восклицательный знакъ, znak wykrzyknienia.
( ) Вмѣстительные знаки, nawias.
- Знакъ сопряженія, łącznik.
„ “ Вносные знаки, cudzysłów.

О ЧАСТЯХЪ РѢЧИ.

§. 20. Слова́ Россі́йскаго языка́ раздѣля́ются на де́сять разря́довъ или́ ви́довъ, кои́ называ́ются частя́ми рѣчи. Онѣ́ суть:

1) Имя существи́тельное,
2) Имя прилага́тельное,
3) Имя числи́тельное,
4) Мѣстоимѐніе,
5) Глаго́лъ,
6) Прича́стіе,
7) Нарѣ́чіе,
8) Предло́гъ,
9) Союзъ,
10) Междоме́тіе.

§. 21. Пе́рвыя шесть часте́й рѣчи называ́ются *измѣня́емыми*, потому́ что оконча́нія ихъ перемѣня́ются; про́чія же четы́ре *неизмѣня́емыми*, потому́ что оконча́нія оны́хъ не перемѣня́ются.

Общія принадле́жности измѣня́емыхъ часте́й рѣчи.

§. 22. При измѣня́емыхъ ча́стяхъ рѣчи

O CZĘŚCIACH MOWY.

§. 20. Wyrazy składające język rossyjski dzielą się na dziesięć rzędów, które się zowią częściami mowy, a te są:

1) Imie rzeczowne.
2) Imie przymiotne.
3) Imie liczbowe.
4) Zaimek.
5) Słowo.
6) Imiesłow.
7) Przysłówek.
8) Przyimek.
9) Spójnik.
10) Wykrzyknik.

§. 21. Wyrazy pierwszych sześciu rzędów zowią się *odmiennemi*, ponieważ odmieniają swoje zakończenie; ostatnie zaś cztery rzędy *nieodmiennemi*, ponieważ wyrazy do nich należące nieodmieniają swego zakończenia.

Ogólne własności odmiennych części mowy.

§. 22. W częściach mowy odmiennych uważać trzeba

примѣчáть дóлжно 1) *родъ* и 2) *число́*.

§. 23. Рóдовъ три: 1) *му́жескій*, 2) *же́нскій*, 3) *сре́дній*.

Сверхъ сего́ въ существи́тельныхъ именáхъ тѣ, ко́и бывáютъ совоку́пно му́жескаго и же́нскаго рóда, называ́ются именáми óбщаго рóда на пр.

1) *rodzaj* i 2) *liczbę*.

§. 23. Trzy są rodzaje: 1) *męzki*, 2) *żeński*, 3) *nijaki*.

Nadto te, które w sobie zawierają razem rodzaj męzki i żeński, nazywają się imionami rodzaju powszechnego, np.

плáкса, płaxa, *пустоме́ля*, świegot, сте́пень stopień.

§. 24. Число́ бывáетъ или́ *едíнственное* или́ *мно́жественное*.

§. 24. Liczba jest albo *pojedyncza* albo *mnoga*.

§. 25. Перемѣна окончáній измѣня́емыхъ частéй рѣчи посрéдствомъ *падежéй*, называ́ется *склонéніемъ*.

§. 25. Odmiana zakończeń odmiennych części mowy za pośrednictwem przypadków, nazywa się *przypadkowaniem*.

§. 26. Падежéй считáется семь, а и́менно:

§. 26. Przypadków jest siedm, a mianowicie:

1. Имени́тельный соотвѣтствуетъ вопро́су: *кто* или́ *что*?

1szy przypadek, odpowiada na pytanie: *kto* albo *co*?

2. Роди́тельный соотвѣтствуетъ вопро́су *кого́*, *чего́*, *чей*, *чья*, *чье*?

2gi przypadek odpowiada na pytanie *kogo*, *czego*, *czyj*, *czyja*, *czyje*.

3. Дáтельный соотвѣтствуетъ вопрóсу *кому́* или *чему́*?

3ci przypadek odpowiada na pytanie *komu*, albo *czemu*?

4. Вини́тельный соотвѣтствуетъ вопро́су *кого́* или́ *что*?

4ty przypadek odpowiada na pytanie *kogo* albo *co*?

5. Звательный соотвѣтствуетъ вопросу *кто* или *что?*	5ty przypadek odpowiada na pytanie *kto*, albo *co?*
6. Творительный соотвѣтствуетъ вопросу *кѣмъ* или *чѣмъ?*	6ty przypadek odpowiada na pytanie *kim* albo *czém?*
7. Предложный соотвѣтствуетъ вопросу *о комъ, о чемъ, въ комъ, въ чемъ, на комъ, на чемъ, при комъ, при чемъ, гдѣ.*	7my przypadek odpowiada na pytanie *o kim, o czém, w kim, w czém, na kim, na czém, przy kim, przy czém, gdzie?*

О ИМЕНИ СУЩЕСТВИТЕЛЬНОМЪ. / O IMIENIU RZECZOWNÉM.

§. 27. Имена существительныя имѣютъ семь окончаній: *ъ, й, а, я, ь, о, е,* на пр.	§. 27. Imiona rzeczowne czyli rzeczowniki mają siedm zakończeń: ъ, й, а, я, ь, о, е, np.

городъ miasto, герой bohater, книга książka, дитя dziecię, мать matka, облако obłok, солнце słońce.

§. 28. Имена существительныя раздѣляются на:	§. 28. Rzeczowniki dzielą się na:
1. Собственныя на пр.	1. właściwe, naprzykład:

Вильно, Висла, Москва, Нева.

2. Нарицательныя или общія на пр.	2. pospolite albo powszechne, np.

рѣка rzeka, городъ miasto, птица ptak.

3. Собирательныя на п.	3. zbiorowe, np.

народъ naród, войско woysko, стадо stado.

§. 29. Имена существи-	§. 29. Imiona rzeczowne

тельныя имѣютъ четыре ро́да: му́жескій, же́нскій, сре́дній и о́бщій.

§. 30. Къ му́жескому ро́ду прина́длежатъ всѣ имена́ одушевле́нныхъ предме́товъ му́жескаго по́ла, на пр. *оте́цъ, ю́ноша, вити́я*, и неодушевле́нныхъ конча́щихся въ имени́тельномъ падежѣ́ еди́нственнаго числа́ на *ъ* или́ *й*, на пр. *до́мъ, нравъ, геро́й*.

§. 31. Же́нскаго ро́да суть имена́ одушевле́нныхъ предме́товъ же́нскаго по́ла, на пр. *тётка, княги́ня*, и неодушевле́нныхъ, конча́щихся въ имени́тельномъ падежѣ́ еди́нственнаго числа́ на *а, я, ь*, на пр. *кни́га, земля́, трость*.

§. 32 Сіе послѣ́днее правило ограни́чиваетъся слѣ́дующими случа́ями:

1) Произво́дныя имена́ конча́щіяся на *тель*, съ предыду́щею гласно́ю суть ро́да му́жескаго, на пр. *числи́тель, знамена́тель*, и пр.

2) Слѣ́дующія слова́, конча́щіяся на *ь*, суть та́кже ро́да му́жескаго:

mają cztéry rodzaje: męzki, żeński, nijaki i powszechny albo spólny.

§. 30. Do rodzaju męzkiego należą imiona żywotnych przedmiotów płci męzkiej, np. оте́цъ ojciec, ю́ноша młodzieniec, вити́я mówca i nieżywotnych kończących się w pierwszym przypadku liczby pojedynczej na *ъ* albo *й* np. домъ dom, нравъ obyczaj, геро́й bohatér.

§. 31. Rodzaju żeńskiego są imiona przedmiotów żywotnych płci żeńskiej, np. тётка ciotka, княги́ня xiężna, i nieżywotnych kończące się w pierwszym przypadku liczby pojedynczej na *а, я, ь*, np. кни́га księga, земля́ ziemia, трость trzcina.

§. 32. To ostatnie prawidło nie ma miéjsca w następnych przypadkach:

1) Imiona pochodne kończące się na *тель* z poprzedzającą samogłoską są rodzaju męzkiego np. числи́тель licznik, знамена́тель mianownik i t. d.

2) Następujące rzeczowniki, zakończone na *ь*, są rodzaju męzkiego:

Алкого́ль, alkohol, wyskok. Алта́рь, ołtarz.

Билль, projekt w parlamencie angielskim podany. Бредéнь, sieć rybacka. Буквáрь, abecadlnik, elementarz. Бýтень, czechrzyca leśna, (choerophyllum silvestre). Вéксель, wexel. Вйхорь, wicher. Водевйль, wodewil. Вопль, płacz, lament. Волдырь, krostka, bąbel. Гвоздь, gwoźdź. Гóлень, golenię. Гóлубь, gołąb. Грéбень, grzebień. Грйфель, gryfel, ołówek kamienny. Груздь, agaricus piperatus. Гусь, gęś. Дáктиль, daktyl, miara wiersza. Дёготь, dziegieć. День, dzień. Дождь, deszcz. Дягиль, dzięgiel. Жёлудь, żołądź. Зарýбень, nacięcie, karb. Звѣрь, źwierzę dzikie. Иверень, kawałek. Инбйрь, imbier. Календáрь, kalendarz. Кáмень, kamień. Картóфель, kartofel. Кáшель, kaszel. Кéрвель, gatunek rośliny. Киль, trama okrętu. Кйпень, wrzątek. Кисéль, kisiel. Кистéнь, proca, rzemień z kulą przywiązaną. Кóготь, pazur. Козырь, kozyra. Колóдезь, studnia. Кóмель, komin. Кóпетень, austerya. Корáбль, okręt. Кóрень, korzeń. Косáрь, nóż do szczepania łuczywy. Костыль, szczudło, kula. Кóчень, kaczan. Кошéль, torba. Крáстель, (rallus crex). Кремéнь, krzemień. Крéндель, obwarzanek. Кубáрь, cyga, wartołka, kręglica. Кýколь, kąkol. Куль, sakwa. Лáгерь, oboz. Лáпоть, łapeć, kurpie, chodaki. Лéжень, belka. Лйвень, ulewa. Лóкоть, łokieć. Лóмоть, kawał chleba. Мéргель, margiel. Миндáль, migdał. Миткáль, perkal. Монастырь, klasztor. Нашатырь, amonijak. Нóготь, paznogieć. Нуль, zéro. Оборотень, wilkołek. Огóнь, ogień. Окунь, okuń. Пáнцырь, pancerz. Пень, pień, karcz. Пéречень, rys. Пéрстень, pierścień. Плáмень, płomień. Полóть, połeć. Пóршень, stępel w pompie. Прóфиль, profil. Пузырь, pęcherz. Пýстырь, pustki. Путь, droga. Ревéнь, rabarbarum. Ремéнь, rzemień. Рубль, rubel. Руль, stér. Сбйтень, gatunek napoju miodowego. Склáдень, łańcuszek na szyję. Словáрь, słownik. Сóболь, sobol. Спектáкль, widowisko. Сте́-

бе́ль, zdźbło. Стиха́рь, alba. Суха́рь, suchar. Ту́фель, pantofel. Уголь, węgiel. Угорь, węgorz. Фити́ль, knot. Фли́гель, skrzydło domu. Фона́рь, latarnia. Хмель, chmiel. Хруста́ль, kryształ. Червь, robak. Ше́ршень, szerszeń. Шкво́рень, szworeń. Щаве́ль, szczaw. Ще́бень, gruz. Якорь, kotwica. Янта́рь, bursztyn. Ячме́нь, jęczmień. Ясень, jasion.

3) Къ имена́мъ му́жескаго ро́да принадлежатъ также имена́ мѣсяцевъ конча́щіяся на ь.	Do rodzaju męskiego należą także nazwiska miesięcy kończące się na ь.

Янва́рь, styczeń. Февра́ль, luty. Апрѣль, kwiecień. Іюнь, czerwiec. Іюль, lipiec. Сентя́брь, wrzesień. Октя́брь, październik. Ноябрь, listopad. Дека́брь, grudzień.

4) Напослѣдокъ имена́ прови́нцій, го́родовъ, конча́щіяся на *поль*, на пр.	Naostatek imiona właściwe prowincyj, miast, kończące się na *поль*, np.

Неа́поль, Симферо́поль, Севасто́поль,

и нѣкоторыя другія на прим.	i niektóre inne, np.

Ильмень, Ко́вель, Су́здаль, Ле́пель, Не́вель, Пути́вль, Мозырь и проч.

§. 33. Сре́дняго ро́да суть тѣ, кои ко́нчатся въ имени́тельномъ падежѣ еди́нственнаго числа́ на *о, е, мя*, та́кже имена́ конча́щіяся на *а* и *я*, когда́ онѣ означа́ютъ младе́нчество человѣка и другихъ тва́рей на пр.	§. 33. Rodzaju nijakiego są te, które kończą się w pierwszym przypadku liczby pojedynczej na *o, e, мя*, także imiona zakończone na *а* i *я*, gdy oznaczają niemowlęctwo człowieka i innych istot żyjących, np.

дѣло sprawa, окно́ okno, со́лнце słońce, лицё twarz, вре́мя czas, отроча́ chłopiec, дитя́ dziecię, волча́ wilczę, жеребя́ zrzebię, ягня́ jagnię,

§. 34. Имена́ существи́тельныя имѣ́ютъ три склоне́нія, изъ коихъ —

1) Къ пе́рвому склоне́нію принадлежатъ имена́ му́жескаго ро́да.

2) Ко второ́му же́нскаго.

3) Къ тре́тьему сре́дняго ро́да.

§. 34. Imiona rzeczowne mają trzy formy przypadkowania, z tych —

1) Do pierwszej formy należą imiona rodzaju mezkiego.

2) Do drugiej żeńskiego.

3) Do trzeciej nijakiego.

§. 35. *Общія замѣча́нія о склоне́ніи имёнъ существи́тельныхъ.*

Ежели и́мя существи́тельное означа́етъ предме́тъ одушевле́нный му́жескаго ро́да, тогда́ вини́тельный паде́жъ еди́нственнаго числа́ подо́бенъ роди́тельному; во мно́жественномъ же числѣ́ оба сіи паде́жи схо́дны между собо́ю во всѣхъ трехъ ро́дахъ. Если же и́мя существи́тельное означа́етъ неодушевле́нный предме́тъ, тогда́ вини́тельный во всѣхъ трехъ ро́дахъ обоихъ чи́селъ подо́бенъ имени́тельному.

2) Имена́ существи-

§. 35. *Ogólne prawidła przypadkowania imion rzeczownych.*

Jeżeli rzeczownik oznacza przedmiot żywotny rodzaju mezkiego, na ten czas przypadek 4ty liczby poiedynczej podobny jest do 2go; w liczbie zaś mnogiej oba te przypadki podobne są do siebie we wszystkich trzech rodzajach. Jeśli zaś rzeczownik oznacza przedmiot nieżywotny, wtedy przypadek drugi we wszystkich trzech rodzajach obu liczb podobny jest do pierwszego.

2) Rzeczowniki zbiorowe

тельныя собирательныя (*народъ, войско*) склоняются по примѣру неодушевленныхъ.

(народъ, войско) przypadkują się na wzór nieżywotnych.

3) Звательный падежъ обоихъ чиселъ подобенъ именительному, исключая слѣдующія имена, удерживающія Словенское окончаніе: Богъ въ звательномъ *Боже*, Господь *Господи*, Христосъ *Христе*, Іисусъ *Іисусе*, отецъ *отче*, владыка *владыко*, творецъ *творче*, сынъ *сыне*, дѣва *дѣво*, царь *царю*: но таковыя окончанія приличествуетъ болѣе слогу церковному.

3) Przypadek piąty w obu liczbach podobny jest do pierwszego, wyjąwszy następne rzeczowniki, mające zakończenie słowiańskie: Богъ Bóg, w przypadku piątym Боже; Господь Pan, Господи; Христосъ Chrystus, Христе; Іисусъ Jezus, Іисусе; отецъ ojciec, отче; владыка pan, владыко; творецъ stwórzyciel, творче; сынъ syn, сыне; Дѣва Nayświętsza Panna, Дѣво; lecz te zakończenia bardziej są właściwe w stylu kościelnym.

4) Предложный падежъ употребляется только съ предлогами

4) Przypadek siódmy używa się tylko z przyimkami

о, объ, o; *въ, во*, w; *на*, na; *при*, przy; *по*, po.

5) Буквы: *г, к, х, ж, ч, ш, щ*, не принимаютъ послѣ себя гласныхъ *ы, я* и *ю*. И потому вмѣсто *ы* употреблять должно *и*; вмѣсто *я-а*; вмѣсто *ю-у*. Буква *ц* не соединяется съ буквами *я* и *ю*; напр. *лицё, лица, лицу*, а не *лиця, лицю*.

5) Głoski: *г, к, х, ж, ч, ш, щ*, nie przyjmują po sobie samogłosek *ы, я*, i *ю*. I dla tego zamiast *ы* kłaść trzeba *и*; zamiast *я-а*; zamiast *ю-у*. Spółgłoska *ц* nie łączy się z głoskami *я* i *ю* np. лицё twarz, лица, лицу, a nie лиця, лицю.

6) Буквы *ж, ч, ш, щ*, и *ц* не склоняются съ

6) Głoski *ж, ч, ш, щ* i *ц* nie przypadkują się z głoską

буквою *о*; вмѣсто оной употребляется *е* на пр. не *ключомъ* но *ключемъ*; не *тучою* но *тучею*; не *отцомъ* но *отцемъ*.

o; zamiast niej przybierają *e*, np. nie *ключомъ* lecz *ключемъ*; nie *тучою* lecz *тучею*; nie *отцомъ* lecz *отцемъ*.

7) Буквы *г*, *к*, *х*, не склоняются съ буквою *е*, вмѣсто коей употребляется *о*, на пр. не *рогемъ* но *рогомъ*, не *полкемъ* но *полкомъ*, не *духемъ* но *духомъ*.

7) Głoski *г*, *к*, *х*, nie przypadkują się z głoską *e*, zamiast jéj używa się *o*, np. nie рогемъ lecz рогомъ; nie полкемъ lecz полкомъ; nie духемъ lecz духомъ.

Первое склоненіе.

Forma piérwsza przypadkowania.

§. 36. Къ первому склоненію принадлежатъ имена существительныя мужескаго рода, кончащіяся на *ъ*, *ь* и *й*.

§. 36. Do piérwszej formy należą imiona rzeczowne rodzaju męzkiego kończące się na *ъ*, *ь* i *й*.

Примѣры. Przykłady.

Единственное число. Liczba pojedyncza.

	I.		II.		III.	
1.	Воин-ъ	wojownik.	Враг-ъ	nieprzyjaciel.	Муж-ъ.	mąż.
2.	Воин-а		Враг-а́		Муж-а.	
3.	Воин-у.		Враг-у́		Муж-у.	
4.	Воин-а.		Враг-а́		Муж-а.	
6.	Воин-омъ.		Враг-о́мъ.		Муж-емъ.	
7.	о Воин-ѣ.		о Враг-ѣ.		о Муж-ѣ.	

Множественное число. Liczba mnoga.

1.	Воин-ы	wo-	Враг-и́	nie-	Муж-и.	mę-
2.	Воин-овъ		Враг-о́въ		Муж-ей.	

3. Во́ин-амъ		Враг-а́мъ		Муж-а́мъ.	
4. Во́ин-овъ	żołnierze	Враг-о́въ	przyjaciele.	Муж-е́й	mężowie.
6. Во́ин-ами		Враг-а́ми		Муж-а́ми.	
7. о Во́ин-ахъ		о Враг-а́хъ		о Муж-а́хъ.	

Единственное число. Liczba poiedyńcza.

IV.		V.		VI.	
1. Граждан-и́нъ		Цар-ь.		Геро́-й.	
2. Граждан-и́на		Цар-я́.		Геро́-я.	
3. Граждан-и́ну	obywatel.	Цар-ю́.	król.	Геро́-ю.	bohater.
4. Граждан-и́на		Цар-я́.		Геро́-я.	
6. Граждан-и́номъ		Цар-е́мъ		Геро́-емъ.	
7. о Граждан-и́нѣ.		о Цар-ѣ́.		о Геро́-ѣ.	

Множественное число. Liczba mnoga.

1. Гражда́н-е.		Цар-и́.		Геро́-и.	
2. Гражда́н-ъ.		Цар-е́й.		Геро́-евъ.	
3. Гражда́н-амъ.	obywatele.	Цар-я́мъ	królowie.	Геро́-ямъ.	bohaterowie.
4. Гражда́н-ъ.		Цар-е́й.		Геро́-евъ.	
6. Гражда́н-ами.		Цар-я́ми		Геро́-ями.	
7. о Гражда́н-ахъ.		о Цар-я́хъ		о Геро́-яхъ.	

По Iму примѣру скло-няются имена́ конча́-щіяся на *ъ*, на пр.

Według wzoru piérw-szego przypadkują się rze-czowniki, kończące się na *ъ*. np.

Вѣтръ, wiatr. Гробъ, trumna. Дворъ, dwór. Зубъ, ząb. Мѣсяцъ, miesiąc. Носъ, nos. Плодъ, owoc. Прудъ, staw. Слонъ, słoń. Стака́нъ, szklanka. Сто́лъ, stół. Тракти́ръ, traktyer. Тума́нъ, mgła. Часъ, godzina.

По IIму примѣру скло-няются имена́ конча́-щіяся на *гъ*, *къ*, *хъ* (см. §. 35. N. 5. 6. 7.) какъ то:

Według IIgo wzoru przy-padkują się rzeczowniki kończące się na *гъ*, *къ*, *хъ*, (ob. §. 35. N. 5.6.7.) jako to:

Волкъ, wilk. Лукъ, łuk. Мя́сникъ, rzeźnik. Пау́къ, pająk. Пло́тникъ, cieśla. Полкъ, półk. Поро́къ, występek. Ракъ, rak. Сунду́къ, skrzynia. Супру́гъ, małżonek. Шагъ, krok. Язы́къ, język. Ящикъ. pudełko.

По IIIму примѣру склоняются имена́ конча́щіяся на *жъ*, *чъ*, *шъ*, *щъ*, какъ то:

Według III. wzoru przypadkują się rzeczowniki kończące się na *жъ*, *чъ*, *шъ*, *щъ*, jako to:

Бичъ, bicz. Ежъ, jeż. Ключъ, klucz. Лу́чъ, promień. Мечъ, miecz. Ово́щъ, owoc. Па́лашъ, pałasz. Плащъ, płaszcz. Сургу́чъ, lak. Ужъ, wąż. Черте́жъ, plan. Шала́шъ, szałasz.

По IVму примѣру склоняются имена́ конча́щіяся на *инъ*, какъ то:

Według IV. wzoru przypadkują się rzeczowniki kończące się na *инъ*, jako to:

Боя́ринъ, bojaryn. Дворяни́нъ, szlachcic. Кресть́янинъ, poddany. Мирянинъ, człowiek świecki. Мѣщани́нъ, mieszczanin. Поселяни́нъ, włościanin.

По Vму примѣру склоняются имена́ конча́щіяся на *ь*, какъ то:

Według Vgo wzoru przypadkują się rzeczowniki kończące się na *ь*, jako to:

Го́лубь, gołąb. Жёлудь, żołądź. Звѣрь, źwierz. Коло́дезь, studnia. Коро́ль, król. Князь, książe. Медвѣдь, niedźwiedź. Сле́сарь, ślosarz. Со́боль, sobol. Тесть, teść. Фона́рь, latarnia. Червь, robak. Якорь, kotwica.

По VI. примѣру склоняются имена́ конча́щіяся на *й*, какъ то:

Według VI. wzoru przypadkują się rzeczowniki kończące się na *й*, jako to:

Злодѣ́й, złoczyńca. Казначе́й, podskarbi. Поко́й, pokój. Сара́й, szopa. Слу́чай, zdarzenie.

Второе склоненіе. | *Forma druga przypadkowania.*

§. 37. Ко второму склоненію принадлежатъ имена существительныя женскаго и нѣкоторыя мужескаго рода; онѣ кончатся на *а*, *я*, и ь.

§. 37. Do formy drugiej należą imiona rzeczowne rodzaju żeńskiego i niektóre męzkiego kończące się na *a*, *я* i *ь*.

Примѣры. | **Przykłady.**

Единственное число. Liczba pojedyńcza.

	I.		II.		III.	
1.	Пчел-а́.	pszczoła.	Кни́г-а.	księga.	Пу́л-я.	kula.
2.	Пчел-ы́.		Кни́г-и.		Пу́л-и.	
3.	Пчел-ѣ.		Кни́г-ѣ.		Пу́л-ѣ.	
4.	Пчел-у́.		Кни́г-у.		Пу́л-ю.	
6.	Пчел-о́ю,о́й.		Кни́г-ою,ой.		Пу́л-ею,ей.	
7.	о Пчел-ѣ.		о Кни́г-ѣ.		о Пу́л-ѣ.	

Множественное число. Liczba mnoga.

	I.		II.		III.	
1.	Пчел-ы́.	pszczoły.	Кни́г-и.	księgi.	Пу́л-и.	kule.
2.	Пчел-ъ.		Книг-ъ.		Пу́л-ь.	
3.	Пчел-а́мъ.		Кни́г-амъ.		Пу́л-ямъ.	
4.	Пчел-ы́.		Кни́г-и.		Пу́л-и.	
6.	Пчел-а́ми.		Кни́г-ами.		Пу́л-ями.	
7.	о Пчел-а́хъ.		о Кни́г-ахъ.		о Пу́л-яхъ.	

Единственное число. Liczba pojedyńcza.

	IV.		V.		VI.	
1.	Со́-я.	sojka.	Вит-ія.	mówca.	Ло́шад-ь.	koń.
2.	Со́-и.		Вит-іи.		Ло́шад-и.	
3.	Со́-ѣ.		Вит-іи.		Ло́шад-и.	
4.	Со́-ю.		Вит-ію.		Ло́шад-ь.	
6.	Со́-ею, ей.		Вит-іею,іей.		Ло́шад-ію, ью.	
7.	о Со́-ѣ.		о Вит-іи.		о Ло́шад-и.	

Множественное число. Liczba mnoga.

1. Со́-и.	sojki.	Вит-іи.	mowcy.	Ло́шад-и.	konie.
2. Со́-й.		Вит-ій.		Лошад-е́й.	
3. Со́-ямъ.		Вит-іямъ.		Лошад-я́мъ.	
4. Со́-й.		Вит-ій.		Лошад-е́й.	
6. Со́-ями.		Вит-іями.		Лошад-я́ми, ьми́.	
7. о Со́-яхъ.		о Вит-іяхъ.		о Лошад-я́хъ.	

По Іму примѣру склоня́ются имена́ конча́щіяся на *а*, какъ то:

Według Igo wzoru przypadkują się rzeczowniki zakończone na *a*, jako to:

Весна́, wiosna. Вода́, woda. Голова́, głowa. Гора́, góra. Жена́, żona. Звѣзда́, gwiazda. Коро́ва. krowa. Ку́рица, kura. Ме́льница, młyn. Побѣ́да, zwycięztwo. Ро́за, róża. Рыба, ryba. Сторона́, strona. Трава́, trawa. Труба́, trąba, komin. Убійца, zabójca. Улица, ulica. Шля́па, kapelusz.

По II. примѣ́ру склоня́ются имена́ имѣ́ющія въ оконча́ніи бу́квы *г*, *к*, *х*, *ж*, *ч*, *ш*, *щ*, какъ то́:

Według II. wzoru przypadkują się rzeczowniki zakończone na *га*, *ка*, *ха*, *жа*, *ча*, *ша*, *ща*, jako to:

Блоха́, pchła. Бума́га papier. Вельмо́жа, pan, magnat. Гру́ша, gruszka. Доро́га, droga. Душа́, dusza. Ко́жа, skóra. Нога́, noga. Ро́ща, gaik. Рука́, ręka. Рѣка́. rzeka. Соба́ка, pies. Супру́га, małżonka. Таре́лка, talerz. Ту́ча, chmura. Шпа́га, szpada. Щу́ка, szczupak.

По III. примѣ́ру склоня́ются имена́ конча́щіяся на *я*, съ предыду́щею согла́сною, какъ то :

Według III. wzoru przypadkują się rzeczowniki zakończone na *я*, a poprzedzone spółgłoską, jako to:

Ба́ня, łaźnia. Боги́ня, bogini. Ды́ня, melon.

Доля, część. **Княгиня**, księżna. **Монахиня**, mniszka. **Недѣля**, tydzień. **Пустыня**, pustynia.

По IV. примѣру склоняются имена кончащіяся на *я* съ предыдущею гласною или ь знакомъ. Кончащіяся на *ья* имѣютъ родительный падежъ множественнаго числа на *ей* на пр.

Według IV. wzoru przypadkują się rzeczowniki zakończone na *я* z poprzedzającą samogłoską albo ь. Zakończone na *ья*, mają drugi przypadek liczby mnogiej na *ей*. np.

Верея, słup. **Змѣя**, wąż. **Свая**, pal. **Струя**, potok. **Шея**, szyja.

По V. примѣру склоняются имена кончащіяся на *ія*, какъ то:

Według V. wzoru przypadkują się rzeczowniki zakończone na *ія*, jako to:

Имперія, cesarstwo. **Коллегія**, kollegium. **Комедія**, komedya. **Лилія**, lilia. **Молнія**, błyskawica. **Стихія**, żywioł. **Трагедія**, tragedya. **Игуменья**, xieni. **Келья**, cela. **Семья**, familia. **Судья**, sędzia.

По VI. примѣру склоняются имена женскаго рода кончащіяся на *ь*, какъ то:

Według VI. wzoru przypadkują się rzeczowniki rodzaju żeńskiego zakończone na ь, jako to:

Болѣзнь, choroba. **Вѣтвь**, gałąź. **Грудь**, piersi. **Добродѣтель**, cnota. **Крѣпость**, twierdza. **Мечеть**, meczet. **Мышь**, mysz. **Печать**, pieczęć. **Страсть**, namiętność. **Тѣнь**, cień.

Третіе склоненіе.

Forma trzecia przypadkowania.

§. 38. Къ третьему склоненію принадле-

§. 38. Do formy trzeciej należą rzeczowniki rodzaju

жатъ имена́ существи́тельныя сре́дняго ро́да онѣ́ кончáтся на *о*, *е*, *а*, *я* и *мя*.

nijakiego zakończone na *o*, *e*, *á*, *я* i *мя*.

Примѣ́ры. Przykłady.

Единственное число. Liczba pojedyncza.

	I.		II.		III.	
1.	Зе́ркал-о.	zwierciadło.	По́л-е.	pole.	Мнѣ́н-іе.	mniemanie.
2.	Зе́ркал-а.		По́л-я.		Мнѣ́н-ія.	
3.	Зе́ркал-у.		По́л-ю.		Мнѣ́н-ію.	
4.	Зе́ркал-о.		По́л-е.		Мнѣ́н-іе.	
6.	Зе́ркал-омъ.		По́л-емъ.		Мнѣ́н-іемъ.	
7.	о Зе́ркал-ѣ.		о По́л-ѣ.		о Мнѣ́н-іи.	

Множественное число. Liczba mnoga.

1.	Зеркал-а́.	zwierciadła.	Пол-я́.	pola.	Мнѣ́н-ія.	mniemania.
2.	Зерка́л-ъ.		Пол-е́й.		Мнѣ́н-ій.	
3.	Зеркал-а́мъ.		Пол-я́мъ.		Мнѣ́н-іямъ.	
4.	Зеркал-а́.		Пол-я́.		Мнѣ́н-ія.	
6.	Зеркал-а́ми.		Пол-я́ми.		Мнѣ́н-іями.	
7.	о Зеркал-а́хъ.		о Пол-я́хъ.		о Мнѣ́н-іяхъ.	

Единственное число. Liczba pojedyncza.

	IV.		V.		VI.	
1.	Тел-я́.	cielę.	Волч-а́	wilczątko.	Вре́-мя.	czas.
2.	Тел-я́ти.		Волч-а́ти		Вре́-мени.	
3.	Тел-я́ти.		Волч-а́ти		Вре́-мени.	
4.	Тел-я́.		Волч-а́		Вре́-мя.	
6.	Тел-я́темъ.		Волч-а́темъ		Вре́-менемъ.	
7.	о Тел-я́ти.		о Волч-а́ти.		о Вре́-мени.	

Множественное число. Liczba mnoga.

1.	Тел-я́та	cie-	Волч-а́та	wil-	Вре-мена́	cza-
2.	Тел-я́тъ		Волч-а́тъ		Вре-ме́нъ	
3.	Тел-я́тамъ		Волч-а́тамъ		Вре-мена́мъ	

4. Тел-ят҃ъ	lęta.	Волч-а́тъ	częta.	Вре-мена́	sy.
6. Тел-ятами		Волч-а́тами		Вре-мена́ми	
7. о Тел-ятахъ		о Волч-а́тахъ.		о Вре-мена́хъ	

По Iму примѣ́ру склоняются имена́ конча́щiяся на *о*, *це* и *ще*, сiи послѣ́днiя твори́тельный паде́жъ еди́нственнаго числа́ имѣ́ютъ на *емъ*; на пр.

Według Igo wzoru przypadkują się rzeczowniki kończące się na *o*, *це*, i *ще*, te ostatnie mają szósty przypadek liczby pojedyńczej zakończony na *емъ*. np.

Блю́до, półmisek. Дѣ́ло, sprawa. Колесо́, koło. Колѣ́но, kolano. Лѣ́то, lato. Озеро, jezioro. Сло́во, wyraz. Жили́ще, mieszkanie. Зрѣ́лище, widowisko. Кладби́ще, cmentarz. Крыльцё, ganek. Лицё, twarz. Се́рдце, serce. Сокро́вище, skarb.

По IIму примѣ́ру склоня́ются имена́ конча́щiяся на *ле*, *ре*, *ье*; при семъ конча́щiяся на *ье* имѣ́ютъ по большо́й ча́сти роди́тельный паде́жъ мно́жественнаго числа́ на *ьевъ*. на прим.

Według IIgo wzoru przypadkują się rzeczowniki zakończone na *ле*, *ре*, *ье*; zakończone na *ье*, mają drugi przypadek liczby mnogiej na *ьевъ*. np.

Мо́ре, morze. Копьё, ій, ьевъ, dzida, kopija. Пла́тье, suknia. Ружьё, ей, ьевъ, strzelba, flinta.

По III. примѣ́ру склоня́ются имена́ конча́щiяся на *iе*, какъ то:

Według III. wzoru przypadkują się rzeczowniki zakończone na *iе*, jako to:

Жела́нiе, życzenie. Зда́нiе, budowa. Наси́лiе, gwałt. Поня́тiе, pojęcie. Попече́нiе, staranie. Собра́нiе, zbiór, zgromadzenie.

По IVму и Vму примѣру склоня́ются имена́ молодыхъ живо́тныхъ, конча́щіяся на *а* и *я*, на пр.

Według IVgo i Vgo wzoru przypadkują się rzeczowniki, oznaczające młodych źwierząt, zakończone na *a* i *я*, na przykł.

жеребя́, źrzebię; осля́, oślę; порося́, prosię.

По сему та́кже примѣру склоня́ются въ мно́жественномъ числѣ имена́ уменши́тельныя молодыхъ живо́тныхъ, конча́щіяся на *енокъ*, кото́рыя въ еди́нственномъ числѣ склоня́ются какъ имена́ му́жескаго ро́да, на прим.

Według tegoż wzoru przypadkują się w liczbie mnogiéj nazwiska zdrobniałe młodych źwierząt, zakończone na *енокъ*, które w liczbie pojedyńczéj przypadkują się jak rzeczowniki rodzaju męzkiego, na przykł.

волчёнокъ, волча́та; жеребёнокъ, жереби́та; поросёнокъ, порося́та; ягнёнокъ, ягня́та.

По VIму примѣру склоня́ются имена́ конча́щіяся на *мя*, какъ то:

Według VIgo wzoru przypadkują się rzeczowniki zakończone na *мя*, jako to:

Зна́мя, chorągiew. И́мя, imie. Пле́мя, plemię, pokolenie. Стре́мя, strzemię. Сѣмя, siemię, nasienie.

§. 39. *О исключе́ніи бу́квы е или о въ роди́тельномъ и други́хъ паде́жахъ еди́нственнаго числа́.*

§. 39. *O wyrzuceniu samogłoski* e *albo* o *w przypadku drugim, oraz innych liczby pojedyńczéj.*

Имена́ конча́щіяся на *ъ* и нѣкоторыя на *ь*, ча-

Rzeczowniki zakończone na *ъ* i niektóre na *ь*, czę-

сто въ родительномъ падежѣ единственнаго числа и во всѣхъ прочихъ, исключаютъ букву е или о изъ послѣдняго слога, а именно:

stokroć w drugim przypadku liczby pojedyńczéj i we wszystkich następujących przypadkach, wyrzucają głoskę e albo o z ostatniéj syllaby: a mianowicie:

а) Имена кончащіяся на *окъ*, *екъ*, *ецъ* и нѣкоторыя другія, на пр.

a) Rzeczowniki zakończone na *окъ*, *екъ*, *ецъ* i niektóre inne, na przykład:

Отецъ, ojciec, отца. отцу, отцы. Творецъ, twórca, творца. Вѣнокъ, wieniec, вѣнка. Желудокъ, żołądek, желудка. Чулокъ, pończocha, чулка. День dzień, дня. Камень, kamień, камня. Крючёкъ, haczek, крючка. Ложь, kłamstwo, лжи, 7my przyp. ложью. Любовь, miłość, любви, 7my przyp. любовью. Церковь, kościoł, церкви. Лобъ, czoło, лба. Овёсъ, owies, овса. Орелъ, orzeł, орла. Оселъ, osieł, осла. Огонь, ogień, огня. Ротъ, gęba, рта. Гребень, grzebień, гребня i t. d.

Изъ сего исключаются слѣдующія:

Ztąd wyjmują się następujące:

Чтецъ, czytelnik, чтеца. Бѣглецъ, zbieg, бѣглеца. Кузнецъ, kowal, кузнеца. Жрецъ, ofiarnik, жреца. Мудрецъ, mędrzec, мудреца. Порокъ, występek, порока. Рокъ, los, рока. Бокъ, bok, бока. Игрокъ, gracz, игрока. Урокъ, lekcya, урока i t. d.

b) Имена кончащіяся на *екъ* и *ецъ*, съ предыдущею гласною, перемѣняютъ букву е на *й*, во всѣхъ прочихъ падежахъ, на пр.

b) Rzeczowniki kończące się na *екъ* i *ецъ*, poprzedzone samogłoską, zamieniają głoskę *e* na *й*, we wszystkich innych przypadkach, np.

Боецъ, zapaśnik, бойца. Раекъ, paradyz w teatrze,

райка́. За́сцъ, zając, зайца. Опо́екъ, cielęca skórka, опо́йка. Европе́ецъ, Europejczyk, Европе́йца.

c) Естьли же предъ буквою́ *е* нахо́дится *л*, тогда́ *е* перемѣня́ется на *ь*, на прим.

c) Jeśli zaś przed głoską *e* znajduje się *л*, wtedy *e* zamienia się na *ь*, np.

Владѣлецъ, władca, владѣльца. Стрѣле́цъ, strzelec, стрѣльца́. Вале́къ, klepadło, ва́лька. Левъ, lew, льва. Ле́дъ, lód, льда. Ленъ, len, льна.

d) Имена́ конча́щіяся на *ей*, произведе́нныя отъ име́нъ Слове́нскихъ, перемѣня́ютъ во всѣхъ про́чихъ падежа́хъ бу́кву *е* на *ь*, на пр.

d) Rzeczowniki zakończone na *ей*, pochodzące od wyrazów Słowiańskich, we wszystkich przypadkach odmieniają głoskę *e* na *ь*, np.

Солове́й, słowik, соловья́. Мураве́й, mrówka, муравья́. Руче́й, strumień, ручья́. Уле́й, ul, улья́. Воробе́й, wróbel, воробья́.

§. 40. *Объ оконча́ніяхъ на у и ю въ роди́тельномъ и предло́жномъ падежа́хъ еди́нственнаго числа́.*

§. 40. *O zakończeniach na у i ю w przypadkach 2gim i 7mym liczby pojedyńczej.*

Имена́ веще́й неодушевле́нныхъ, означа́ющія мно́жество или́ собра́ніе одноро́дныхъ предме́товъ, та́кже ихъ веще́ство́, коли́чество, вре́мя и мѣсто, а наипа́че отъ глаго́ловъ произведе́нныя, въ просто-

Rzeczowniki nieżywotne oznaczające mnogość albo zbiór przedmiotów jednego rodzaju, oraz ich naturę, ilość, czas, miejsce, a najbardziej od słów pochodzące, w mowie pospolitej mają drugi przypadek liczby pojedynczej zakończony na

рѣчи́и ока́нчиваютъ родительный падежъ единственнаго числа́ на у, на пр.	у, na przykład:

лѣсъ, су, las; ба́рхатъ, ту, axamit; полкъ ку́, pólk; воскъ, ку, wosk; мостъ, ту, most; лугъ, гу, łąka; низъ, зу, dół; вѣкъ, ку, wiek; ве́черъ, ру, wieczór; взглядъ, ду́, rzut oka, spojrzenie; тре́петъ, ту, drženie; песо́къ, ску́, piasek.

Имена́ означа́ющія вре́мя и мѣсто, въ соединеніи съ предло́гами *въ* или́ *на*, предло́жный паде́жъ по большо́й части ока́нчиваютъ на *у* съ ударе́ніемъ, на пр.	Rzeczowniki oznaczające czas i miejsce, połączone z przyimkami *въ*, w, albo *на*, na, kończą się w przypadku 7mym po większej części na *у* z akcentem, na przykład:

въ нынѣшнемъ году́, w teraźniejszym roku; въ шесто́мъ часу́, o szóstej godzinie; на берегу́, na brzegu; на мосту́, na moście; въ низу́, na dole; въ верху́, na górze.

Имена́ односло́жныя, конча́щіяся на *й*, означа́ющія ве́щи неодушевле́нныя, ока́нчиваютъ роди́тельный и предло́жный паде́жи еди́нственнаго числа́ на *ю*, на прим.	Rzeczowniki jednozgłoskowe nieżywotne, zakończone na *й*, mają przypadek 2gi i 7my liczby pojedynczey na *ю*, na przykład:

рай, raj, ра́ю; клей, klej, кле́ю; рой, rój, рою; чай, herbata, ча́ю.

§. 41. *Объ окончаніяхъ на* а, ья, *и* е, *въ именительномъ падежъ множественнаго числа.*

Нѣкоторыя имена къ первому склоненію принадлежащія въ именительномъ множественнаго числа вмѣсто *ы* или *и* оканчиваются на *а* съ удареніемъ, на прим.

§. 41. *O zakończeniach na* a, ья *i* e, *w przypadku pierwszym liczby mnogiej.*

Niektóre rzeczowniki do formy pierwszej należące, w pierwszym przypadku liczby mnogiej zamiast *ы* lub *и*, kończą się na *а* z akcentem, na przykład:

берегъ, brzeg, берега; бокъ, bok, бока; глазъ, oko, глаза; городъ, miasto, города; колоколъ, dzwon, колокола; лугъ, łąka, луга; лѣсъ, las, лѣса; островъ, wyspa, острова; рогъ, róg, рога; рукавъ, rękaw, рукава; мѣхъ, futro, мѣха.

Имена кончащіяся въ простонарѣчіи во множественномъ числѣ на *ья* удерживаютъ букву ь во всѣхъ прочихъ падежахъ тогоже числа, на прим.

Rzeczowniki w mowie pospolitej mające pierwszy przypadek liczby mnogiej na *ья*, zatrzymują głoskę ь we wszystkich innych przypadkach tejże liczby, na przykład:

братъ, brat, братья, братьевъ; брусъ, belka, брусья; колъ, kol, колья; листъ, liść, листья; мужъ, małżonek, мужья; прутъ, pręt прутья; стулъ, krzesło, стулья; уголь, węgiel, уголья; корень, korzeń, коренья.

Слѣдующія имена́ во мно́жественномъ числѣ уклоня́ются отъ о́бщихъ пра́вилъ а и́менно:

Następujące rzeczowniki w liczbie mnogiéj uchylają się od ogólnych prawideł, a mianowicie:

	Liczb. mn. przyp. 1.	przyp. 2gi.
Боя́ринъ, bojaryn,	боя́ре,	боя́ръ;
Господи́нъ, pan,	господа́,	господ́ъ;
Другъ, przyjaciel,	друзья́,	друзе́й;
Кумъ, kum;	кумовья,	кумове́й;
Не́бо, niebo,	небеса́,	небе́съ;
Око, oko,	о́чи,	оче́й;
Плечо́ ramię,	пле́чи,	пле́чъ;
Сватъ, swat,	сватовья́,	сватове́й;
Судно́, statek,	суда́,	судо́въ;
Сынъ, syn,	сыновья́,	сынове́й;
Ухо, ucho,	у́ши,	уше́й;
Хозя́инъ, gospodarz,	хозя́ева,	хозя́евъ;
Чу́до, dziwo,	чудеса́,	чуде́съ;
Шу́ринъ, szwagier,	шурья́,	шу́рьевъ.

§. 42. *О вста́вкѣ буквъ е и о въ роди́тельномъ падежѣ мно́жественнаго числа́.*

§. 42. *O przydatku głosek e i o, w przypadku 2gim liczby mnogiej.*

Нѣкоторыя имена́ втораго и тре́тьяго склоне́нія въ роди́тельномъ падежѣ мно́жественнаго числа́ принима́ютъ въ оконча́ніи вста́вочныя бу́квы *е* или *о* ме́жду двумя согла́сными.

Niektóre rzeczowniki drugiej i trzeciej formy w przypadku drugim liczby mnogiej, przybierają głoski *e* lub *o* między dwie ostatnie spółgłoski.

Бу́ква *е* прибавля́ется тогда́:

Głoska *e* przydaje się na ten czas:

1) Когда́ предпослѣдняя согла́сная бу́детъ *ж*, *ч*, *ш*, на прим.

1) Kiedy przedostatnią spółgłoską będzie *ж*, *ч*, *ш*, na przykład:

ло́жка, łyżka, ло́жекъ; бо́чка. beczka, бо́чекъ; пу́шка, działo, пу́шекъ; ко́шка, kotka, ко́шекъ.

2) Когда́ предъ оконча́тельнымъ сло́гомъ бу́детъ *й* или́ *ь*, тогда́ сі́й бу́квы перемѣня́ются на *е*, на прим.

2) Kiedy przed ostatnią syllabą znajduje się *й* albo *ь*, wtenczas te głoski zamieniają się na *e*, na przykład:

ня́нька, piastunka, ня́некъ; лю́лька, kołyska, лю́лекъ; ба́йка, kuczbaj, ба́екъ; письмо́, list, пи́семъ.

3) Когда́ въ оконча́ніи быва́ютъ согла́сныя *л*, *м*, *н*, на прим.

3) Kiedy w zakończeniu znajdują się spółgłoski *л*, *м*, *н*, na przykład:

земля́, ziemia, земе́ль; тюрма́, więzienie, тюре́мъ; ба́сня, bajka, ба́сень; со́сна, sosna, со́сенъ.

4) Не рѣдко послѣ *д* и *т*, на прим.

4) Często po *д* i *т*, na przykład:

ведро́, wiadro, веде́ръ; се́рдце, serce, серде́цъ; пя́тно, plama, пя́тенъ; сестра́, siostra, сесте́ръ i t. d.

Буква́ *о* прибавля́ется въ имена́хъ, по большо́й ча́сти конча́щихся на *ка*, когда́ предъ симъ сло́гомъ нахо́дится кака́я ли́бо изъ слѣ́дующихъ буквъ: *б*, *в*, *п*,

Głoska *o* dodaje się w wyrazach po większej części zakończonych na *ка*, gdy przed tą zgłoską znajduje się którakolwiek z liter następujących: *б*, *в*, *п*, *м*; *л*, *р*; *д*, *т*; *з*, *с* i w niektórych

м; *л*, *р*; *з*, *т*; *з*, *с* и въ нѣкоторыхъ именахъ кончащихся на *а* и *о*, когда предъ окончательнымъ слогомъ находится буква *г*, *к* или *х*, на прим.

rzeczownikach zakończonych na *a* i *o*, kiedy przed ostatnią syllabą znajdują się głoska *г*, *к*, albo *x* na przykład :

трубка, lulka, fajka, трубокъ; дѣвка, dziewka, дѣвокъ; шапка, czapka, шапокъ; ямка, dołek. ямокъ; игла, igła, иголъ; кукла, lalka, куколъ; игра, gra, игоръ; утка, kaczka, утокъ; водка, gorzałka, водокъ; сказка, powieść, сказокъ; палка, laska, палокъ; доска, deska, досокъ; окно, okno, оконъ; стекло, szkło, стеколъ.

§. 43. *Объ окончаніяхъ на* ей, ій, евъ, ьевъ, *въ родительномъ падежѣ множественнаго числа.*

§ 43. *O zakończeniach na* ей, ій, евъ, ьевъ, *w przypadku 2gim liczby pojedyńczej.*

a) Имена мужескія кончащіяся на *жъ*, *чъ*, *шъ*, *щъ*, женскія на *жа*, *ча*, *ша*, *ща*, и среднія на *ле* и *ре*, въ родительномъ множественнаго числа часто оканчиваются на *ей*, на пр.

a) Rzeczowniki mężkie kończące się na *жъ*, *чъ*, *шъ*, *щъ*, żeńskie *жа*, *ча*, *ша*, *ща*, i nijakie na *ле* i *ре*, w drugim przypadku liczby mnogiej kończą się na *ей*, na przykł.

мужъ, mąż, мужей; мечъ, miecz, мечей; палашъ, pałasz, палашей; лещъ, leszcz, лещей; парча, lama złota, парчей; векша, wiewiórka, векшей; роща, gaik, рощей; поле, pole, полей; море, morze, морей.

b) Имена́ конча́щіяся на *ія* и *іе*, принима́ютъ оконча́ніе *ій*, на прим.

b) Rzeczowniki kończące się na *ія* i *іе*, przybierają zakończenie *ій*, na przykł.

витія, mowca, витій; зна́ніе, wiadomość, зна́ній.

c) Иногда́ же оканчиваются на *евъ* и *ьевъ*: а именно 1) конча́щіяся на *ецъ*, въ кото́рыхъ буква́ *е* выбрасывается; 2) нѣкоторыя имена́ конча́щіяся въ имени́тельномъ падежѣ мно́жественнаго числа́ на *ья*; на пр.

c) Niekiedy mają zakończenie na *евъ* i *ьевъ*, a mianowicie: 1) rzeczowniki kończące się na *ецъ*, w których głoska *е* wyrzuca się; 2) niektóre rzeczowniki kończące się w pierwszym przypadku liczby mnogiéj na *ья*, пр.

старе́цъ, starzec, ста́рцевъ; бра́тья, bracia, бра́тьевъ.

§. 44. *Объ оконча́ніяхъ въ твори́тельномъ падежѣ втораго склоне́нія на ой, ей, ью и ьми.*

§. 44. *O zakończeniach na* ой, ей, ью *i* ьми, *w 6tym przypadku formy drugiéj.*

a) *Ой* и *ей* въ твори́тельномъ падежѣ еди́нственнаго числа́ есть сокраще́ніе оконча́ній *ою* и *ею* име́нъ конча́щихся въ имени́тельномъ на *а* и *я*, сіе сокраще́ніе наиболѣе употребляется въ просторѣчіи, на пр.

a) *Ой* i *ей* w 6tym przypadku liczby pojedyńczéj jest skróceniem *ою* i *ею* rzeczowników zakończonych w przypadku 1szym na *а* i *я*, które najczęściéj w mowie pospolitéj używa się, na przykład:

зимо́й, zimą, zam. зимо́ю; пуле́й, kulą, zam. пуле́ю.

b) *ью* есть сокраще́ніе *ію*, въ имена́хъ конча́щихся въ имени́тельномъ на *ь*. на пр.

b) *ью* jest skróceniem *ію*, w rzeczownikach zakończonych w przypadku 1szym na *ь*, na przykł.

че́стью, honorem; любо́вью, miłością.

c) Ра́внымъ о́бразомъ оконча́ніе творительнаго падежа́ мно́жественнаго числа́ на *ьми* есть сокраще́ніе оконча́нія *ями* име́нъ ко́нчащихся въ имени́тельномъ на ь, на пр.

c) Podobnież zakończenie przypadku 6go liczby mnogiey *ьми* jest skróceniem *ями* w rzeczownikach kończących się w przypadku 1szym na ь, na przykład:

гостьми́, gośćmi; гвоздьми́, gwoździmi; zamiast гостя́ми, гвоздя́ми.

§. 45. Имена́: *дитя́*, *мать* и *дочь*, сокраще́нныя изъ словъ *ма́терь* и *до́черь* или́ *дщерь*, склоня́ются слѣ́дующимъ о́бразомъ:

§. 45. Rzeczowniki: дитя́, dziecię, мать, matka i дочь, córka, skrócone z wyrazów ма́терь i до́черь albo дщерь, przypadkują się następującym sposobem:

Единственное число. Liczba pojedyńcza.

1. Дитя́.	Мать.	Дочь.
2. Дитя́ти.	Ма́тери.	До́чери.
3. Дитя́ти.	Ма́тери.	До́чери.
4. Дитя́.	Мать.	Дочь.
6. Дитя́темъ.	Ма́терью.	До́черью.
7. о Дитя́ти.	о Ма́тери.	о До́чери.

Множественное число. Liczba mnoga.

1. Дѣти.	Ма́тери.	До́чери.
2. Дѣте́й.	Матере́й.	Дочере́й.
3. Дѣтя́мъ.	Матеря́мъ.	Дочеря́мъ.
4. Дѣте́й.	Матере́й.	Дочере́й.
6. Дѣтя́ми і Дѣтьми́	Матеря́ми.	Дочеря́ми.
7. о Дѣтя́хъ.	о Матеря́хъ.	о Дочеря́хъ.

§. 46. Имена́ со́бственныя какъ прозва́ній, такъ и городо́въ, конча́-

§. 46. Imiona właściwe tak rodowe, jako też miast, zakończone na *овъ*, *евъ*, *инъ*,

щіяся на *овъ*, *евъ*, *ынъ*, *инъ*, *скъ* и *цкъ*, склоняются слѣдующимъ образомъ:

инъ, *скъ* i *цкъ*, przypadkują się według następnych wzorów:

1. Орлов-ъ. Бородин-о́.
2. Орло́в-а. Бородин-а́.
3. Орло́в-у. Бородин-у́.
4. Орло́в-а. Бородин-а́.
6. Орло́в-ымъ. Бородин-ы́мъ.
7. объ Орло́в-ѣ. о Бородин-ѣ.

Въ множественномъ числѣ перемѣняютъ окончаніе на:

W liczbie mnogiéj zakończenie odmienia się na:

ы, ыхъ, ымъ, ыми, i ыхъ.

Про́чія имена́ со́бственныя схо́дныхъ съ существи́тельными имена́ми оконча́ній склоня́ются совершенно по примѣру оныхъ, тѣже ко́и имѣютъ соотвѣтственныя прилага́тельнымъ имена́мъ окончанія, склоня́ются какъ прилага́тельныя, ра́вно какъ и слѣдующія имена́ существи́тельныя нарица́тельныя:

Inne imiona właściwe podobnego zakończenia do rzeczowników, przypadkują się zupełne tak jak one; te zaś które mają zakończenie przymiotników, przypadkują się jak przymiotniki, podług których odmieniają się także następujące rzeczowniki pospolite albo powszechne:

вселе́нная, ной, świat; жарко́е, ка́го, pieczenia; живо́тное, наго, źwierzę; моро́женное, наго, lody; ни́щій, щаго, żebrak; поле́зное, наго, pożyteczne i t. d.

§. 47. Нѣкоторыя имена́ существи́тельныя, употребля́ются то́лько въ мно́жественномъ числѣ, на прим.

§. 47. Niektóre rzeczowniki tylko w liczbie mnogiej używają się, na przykład:

щипцы́, це́въ, szczypce; лю́ди, де́й, ludzie; ворота́, ро́тъ, wrota; но́жницы, ницъ, nożyczki; часы́, со́въ, zegarek; су́тки, токъ, doba; са́ни, не́й, sanie.

О ИМЕНА́ХЪ ПРИЛАГА́ТЕЛЬНЫХЪ.

O PRZYMIOTNIKACH.

§. 48. Прилага́тельныя имена́ суть или́ *ка́чественныя*, на пр.

§. 48. Przymiotniki są albo *właściwe* to jest *oznaczające przymiot*, na przyk.

до́брый оте́цъ, dobry ojciec; *поле́зная* кни́га, pożyteczna książka; *любе́зное* дитя́, lube dziecię;

или́ *притяжа́тельныя*, на пр.

albo *dzierżawcze*, na przykład:

ца́рскій дворе́цъ, pałac carski, сынъ *Петро́въ*, syn Piotrowy.

§. 49. Прилага́тельныя имѣ́ютъ о́бще съ имена́ми существи́тельными:

§. 49. Przymiotniki mają spólne z rzeczownikami:

родъ, число́, паде́жъ.

rodzaj, liczbę, przypadki.

Осо́бенныя принáдлежности ихъ суть:

Szczególne ich własności są te:

a) тро́якій родъ,
b) оконча́нія по́лныя и усѣче́нныя,
c) сте́пени сравне́нія.

rodzaj trojaki,
zakończenia zupełne i ucięte,
stopnie porównania.

§. 50. Имена́ прилага́тельныя по́лныя конча́тся въ му́жескомъ ро́дѣ на *ый*, *ій*, или́ *ой*;

§. 50. Przymiotniki zupełne kończą się w rodzaju mezkim na *ый*, *ій* albo *ой* a ucięte na *ъ* i *ь*; w żeńskim

а усѣчéнныя на ъ и ь; въ жéнскомъ рóдѣ пóлныя кончáются на *ая*, *яя* и *ія*, а усѣчéнныя на *а* и *я*; въ срéднемъ рóдѣ пóлныя кончáются на *ое*, *ее* и *іе* илѝ *ье*, а усѣчéнныя на *о* и *е*; на пр.

zupełne kończą się na *ая*, *яя* i *ія*, a ucięte na *а* i *я*; w nijakim zupełne kończą się na *ое*, *ее* i *іе*, albo *ье*, a ucięte na *о* i *е*; na przykład:

мýдрый, мýдрая, мýдрое; mądry.
мудръ, мудрá, мудрó.

велѝкій, велѝкая, велѝкое; wielki.
велѝкъ, великá, великó.

хорóшій, хорóшая, хорóшее; dobry.
хорóшъ, хорошá, хорошó.

дрéвній, дрéвняя, дрéвнее; starożytny.
дрéвенъ, древнá, древнó.

Прилагáтельныя кáчественныя во мнóжественномъ числѣ кончáются въ мýжескомъ рóдѣ на *ые* и *іе*, а въ жéнскомъ и срéднемъ на *ыя* и *ія*; усѣчéнныя же во всѣхъ родáхъ на *ы* и *и*.

Przymiotniki właściwe w liczbie mnogiej kończą się w rodzaju męzkim na *ые* i *іе*, a w żeńskim i nijakim na *ыя* i *ія*; ucięte we wszystkich rodzajach na *ы* i *и*.

§. 51. Именá прилагáтельныя кáчественныя мóгутъ имѣть и пóлныя окончáнія и усѣчéнныя; прилагáтельныя же притяжáтельныя имѣютъ тóлько илѝ тѣ илѝ другія.

§. 51. Przymiotniki właściwe mogą mieć zakończenia i zupełne i ucięte; przymiotniki zaś dzierżawcze mają tylko jedne albo drugie.

przykłady:

Ка́чественныя, właściwe.	Притяжа́тельныя, dzierżawcze.
ъ, а, о,	ый, ая, ое.
ый, ая, ое,	золото́й, złoty.
велича́вѣ, а, о; ый, ая, ое,	домо́вый, domowy.
крова́въ, krwawy.	терно́вый, cierniowy.
терпѣли́вѣ, cierpliwy.	свинцо́вый, ołowiany.
ревни́въ, zazdrośny.	глиня́ный, gliniany.
молчали́въ, milczący.	ка́менный, kamienny, murowany.
удо́бенъ, dogodny.	ій, ая, ое.
те́менъ, ciemny.	слове́нскій, słowiański.
иску́сенъ, zręczny, umiejętny.	ца́рскій, królewski.
вино́венъ, winny, występny.	ій, яя, ее.
духо́венъ, duchowny.	сыно́вній, synowski.
употреби́теленъ, używalny.	у́тренній, poranny.
дѣйстви́теленъ, rzeczywisty.	ій, ія, іе.
язви́теленъ, zjadliwy.	ій, ья, ье.
лѣси́стъ, leśny.	вра́жій, nieprzyjacielski.
вѣтви́стъ, gałęzisty.	говя́жій, mięśny.
плодови́тъ, płodny.	ко́зій, kozi.
плутова́тъ, chytry, szalbierski.	ъ, а, о.
хитрова́тъ, podstępny, chytry.	царе́въ, carowy.
ноздрева́тъ, nozdrzowaty.	цари́цынъ, do carowej należący.
ъ, я, е.	сестри́нъ, siostrzyny.
ій, яя, ее.	ъ, я, е.
синъ, я, е; ій, яя, ее, siny.	Госпо́день, pański.
	Іа́ковль, Jakubowy.

Приме́ры сі́и мо́гутъ та́кже служи́ть образца́ми произво́дныхъ око́нча́ній име́нъ прилага́тельныхъ.

Przykłady te mogą także służyć za wzór pochodnych zakończeń przymiotników.

Всѣ имена прилага́тельныя кончающіяся на *скій*, суть притяжа́тельныя.

Wszystkie przymiotniki zakończone na *скій*, są dzierżawcze.

Кончающіяся на *ній*, *няя*, *нее*, суть по большой ча́сти притяжа́тельныя, выключа́я слѣдующія:

Zakończone na *ній*, *няя*, *нее*, są po większej części dzierżawcze, wyjąwszy następujące:

и́скренній, szczéry; давній, dawny; дре́вній, starożytny; да́льній, daleki; послѣдній, ostatni; си́ній, siny.

§. 52. *Склоне́ніе имéнъ прилага́тельныхъ каче́ственныхъ.*

§. 52. *Forma przypadkowania przymiotników właściwych.*

Примѣры. **Przykłady.**

Единственное число. Liczba pojedyńcza.

I.

1.	Му́др-ый mądry	Му́др-ая	Му́др-ое
2.	Му́др-аго	Му́др-ой (ыя)	Му́др-аго
3.	Му́др-ому	Му́др-ой	Му́др-ому
4.	Му́др-ый (аго)	Му́др-ую	Му́др-ое
6.	Му́др-ымъ	Му́др-ою	Му́др-ымъ
7.	о Му́др-омъ	Му́др-ой	Му́др-омъ.

Множественное число. Liczba mnoga.

1.	Му́др-ые	Му́др-ыя	Му́др-ыя
2.	Му́др-ыхъ	Му́др-ыхъ	Му́др-ыхъ
3.	Му́др-ымъ	Му́др-ымъ	Му́др-ымъ
4.	Му́др-ые (ыхъ)	Му́др-ыя (ыхъ)	Му́др-ыя (ыхъ)
6.	Му́др-ыми	Му́др-ыми	Му́др-ыми
7.	о Му́др-ыхъ	Му́др-ыхъ	Му́др-ыхъ.

Единственное число. Liczba pojedyncza.

II.

1. Вели́к-ій wielki	Вели́к-ая	Вели́к-ое
2. Вели́к-аго	Вели́к-ой (ія)	Вели́к-аго
3. Вели́к-ому	Вели́к-ой	Вели́к-ому
4. Вели́к-ій (аго)	Вели́к-ую	Вели́к-ое
6. Вели́к-имъ	Вели́к-ою	Вели́к-имъ
7. о Вели́к-омъ	Вели́к-ой	Вели́к-омъ.

Множественное число. Liczba mnoga.

1. Вели́к-іе	Вели́к-ія	Вели́к-ія
2. Вели́к-ихъ	Вели́к-ихъ	Вели́к-ихъ
3. Вели́к-имъ	Вели́к-имъ	Вели́к-имъ
4. Вели́к-іе (ихъ)	Вели́к-ія (ихъ)	Вели́к-ія (ихъ)
6. Вели́к-ими	Вели́к-ими	Вели́к-ими
7. о Вели́к-ихъ	Вели́к-ихъ	Вели́к-ихъ.

Единственное число. Liczba pojedyncza.

III.

1. Хоро́ш-ій dobry	Хоро́ш-ая	Хоро́ш-ее
2. Хоро́ш-аго	Хоро́ш-ей (ія)	Хоро́ш-аго
3. Хоро́ш-ему	Хоро́ш-ей	Хоро́ш-ему
4. Хоро́ш-аго (ій)	Хоро́ш-ую	Хоро́ш-ее
6. Хоро́ш-имъ	Хоро́ш-ею (ей)	Хоро́ш-имъ
7. о Хоро́ш-емъ	Хоро́ш-ей	Хоро́ш-емъ.

Единственное число. Liczba pojedyncza.

IV.

1. Дре́вн-ій starożytny	Дре́вн-яя	Дре́вн-ее
2. Дре́вн-яго	Дре́вн-ей (ія)	Дре́вн-яго
3. Дре́вн-ему	Дре́вн-ей	Дре́вн-ему
4. Дре́вн-яго (ій)	Дре́вн-юю	Дре́вн-ее
6. Дре́вн-имъ,	Дре́вн-ею (ей)	Дре́вн-имъ
7. о Дре́вн-емъ	Дре́вн-ей	Дре́вн-емъ.

Въ множественномъ числѣ по предъидущему образцу.

W liczbie mnogiej przypadkują się według poprzedzającego wzoru.

По Iму примѣру склоняются:

Według Igo wzoru przypadkują się:

1. Имена прилагательныя и притяжательныя кончащіяся на *ый*, *ая*, *ое*, на прим.

1. Przymiotniki właściwe i dzierżawcze, zakończone na *ый*, *ая*, *ое*, np.

бѣлый, ая, ое, biały; большой, ая, ое, wielki; добрый, ая, ое, dobry; жёлтый, ая, ое, żółty; здоровый, ая, ое, zdrowy; слабый, ая, ое, słaby; слѣпой, ая, ое, ślepy; счастливый, ая, ое, szczęśliwy; толстый, ая, ое, gruby; чёрный, ая, ое, czarny;— гусиный, ая, ое, gęsi; земляной, ая, ое, ziemski; львиный, ая, ое, lwi; небесный, ая, ое, niebieski.

2. Причастія глаголовъ страдательныхъ, на пр.

2. Imiesłowy bierne, na przykład:

любимый, ая, ое, kochany; движимый, ая, ое, ruchomy; мытый, ая, ое, myty; читанный, ая, ое, czytany; шитый, ая, ое, szyty.

3. Нѣкоторыя имена существительныя кончащіяся на *ый*, *ая*, *ое*, на пр.

3 Niektóre rzeczowniki kończące się na *ый*, *ая*, *ое*, pr.

вселенная, świat; столовая, izba jadalna; жаркое, pieczenia; животное, źwierzę; мороженое, lody; портной, krawiec; часовой, wartownik.

Равнымъ образомъ имена прозваній, на пр. *Толстой*, *таго*, (*ова*).

Podobnież imiona rzeczowne własne pr. *Толстой*, *таго*, (*ова*).

По IIму примѣру склоняются имена прилагательныя качественныя, кончащіяся на *гій*, *кій*, *хій*, *ая*, *ое*, и притяжательныя на *скій*, *ая*, *ое*, на пр.

Według IIgo wzoru przypadkują się przymiotniki właściwe kończące się na *гій*, *кій*, *хій*, *ая*, *ое*, oraz dzierżawcze na *скій*, *ая*, *ое*, przykład:

высо́кій, ая, ое, wysoki; ве́тхій, ая, ое, wątły, zestarzały; глухо́й, ая, ое, głuchy; го́рькій, ая, ое, gorzki; дорого́й, а́я, о́е, drogi; лёгкій, ая, ое, lekki; мя́гкій, ая, ое, miękki; стро́гій, ая, ое, srogi; сухо́й, ая, ое, suchy. — госпо́дскій, ая, ое, pański; деревенскій, ая, ое, wiejski; же́нскій, ая, ое, żeński.

Имена́ со́бственныя, на пр.

Imiona właściwe, na przykład:

Трубецко́й, а́го (о́ва); Таври́ческій, аго; Па́вловское, а́го.

По IIIму примѣру склоняются прилагательные кончащіяся на *жій*, *чій*, *шій*, *щій*, *ая*, *ее*, на пр.

Według IIIgo wzoru przypadkują się przymiotniki, zakończone na *жій*, *чій*, *шій*, *щій*, *ая*, *ее*, na pr.

бо́льшій, ая, ее, większy; о́бщій, ая, ее, powszechny; похо́жій, ая, ее, podobny; паху́чій, ая, ее, pachnący; приго́жій, ая, ее, przystojny, piękny; свѣжій, ая, ее, świeży.

2. Нѣкоторыя имена́ существительныя на *жій*, *чій*, *шій*, *щій*, на пр.

2. Niektóre rzeczowniki na *жій*, *чій*, *шій*, *щій*, na przykład:

кра́вчій, podczaszy; пѣвчій, śpiewak; прохо́жій, przechodzący; пѣшій, pieszy; стря́пчій, plenipotent, adwokat; ни́щій, ubogi, żebrak.

3. Причастія глаголовъ дѣйствительныхъ, какъ то:

3. Imiesłowy czynne, jako to:

двигающій, dźwigający; любящій, kochający; писавшій, który pisał; сущій, będący.

По IVму примѣру склоняются имена прилагательныя кончащіяся на ній, няя, нее, на пр.

Według IVgo wzoru przypadkują się przymiotniki zakończone na *ній*, *няя*, *нее*, na przykł.

ближній, яя, ее, bliski; верхній, яя ее, wierzchni; нижній, яя, ее, niższy; послѣдній, яя, ее, ostatni; прежній, яя, ее, poprzedzający, pierwszy; средній, яя, ее, średni.

Окончаніе *ыя* или *ія*, въ родительномъ падежѣ единственнаго числа женскаго рода, употребляется только въ высшемъ и церковномъ слогѣ на пр.

Zakończenie *ыя* albo *ія* w 2gim przypadku liczby pojedynczej rodzaju żeńskiego, używa się tylko w stylu wzniosłym i kościelnym.

Жизнь Екатерины *Великія*, Императрицы и Самодержицы *Всероссійскія*.

§ 53. Имена прилагательныя притяжательныя съ усѣченнымъ окончаніемъ на пр. *поповъ*, *материнъ*, *Ильинъ*, *Господень*, заимствуютъ свои падежи частію отъ именъ существительныхъ, а частію отъ прилагательныхъ, а и-

§. 53. Przymiotniki dzierżawcze z zakończeniem uciętém, np. поповъ, xiędzowski; материнъ, matczyny; Ильинъ, Eliaszowy; Господень, pański; przypadkują się częścią jak rzeczowniki, a częścią jak przymiotniki, a mianowicie w liczbie pojedynczej w przypadku Iszym,

менно: въ единственномъ числѣ въ именительномъ, родительномъ, дательномъ и предложномъ, и въ именительномъ множественнаго числа склоняются по примѣру существительныхъ, а въ прочихъ падежахъ съ сходнымъ окончаніемъ по примѣру прилагательныхъ.

2gim, 3cim i 7mym; oraz w 1wszym liczby mnogiej przypadkują się jak rzeczowniki, w innych zaś przypadkach, odmieniają się jak przymiotniki podobnego zakończenia.

Притяжательныя прилагательныя имена кончащіяся 1) на *ый*, *ой*, *ій*, *ая*, *ое*; 2) на *ій*, *ая*, *ее*; и 3) на *ій*, *яя*, *ее*, склоняются какъ прилагательныя соотвѣтственныхъ окончаній.

Przymiotniki dzierżawcze zakończone na 1) *ый*, *ой*, *ій*, *ая*, *ое*; 2) na *ій*, *ая*, *ее*; 3) i na *ій*, *яя*, *ее*; przypadkują się jak przymiotniki podobnego zakończenia.

Прилагательныя притяжательныя на *ій*, *ія*, *іе* или *ій*, *ья*, *ье*, склоняются по примѣру IVму съ предноставленіемъ въ косвенныхъ падежахъ *і* или *ь*.

Przymiotniki dzierżawcze na *ій*, *ія*, *іе*, albo *ій*, *ья*, *ье*, odmieniają się według IVgo wzoru przypadkowania przymiotników, zachowując w ukośnych przypadkach *і* albo *ь*.

Примѣры. Przykłady.

I.

Единственное число. Liczba pojedyncza.

1. Попóв-ъ,	Попóв-а,	Попóв-о.
2. Попóв-а,	Попóв-ой,	Попóв-а.

3. Попо́в-у,	Попо́в-ой,	Попо́в-у.
4. Попо́в-а, ъ,	Попо́в-у,	Попо́в-о.
6. Попо́в-ымъ,	Попо́в-ою, ой,	Попо́в-ымъ.
7. о Попо́в-омъ,	Попо́в-ой,	Попо́в-омъ.

Множественное число. Liczba mnoga.

1. Попо́в-ы.	4. Попо́в-ыхъ, ы.
2. Попо́в-ыхъ.	6. Попо́в-ыми.
3. Попо́в-ымъ.	7. о Попо́в-ыхъ.

II.

Единственное число. Liczba pojedyncza.

1. Ма́терин-ъ,	Ма́терин-а,	Ма́терин-о.
2. Ма́терин-а,	Ма́терин-ой,	Ма́терин-а.
3. Ма́терин-у,	Ма́терин-ой,	Ма́терин-у.
4. Ма́терин-а, ъ.	Ма́терин-у,	Ма́терин-о.
6. Ма́терин-ымъ.	Ма́терин-ою,	Ма́терин-ымъ.
7. о Ма́терин-омъ.	Ма́терин-ой.	Ма́терин-омъ.

Множественное число. Liczba mnoga.

1. Ма́терин-ы.	4. Ма́терин-ыхъ, ы.
2. Ма́терин-ыхъ.	6. Ма́терин-ыми.
3. Ма́терин-ымъ.	7. о Ма́терин-ыхъ.

III.

Единственное число. Liczba pojedyncza.

1. Господ́-ень,	Госпо́д-ня,	Госпо́д-не.
2. Госпо́д-ня,	Госпо́д-ней,	Госпо́д-ня.
3. Госпо́д-ню,	Госпо́д-ней,	Госпо́д-ню.
4. Госпо́д-ня, ень.	Госпо́д-ню,	Госпо́д-не.
6. Госпо́д-нимъ,	Госпо́д-нею.	Госпо́д-нимъ.
7. о Госпо́д-немъ,	Госпо́д-ней,	о Госпо́д-немъ.

Множественное число. Liczba mnoga.

1. Господ-ни,	4. Господ-нихъ, и.
2. Господ-нихъ,	6. Господ-ними,
3. Господ-нимъ,	7. о Господ-нихъ.

IV.

Единственное число. Liczba pojedyncza.

1. Рыб-ій,	Рыб-ья,	Рыб-ье.
2. Рыб-ьяго	Рыб-ьей,	Рыб-ьяго.
3. Рыб-ьему	Рыб-ьей,	Рыб-ьему.
4. Рыб-ьяго, ій.	Рыб-ью,	Рыб-ье.
6. Рыб-ьимъ,	Рыб-ьею, ьей,	Рыб-ьимъ.
7. о Рыб-ьемъ,	Рыб-ьей,	Рыб-ьемъ.

Множественное число. Liczba mnoga.

1. Рыб-ьи.	4. Рыб-ьихъ, ьи.
2. Рыб-ьихъ.	6. Рыб ьими.
3. Рыб-ьимъ.	7. о Рыб-ьихъ.

По Іму примѣру склоняются притяжательныя прилагательныя кончащіяся на *овъ*, *евъ*, *а*, *о*, какъ то:	Według Igo wzoru przypadkują się przymiotniki dzierżawcze kończące się na *овъ*, *евъ*, *а*, *о*, jakoto:

купцёвъ, ва, во, kupcowy; отцёвъ, а, о, ojcowy; Петровъ, а, о, Piotrowy.

По Иму примѣру кончащіяся на *ынъ*, *инъ*, *а*, *о*, какъ то:	Według IIgo wzoru, zakończone na *ынъ*, *инъ*, *а*, *о*, jakoto:

царицынъ, на, но, do carowej należący; Ильинъ, на, но, Eliaszowy; птицынъ, на, но, ptaszy.

По IVму примѣру склоняются кончащіяся на *ій, ья, ье,* какъ то:

Podług IVgo wzoru przypadkują się zakończone na *ій, ья, ье,* jako to:

верблюжій, жья, жье, wielbłądzi; волчій, чья, чье, wilczy; козій, зья, зье, kozi; овечій, чья, чье, owczy; соболій, лья, лье, soboli.

§. 54. Прилагательное имя: *весь, вся, всё*, склоняется слѣдующимъ образомъ:

§. 54. Przymiotnik: *весь*, wszystek, *вся, всё*, przypadkuje się następującym sposobem:

	Liczba pojedyncza.			Liczba mnoga.
1.	Весь	Вся	Всё	Всѣ.
2.	Всего	Всей (всея)	Всего	Всѣхъ.
3.	Всему	Всей	Всему	Всѣмъ.
4.	Весь	Всю	Всё	Всѣхъ.
6.	Всѣмъ	Всею (ей)	Всѣмъ.	Всѣми.
7.	о Всёмъ.	о Всей	о Всёмъ	о Всѣхъ.

О степеняхъ сравненія.

O stopniach porównania.

§. 55. Имена прилагательныя качественныя имѣютъ три степени сравненія: 1) положительную, 2) сравнительную, 3) превосходную.

§. 55. Przymiotniki właściwe mają trzy stopnie porównania: 1) równy, 2) wyższy, 3) najwyższy.

§. 56. Положительная степень есть прилагательное имя взятое просто безъ сравненія.

§. 56. Stopień równy jest to przymiotnik uważany prosto bez żadnego porównywania.

§. 57. Прилагательныя имена переходя въ высшія степени могутъ быть или склоняемы-

§. 57. Przymiotniki zamieniając się na stopnie wyższe, mogą bydź albo przypadkowane albo nie-

ми, или несклоняемыми; и при томъ однѣ имѣютъ сравненіе степеней обыкновенное или правильное, а другія особенное или неправильное.

przypadkowane; przytém jedne mają stopnie zwyczajne albo regularne, a drugie szczególne albo nieregularne.

§. 58. Прилагательныя имена переходя изъ положительной степени въ сравнительную и оставаясь въ ней несклоняемыми, перемѣняютъ окончаніе *ый*, *ій*, на *ѣе*; на пр.

§. 58. Przymiotniki przechodząc ze stopnia równego do wyższego, gdy w nim nie przypadkują się, zamieniają zakończenie *ый*, *ій*, na *ѣе*, np.

stop. równy бѣл-ый (biały), темн-ый (ciemny), свѣтл-ый (światły), вѣрн-ый (wierny), древн-ій (starożytny).
stop. wyższy), бѣл-ѣе, темн-ѣе, свѣтл-ѣе, вѣрн-ѣе, древн-ѣе.

Сему правилу слѣдуютъ всѣ прилагательныя имена, не имѣющія въ окончаніяхъ своихъ измѣняемыхъ буквъ; тѣ же кои въ окончаніяхъ своихъ заключаютъ сіи буквы, кончатся въ сравнительной степени на *е* съ перемѣною измѣняемыхъ буквъ на другія.

Tego prawidła trzymają się wszystkie przymiotniki, nie mające w zakończeniu swoim głosek odmiennych; te zaś, które w zakończeniu swoim mają takowe głoski, kończą się w stopniu wyższym na *e* z odmianą liter odmiennych na inne.

Измѣняемыми буквами называются буквы: *г*, *к*, *х*; *д*, *т*; *з* и *с*, по той причинѣ, что онѣ перемѣняются въ шипящія: *ж*, *ш*, *ч* и *щ*. Изъ сихъ: *г*, *х* и *к*, суть гортанныя, *д* и *т*, язычныя, а *з* и *с* легкія шипящія.	Głoskami odmiennemi nazywają się następujące: *г*, *к*, *х*; *д*, *т*; *з* i *с*, dla tego, że one zamieniają się na szypiące: *ж*, *ш*, *ч* i *щ*. Z tych: *г*, *х* i *к*, są gardłowe, *д* i *т* językowe, a *з* i *с* lekkie szypiące.
Буквы сіи перемѣняются слѣдующимъ образомъ:	Głoski te odmieniają się następującym sposobem:

г на *ж*: Богъ, божій; берегу́, strzegę, бережешь; стро́гій, surowy, стро́же.
х — *ш*: сухо́й, suchy, су́ше; у́хо, ucho, у́ши.
к — *ч*: ле́гкій, lekki, ле́гче; стукъ, stuk, сту́чу, stukam.
д — *ж*: тверди́ть, twierdzić, твержу́.
з — *ж*: вози́ть, wozić, во́жу.
ст — *щ*: то́лстый, otyły, gruby, то́лще.

Сообра́зно сему́ прилага́тельныя имена́ заключа́ющія въ оконча́ніяхъ свои́хъ измѣняемыя бу́квы перемѣня́ютъ въ сравни́тельной сте́пени:	Stosownie do tego przymiotniki mające w zakończeniach swoich głoski odmienne, zamieniają w stopniu wyższym głoski:

1) *г* i *д* на *ж*: доро́гій, drogi, доро́же; стро́гій, surowy, стро́же; молодо́й, młody, моло́же.

Выключая:	Wyjąwszy:

до́лгій, długi, **до́льше**; **сѣдый**, siwy, **сѣдѣе**; **го́рдый**, dumny, **гордѣе**.

2) *х* на *ш*: сухій, suchy, суше; тихій, cichy, тише; глухій, głuchy, глуше.
3) *к* на *че*: легкій, lekki, легче; крѣпкій, krzepki, mocny, крѣпче; короткій, (краткій), krótki, короче (кратче).

Выключаются: | Wyjmują się:

высокій, wysoki, выше; глубокій, głęboki, глубже; сладкій, słodki, слаще.

Сюдаже принадлежатъ тѣ кои въ сравнительной степени перемѣняя *д* и *з* на *ж* производное окончаніе *кій*, отбрасываютъ:

Tutaj należą także te przymiotniki, które w stopniu wyższym zamieniając *d* i *z* na *ż*, zakończenie pochodne *кій*, odrzucają:

гад-кій, brzydki, гаже; глад-кій, gładki, глаже; рѣд-кій, rzadki, рѣже; жид-кій, płynny, жиже; уз-кій, wąski, уже; близ-кій, blizki, ближе; низ-кій, niski, ниже.

Нѣкоторыя прилагательныя имена имѣютъ сравнительную степень вдвойнѣ то есть правильную и неправильную, таковыя суть:

Niektóre przymiotniki mają stopień wyższy dwojaki, to jest regularny i nieregularny, takie są:

далекій, daleki, дальше, ѣе;
тон-кій, delikatny, тоньше, ѣе;
дол-гій, długi, дольше, ѣе;
широ-кій, széroki, шире, ѣ;
боль-шой, wielki, больше, ѣе;
красный, piękny, краснѣе, краше;
старый, stary, старѣе, старше;
добрый, dobry, добрѣе, лучше;
худый, zły, худѣе, хуже;

твёрдый, twardy, твердѣе, твёрже;
гу́стый, gęsty, густѣе, гу́ще:
про́стый, prosty, простѣе, про́ще;
то́лстый, gruby, толстѣе, то́лще;
чи́стый, czysty, чистѣе, чи́ще.

Выключаются кончащіяся на *истый* какъ то:

Od tego wyjmuią się zakończone na *истый*, jako to:

гори́стый, górzysty, гористѣе;
лѣси́стый, leśny, лѣсистѣе.

Наконе́цъ слѣдующія дополня́ютъ сравни́тельную сте́пень другими слова́ми:

Naostatek następujące dopełniają stopień wyższy innemi słowami:

хоро́шій, dobry, лу́чше.
вели́кій, wielki, бо́льше, бо́лѣе;
ма́лый, mały, ме́ньше, ме́нѣе.

Изъ сихъ прилага́тельныхъ слѣдующія принима́ютъ въ сравни́тельной сте́пени склоня́емое оконча́ніе:

Następujące przymiotniki w stopniu wyższym przybierają zakończenia ulegające odmianom:

старѣе, ста́рше, ста́ршій;
ме́нѣе, ме́ньше, ме́ньшій;
бо́лѣе, бо́льше, бо́льшій;
выше, вы́сшій;
ни́же, ни́зшій;
тонѣе, то́ньше, то́ньшій;
да́лѣе, да́льше, да́льшій;
бли́же, бли́зшій.

§. 59. Прилага́тельныя конча́щіяся въ сравни́тельной сте́пени на *ѣе*, или сокращенно на *ѣй*

§. 59. Przymiotniki kończące się w stopniu wyższym na *ѣе*, albo w skróceniu na *ѣй*, przybierają w stopniu

прибавляютъ въ превосходной стéпени къ сему слóгу окончáніе *шій*

najwyższym zakończenie *szij*.

бѣлый, бѣлѣй, бѣлѣй-шій;
тéмный, темнѣй, темнѣйшій;
свѣтлый, свѣтлѣй, свѣтлѣйшій;
дрéвній, древнѣй, древнѣйшій;

Прилагáтельныя именá кончáщіяся въ сравнúтельной стéпени на *е*, переходя́ въ превосхóдную стéпень перемѣня́ютъ *е* на *ай* и кончáтся тóже на *шій*:

Przymiotniki kończące się w stopniu wyższym na *e*, w stopniu najwyższym zamieniają *e* na *aj* i kończą się także na *szij*:

стрóже, строжáй-шій,
дорóже, дражáйшій,
блúже, ближáйшій,
корóтче, кратчáйшій,
крѣпче, крѣпчáйшій,
лéгче, легчáйшій.

Другія же произвóдятъ превосхóдную стéпень отъ сравнúтельной стéпени въ старину́ употребляемой:

Inne zaś formują stopień najwyższy z wyższego niegdyś (w języku sławiańskim) używanego:

вы́ше (высочáе), высочáйшій,
дóльше (должáе), должáйшій,
ши́ре (широчáе), широчáйшій,
глу́бже (глубочáе), глубочáйшій,
слáще (сладчáе), сладчáйшій,
рѣже (рѣдчае), рѣдчáйшій,

Превосхóдная стéпень весьмá чáсто употребля́ется вмѣсто сравнúтельной на пр.

Stopień najwyższy bardzo często używa się zamiast wyższego, np.

вѣрнѣйшагѡ дру́га ты не найдёшь, (nie znajdziesz wiernieyszego przyjaciela) tojest: ты не найдёшь дру́га вѣрнѣе.

По сей причи́нѣ ча́сто предпоставля́ются къ сей степени части́цы *все*, *пре*, *наи* пока́зывающія что приписываемое ка́чество принадлежитъ лица́мъ или́ веща́мъ исключи́тельно:

Dla tej przyczyny częstokroć dodawane są do tego stopnia partykuły *все*, *пре*, *наи* okazujące, że przypisywany przymiot wyłącznie do osoby lub rzeczy należy:

свѣтлѣйшій, пресвѣтлѣйшій, всепресвѣтлѣйшій,
милости́вѣйшій, najłaskawszy, всемилости́вѣйшій,
ближайшій, наиближа́йшій.

Напослѣдокъ слова́: *са́мый*, *весьма́*, *о́чень* и *пре*, бу́дучи при́даны къ положи́тельной степени, обраща́ютъ её въ превосхо́дную:

Naostatek wyrazy: *са́мый*, *весьма́*, *о́чень* (bardzo) i *пре*, położone przy stopniu równym zamieniają go w najwyższy:

са́мый большо́й, największy,
весьма́ у́мный, bardzo rozumny,
о́чень тру́дный, bardzo trudny,
предо́брый, bardzo dobry.

О ИМЕНАХЪ ЧИСЛИТЕЛЬНЫХЪ.

§. 60. Имена́ числи́тельныя раздѣля́ются на 1) количественныя,

O IMIONACH LICZBOWYCH.

§. 60. Imiona liczbowe dzielą się na 1) kardynalne, 2) porządkowe, 3) zbioro-

2) порядочныя, 3) собирательныя, 4) дробныя, и 5) коликократныя.	we, 4) podzielające i 5) stosunkowe.
1) Имена числительныя количественныя, (imiona liczbowe kardynalne):	2) Имена числительныя порядочныя (imiona liczbowe porządkowe):
1. Одинъ, jeden.	Первый, ая, ое, pierwszy.
2. Два; оба, двое; dwa.	Второй, ая, ое, wtóry. Другой, ая, ое, drugi.
3. Три, трое, trzy.	Третій, ья, ье, trzeci.
4. Четыре, четверо, cztéry.	Четвёртый, ая, ое, czwarty.
5 Пять, пятеро, pięć.	Пятый. piąty.
6. Шесть, sześć.	Шестой. szósty.
7. Семь, siedm.	Седьмой, siódmy.
8. Восемь, ośm.	Осьмой, ósmy.
9. Девять, dziewięć.	Девятый, dziewiąty.
10. Десять, dziesięć.	Десятый, dziesiąty.
11. Одинадцать, jedénaście.	Одинадцатый, jedénasty.
12. Двенадцать, dwanaście.	Двенадцатый, dwónasty.
13. Тринадцать, trzynaście.	Тринадцатый, trzynasty.
14. Четырнадцать, cztérnaście.	Четырнадцатый, cztérnasty.
15. Пятнадцать, piętnaście.	Пятнадцатый, piętnasty.
16. Шестнадцать, szesnaście.	Шестнадцатый, szesnásty.
17. Семнадцать, siedmnaście.	Семнадцатый, siedmnasty.
18 Восемнадцать, ośmnaście.	Восемнадцатый, ośmnasty.
19. Девятнадцать, dziewiętnaście.	Девятнадцатый, dziewiętnasty.

20. Два́дцать, dwadzieścia.	Двадца́тый, dwudziesty.
21. Два́дцать оди́нъ, dwadzieścia jeden.	Двадца́ть пе́рвый, dwudziesty pierwszy.
22. Два́дцать два, dwadzieścia dwa.	Двадца́ть второ́й, dwudziesty drugi.
30. Три́дцать, trzydzieście.	Тридца́тый, trzydziesty.
40. Со́рокъ, cztérdzieście.	Сороково́й, cztérdziesty.
50. Пятьдеся́тъ, pięćdziesiąt.	Пятидеся́тый, pięćdziesiąty.
60. Шестьдеся́тъ, sześćdziesiąt.	Шестидеся́тый, sześćdziesiąty.
70. Се́мьдесятъ, siedmdziesiąt.	Семидеся́тый, siedmdziesiąty.
80. Во́семьдесятъ, ośmdziesiąt.	Восьмидеся́тый, ośmdziesiąty.
90. Девяно́сто, dziewięćdziesiąt.	Девяно́стый, dziewięćdziesiąty.
100. Сто, sto.	Со́тый, setny.
101. Сто оди́нъ, sto jeden.	Сто пе́рый, setny pierwszy.
200. Двѣсти, dwieście.	Двухсо́тый, dwusetny.
300. Три́ста, trzysta.	Трехсо́тый, trzechsetny.
400. Четы́реста, cztérysta.	Четырехсо́тый, cztérechsetny.
500. Пять-со́тъ, pięćset.	Пятисо́тый, pięćsetny.
600. Шесть-со́тъ, sześćset.	Шестисо́тый, sześćsetny.
1000. Ты́сяча, tysiąc.	Ты́сячный, tysiączny.
2000. Двѣ ты́сячи, dwa tysiące.	Двухты́сячный, dwutysiączny.
5000. Пять ты́сячъ, pięć tysięcy.	Пятиты́сячный, pięćtysiączny.
1,000,000. Милліо́нъ, milion.	Милліо́нный, milionowy.

Въ сло́гѣ высо́комъ вмѣсто *одина́дцатый*

W stylu wyższym zamiast одина́дцатый do девят-

до *девятнадцатый* ча́сто употребляются имена числительныя словенскія на пр первый-на́десять, второ́рый на́-десять.

3) Имена числительныя собирательныя:

надцатый używają się imiona liczbowe słowiańskie, np. 11.ty первыйнадесять, 12ty вто́рыйна́десять.

3) Imiona liczbowe zbiorowe:

деся́токъ, dziesiątek; дюжина, tuzin; двойка, para; тройка, trójka (uprząż koni); четвёрка, czwórka.

4) Имена числительныя дробныя:

4) Imiona liczbowe podzielające:

полови́на, połowa; треть, trzecia część; четверть, ćwierć; полтора́, półtora; полтретья, półtrzecia; полчетве́рта, półczwarta; полпя́та, półpiąta.

5) Имена числительныя коликократныя:

5) Imiona liczbowe stosunkowe:

двойно́й, сугу́бый, podwójny; тройно́й, potrójny; стокра́тный, stokrotny; многокра́тный, wielokrotny.

§.61. Имена числительныя суть или существительныя на пр. *сто, тысяча, полови́на*; или прилагательныя на пр. *оди́нъ, пе́рвый, вто́рый* и проч.

Имена числительныя существительныя склоняются по примѣру именъ существи-

§ 61. Imiona liczbowe są albo rzeczowne na przykł. *сто, тысяча, полови́на*; albo przymiotne, na przykł. *оди́нъ, пе́рвый, вто́рый* i t. d.

Imiona liczbowe rzeczowne przypadkują się jak rzeczowniki, jako to: *со́рокъ, деся́токъ, мил-*

тельныхъ, какъ по: *сорокъ*, *десятокъ*, *милліонъ*, по образцу перваго склоненія; *сто*, *девяносто*, и кончащіяся на ь впораго; кончащіяся на *а* и *я*, по образцамъ трепьяго склоненія. Числительныя сложныя на прим. *пятьдесять* склоняются такъ какъ простыя, но въ творительномъ падежѣ кончатся на *и* вмѣсто *ью* на пр. *пятидесятью*, а не *пятьюдесятью*.

Три, *четыре*, *двѣсти* склоняются слѣдующимъ образомъ:

lionъ, podług pierwszej formy; *сто*, *девяносто* i zakończone na ь, według drugiej; zakończone na *a* i *я*, według formy trzeciej. Imiona liczbowe złożone np. *пятьдесять* przypadkują się jak proste, lecz w szóstym przypadku kończą się na *и* zamiast *ью*, np. *пятидесятью*, nie zaś *пятьюдесятью*.

Три, *четыре*, *двѣсти* przypadkują się następującym sposobem:

	I. (trzy)	II. (czterу)	III. (dwieście)
1.	Три.	Четыре.	Двѣсти
2.	Трёхъ.	Четырёхъ.	Двухъ сотъ
3.	Трёмъ.	Четырёмъ.	Двумъ стамъ
4.	Трёхъ. Три.	Четырёхъ. Четыре.	Двѣсти
6.	Тремя.	Четырьмя.	Двумя стами
7.	о Трёхъ.	о Четырёхъ.	о Двухъ стахъ.

Триста, *четыреста*, склоняются какъ *двѣсти*.

Имена числительныя сложенныя изъ нѣсколькихъ числительныхъ количественныхъ склоняются слѣдующимъ образомъ:

Триста, *четыреста*, przypadkują się jak *двѣсти*.

Imiona liczbowe złożone z kilku liczb kardynalnych przypadkują się następującym sposobem:

1. Пять-сотъ шесть-десятъ семь, 567.
2. Пяти́-сотъ шести́-десяти семи́.
3. Пяти́-стамъ шести́-десяти семи́.
6. Пятью́-стами шести́-десятью семью́.
7. о Пяти́-стахъ шести́-десяти семи́.

§. 62. Числи́тельныя прилага́тельныя конча́щіяся на *ый*, *ая*, *ое*, склоня́ются по пе́рвому приме́ру склоне́нія име́нъ прилага́тельныхъ ка́чественныхъ; *тре́тій*, *ья*, *ье*, по второ́му приме́ру склоне́нія име́нъ прилага́тельныхъ притяжа́тельныхъ. Сле́дующія имена́ числи́тельныя склоня́ются осо́бенно:

§. 62. Imiona liczbowe przymiotne zakończone na *ый*, *ая*, *ое*, przypadkują się podług pierwszego wzoru przymiotników oznaczających przymiot; *третій*, *ья*, *ье*, według drugiego wzoru przymiotników dzierżawczych. Następujące imiona liczbowe przypadkują się szczególnie:

I.

Единственное число. Liczba pojedyncza.

	męzki.	żeński.	nijaki.
1.	Оди́нъ,	Одна́,	Одно́.
2.	Одного́,	Одно́й,	Одного́.
3.	Одному́,	Одно́й,	Одному́.
4.	Одного́ Оди́нъ	Одну́	Одно́
6.	Одни́мъ	Одно́ю, ой	Одни́мъ.
7.	объ Одно́мъ	объ Одно́й	объ Одно́мъ.

Множественное число. Liczba mnoga.

	męzki i nijaki.	żeński.
1.	Одни́.	Одне́.
2.	Одни́хъ.	Одне́хъ.

3.	Одни́мъ.	Однѣ́мъ.
4.	Одни́хъ.	Однѣ́хъ.
	Одни́.	Однѣ́.
6.	Одни́ми.	Однѣ́ми.
7.	объ Одни́хъ.	объ Однѣ́хъ.

II.

	męz. i nijaki.	żeński.
1.	Два	Двѣ
2.	Двухъ	Двухъ
3.	Двумъ	Двумъ
4.	Двухъ	Двухъ
	Два	Двѣ
6.	Двумя́	Двумя́
7.	о Двухъ.	о Двухъ.

III.

męz. i nijaki.	żeński.
О'ба	О'бѣ
Обо́ихъ	Обѣ́ихъ
Обо́имъ	Обѣ́имъ
Обо́ихъ	Обѣ́ихъ
О'ба	О'бѣ
Обо́ими	Обѣ́ими
объ Обо́ихъ.	объ Обѣ́ихъ.

IV.

na wszystkie rodzaje.

1. Дво́е albo дво́и
2. Дво́ихъ
3. Дво́имъ
4. Дво́ихъ
   Дво́е, дво́и
6. Дво́ими
7. о Дво́ихъ.

V.

na wszystkie rodzaje.

Че́тверо albo че́тверы
Четверы́хъ
Четверы́мъ
Четверы́хъ
Че́тверо, че́тверы
Четверы́ми
о Четверы́хъ.

По IV. примѣру склоняется *тро́е* или *тро́и*; а по Vму склоняются *пя́теро*, *ше́стеро*, *се́меро*.

Według IV. wzoru przypadkuje się *тро́е* albo *тро́и* troje; a według V. przypadkują się: *пя́теро* pięcioro, *ше́стеро* sześcioro, *се́меро* siedmioro.

VI.

Liczba pojedyncza.		Liczba mnoga.
męzki i nijaki.	żeński.	na wszystkie rodz.
1. Полтора́	Полторы	Полу́торы
2. Полу́тора	Полу́торы	Полу́торыхъ
3. Полу́тору	Полу́торой	Полу́торымъ
4. Полтора́	Полторы	Полу́торы
6. Полу́торымъ	Полу́торою	Полу́торыми
7. о Полу́торѣ.	о Полу́торой.	о Полу́торыхъ.

По сему́ приме́ру скло-ня́ются: *полчетверта*, *полпята*, *полтретья*, сіе послѣднее удержи-ваетъ во всѣхъ паде-жа́хъ ь и имѣетъ мяг-кое окончаніе на пр *полу́третья*, *полутре-тью*.

Въ числи́тельныхъ именахъ сложе́нныхъ изъ и́мени числи́тель-наго поря́дочнаго и коли́чественнаго, на пр. *первый-надесять*, *вторый-надесять*, скло-ня́ется одно́ то́лько и́мя числи́тельное ко-ли́чественное.

Według tego wzoru przy-padkują się: *полчетвер-та* półczwarta, *полпята* półpiąta, *полтретья* pół-trzecia, ten ostatni wyraz zatrzymuje we wszystkich przypadkach ь i ma zakoń-czenie miękkie np. *полу-третья*. *полутретью*.

W imionach liczbowych złożonych z kardynalnego i porządkowego np. *пер-вый-надесять*, *вторый-надесять* odmienia się je-dno tylko imie liczbowe porządkowe.

О МѢСТОИМЕНІИ.

§. 63. Мѣстоиме́нія по знаменова́нію своему́ раздѣляются на во́семь, а и́менно:

O ZAIMKU.

§. 63. Zaimki według znaczenia swojego dzielą się na ośm części, a miano-wicie:

1) Личныя, таковы суть:	1) Osobiste, a te są:

я, ja; ты, ty; онъ, она, оно, on, ona, ono.

2) Возвратныя, какъ то:	2) Zwrótne, jako to:

себя, siebie, się.

3) Притяжательныя, таковы суть:	3) Dzierżawcze, takowe są:

мой, моя, моё, mój, moja, moje; твой, твоя, твоё, twój; свой, своя, своё, swój; нашъ, наша, наше, nasz; вашъ, ваша, ваше, wasz.

4) Указательныя, какъ то:	4) Wskazujące, jako to:

сей, сія, сіе, ten, ta, to; тотъ, та, то; этотъ, эта, это, ów, owa, owo.

5) Относительныя, какъ то:	5) Względne, jako to:

который, которая, которое, który, a, e; кой, коя, кое, który; кто, kto; что, co.

6) Вопросительныя, каковы суть:	6) Pytające, jakowe są:

кто, kto? что, co? чей, чья, чьё, czyj; какой, ая, ое, jaki; каковый, ая, ое, jakowy?

7) Неопредѣленныя, какъ то:	7) Nieokreślne, jako to:

нѣкоторый, ая, ое, jakiś; нѣкій, ая, ое, pewny; кто нибудь, ktokolwiek, kto bądź; что-либо, cokolwiek; каждый, ая, ое, każdy;

всякій, ая, ое, wszelki; другой, ая, ое; иной, ая, ое, inny; таковый, takowy; какой-то, jakiś.

8) Отрицательныя, каковы суть:	8) Przeczące, jakowe są:

никто nikt; ничто, nic; никакой, ая, ое, żaden; ни одинъ, ни одна, ни одно, ani jeden.

§. 64. Мѣстоименія имѣютъ обще съ именами родъ, число и падежъ. Кончащіяся на *ый, ій, ая, ое*, склоняются по примѣру именъ прилагательныхъ; прочія слѣдующимъ образомъ.	§. 64. Zaimki mają spólne z imionami rodzaj, liczbę i przypadki. Zakończone na *ый, ій, ая, ое*, przypadkują się jak przymiotniki, inne zaś według następujących wzorów:

I.

Единственное число. Liczba pojedyncza.

na osobę 1szą.	na osobę 2gą.	na osobę 3cią.		
na 3 rodz.	na 3 rodz.	męzki.	żeński.	nijaki.
1. я, ja.	ты, ty.	онъ, on.	она, ona.	оно, ono.
2. меня, mnie.	тебя, ciebie.	его.	ея, её.	его.
3. мнѣ.	тебѣ.	ему.	ей.	ему.
4. меня.	тебя.	его.	её.	его.
6. мною. ой.	тобою, ой.	имъ.	ею.	имъ.
7. о мнѣ.	о тебѣ.	о нёмъ.	о ней.	о нёмъ.

Множественное число. Liczba mnoga.

1. мы, my.	вы, wy.	они, oni.	онѣ, one.	они, one.
2. насъ.	васъ.		ихъ.	

3. намъ.	вамъ.	имъ.
4. насъ.	васъ.	ихъ.
6. нáми.	вáми.	и́ми.
7. о нáсъ.	о васъ.	о нихъ.

II.

Liczba pojedyncza.			Liczba mnoga.
męzki.	żeński.	nijaki.	na 3 rodz.
1. самъ, sam.	самá	самó	сáми.
2. самагó	самóй	самогó	сами́хъ.
3. самомý	самóй	самомý	сами́мъ.
4. самагó	самý	самó	сами́хъ.
6. сами́мъ	самóю, óй.	сами́мъ	сами́ми.
7. о самóмъ.	о самóй.	о самóмъ.	о сами́хъ.

Сіе мѣстоимéніе соединяется съ слѣдующимъ:

Ten zaimek łączy się także z następującym:

III.

1. przypadku pierwszego nie ma.
2. себя́, siebie, się.
3. себѣ́.
4. себя́.
6. собóю, собóй.
7. о себѣ́.

IV.

Liczba pojedyncza.			Liczba mnoga.
męzki.	żeński.	nijaki.	na trzy rodzaje.
1. мой, mój.	моя́	моё	мои́, moi, moje.
2. моегó	моéй (ея)	моегó	мои́хъ.
3. моемý	моéй	моемý	мои́мъ.

4.	моего мой	мою	моё	моихъ. мои.
6.	моимъ	моéю, ей	моимъ	моими
7.	о моёмъ.	о моéй.	о моёмъ.	о моихъ.

По сему примѣру склоняются: | Według tego wzoru przypadkują się:

твой, ая, оё, twój; свой, ая, оё, swój; кой, ой, ое, który; нѣкій, ая, ое pewny.

V.

	Liczba pojedyncza.			Liczba mnoga.
	męzki.	żeński.	nijaki.	na 3 rodz.
1.	нашъ, nasz.	нáша	нáше	нáши.
2.	нашегó	нáшей (ея)	нашегó	нáшихъ.
3.	нашемý	нáшей	нашемý	нáшимъ.
4.	нашегó нашъ	нашу	нáше	нáшихъ. нáши
6.	нáшимъ	нáшею, ей	нáшимъ	нáшими
7.	о нáшемъ.	о нáшей.	о нáшемъ.	о нáшихъ.

По сему примѣру склоняется: | Według tego wzoru przypadkuje się:

вашъ, вáша, вáше, wasz.

VI.

	Liczba pojedyncza.			Liczba mnoga.
	męzki.	żeński.	nijaki.	na trzy rodzaje.
1.	сей, ten	сія́, ta	cié, to.	сіи́
2.	сегó	сей, сея́	сегó	сихъ.
3.	семý	сей	семý	симъ.
4.	сегó сей	сію́	cié	сихъ. сіи́
6.	симъ,	сéю, сей	симъ	си́ми
7.	о семъ.	о сей.	о семъ.	о сихъ.

По сему́ приме́ру склоня́ется мѣстоиме́ніе *чей*, *чья*, *чьё*, прибавля́я *ь* по́слѣ бу́квы *ч* во всѣхъ падежа́хъ, какъ то:	Według tego wzoru odmienia się zaimek: *чей*, *чья*, *чьё*, kładąc po głosce *ч* znak *ь* we wszystkich przypadkach, jako to:

чьего́, чьему́, чьи, чьихъ.

VII.

Liczba pojedyncza.			Liczba mnoga.
męzki.	żeński.	nijaki.	na 3 rodz.
1. тотъ, ten, ów.	та,	то.	тѣ.
2. того́,	то́я, той,	того́.	тѣхъ.
3. тому́,	той,	тому́.	тѣмъ.
4. того́, тотъ,	ту,	то.	тѣхъ, тѣ.
6. тѣмъ,	то́ю, ой,	тѣмъ.	тѣми.
7. о томъ,	о той,	о томъ.	о тѣхъ.

По сему́ приме́ру склоня́ется мѣстоиме́ніе *э́тотъ*, *эта́*, *э́то*, но въ твори́тельномъ еди́нственнаго и во всѣхъ падежа́хъ мно́жественнаго числа́ перемѣня́етъ бу́кву *ѣ* на *и*.	Według tego wzoru przypadkuje się zaimek *э́тотъ*, *эта́*, *э́то*, ten, ale w szóstym przypadku liczby pojedyńczej i we wszystkich mnogiej zamienia głoskę *ѣ* na *и*.

VIII.

1. кто, kto.	что, co.	4. кого́.	что.
2. кого́.	чего́.	6. кѣмъ.	чѣмъ.
3. кому́.	чему́.	7. о кѣмъ.	о чёмъ.

По сему́ приме́ру склоня́ются мѣстоиме́нія сло́жныя:

Według tego wzoru przypadkują się zaimki złożone:

кто-нибу́дь, кто́-либо, ktokolwiek; что-нибу́дь, что́-либо, cokolwiek; никто́, nikt; ничто́, nic;

При чемъ слова́ *нибу́дь* и *ли́бо* не перемѣня́ются, а *никто́* и *ничто́* въ творительномъ паде́жѣ имѣ́ютъ *ни о комъ́*, *ни о чёмъ*.

Нибу́дь i *ли́бо* nie odmieniają się, a *никто́* i *ничто́* mają szósty przypadek *ни о комъ*, *ни о чёмъ*.

§. 65. Когда́ предъ ли́чнымъ мѣстоиме́ніемъ тре́тьяго лица́ въ ко́свенныхъ паде́жахъ нахо́дится оди́нъ изъ слѣ́дующихъ предло́говъ: *въ*, *къ*, *съ*, *для*, *за*, *на*, *о*, *по*, *про*, *у*, и проч. тогда́ присовокупля́ется бу́ква *н*, на пр.

§. 65. Kiedy przed zaimkiem osobistym trzeciej osoby, w przypadkach ukośnych, znajduje się przyimek jeden z następujących: *въ*, *къ*, *съ*, *для*, *за*. *на*, *о*, *по*, *про*, *у*, i t. d. wtedy dodaje się głoska *н*, na przykł.

къ нему́, do niego; для него́, dla niego; у нея́, u niej; съ ни́ми, z nimi.

О ГЛАГОЛѢ.

O SŁOWIE.

§. 66. Глаго́лы по *знаменова́нію* раздѣля́ются на:

1. Дѣйстви́тельные:

§. 66. Słowa według znaczenia swojego dzielą się na:

1. Czynne:

имѣ́ю, mam; дѣлаю, robię; чита́ю, czytam; двига́ю, poruszam; люблю́, kocham.

2. Срéднie: | 2. Nijakie:

стою́, stoję; сижу́, siedzę; сплю, śpię; живу́, żyję.

3. Страдáтельные: | 3. Bierne.

быть сдѣлану, bydź zrobionym; быть люби́му, bydź kochanym; быть двигáему, bydź poruszanym.

4. Возврáтные: | 4. Zwrótne:

дѣлаться, stawać się; двигáться, poruszać się; яви́ться, ukazywać się; поко́иться, spoczywać.

5. Взаи́мные, ихъ мóжно познавáть по вопрóсу *съ кѣмъ?* | 5. Zaimkowe, można je poznawać przez pytanie *z kim?*

дру́житься, przyjaźnić się; борóться, walczyć; у́житься, zażyć się; мири́ться, jednać się; ссори́ться, kłócić się.

6. Óбщie, схóдны съ Лати́нскими отложи́тельными (deponentia). | 6. Powszechne, podobne do łacińskich czynno-nijakich (deponentia).

смѣя́ться, śmiać się; боя́ться, lękać się; старáться, starać się.

§. 67. Поря́докъ измѣнéній свóйственныхъ глагóлу называ́ется *спряжéнiемъ.*

§. 67. Porządek odmian właściwych słowu nazywa się *czasowaniem.*

Спряжéнie глагóловъ бывáетъ посрéдствомъ наклонéній, временъ, чисéлъ, лицъ и рóдовъ.

Czasowanie słów odbywa się za pomocą trybów, czasów, liczb, osób i rodzajów.

Наклоне́ній три:
неопредѣле́нное,
изъяви́тельное,
повели́тельное.

Trybów jest trzy:
bezokoliczny,
oznajmujący,
rozkazujący.

Време́нъ три:
настоя́щее,
проше́дшее,
бу́дущее.

Czasów trzy:
teraźniejszy,
przeszły,
przyszły.

Чи́селъ два:
еди́нственное и
мно́жественное.

Liczb dwie:
pojedyncza i
mnoga.

Лицъ три:
пе́рвое: я, мы.
второ́е: ты, вы.
тре́тіе: онъ, она, оно; они́, онѣ́.

Osób trzy:
pierwsza: ja, my,
druga: ty, wy,
trzecia: on, ona, ono, oni, albo one.

Ро́довъ три:
му́жескій,
же́нскій,
сре́дній.

Rodzajów trzy:
męzki,
żeński,
nijaki.

§. 68. То, что выража́ютъ глаго́лы мо́жно вообще́ почита́ть *дѣ́йствіемъ*.

Сіе́ дѣйствіе изобража́ютъ они́ иногда́ несоверши́вшимся, иногда́ соверши́вшимся, иногда́ многокра́тно соверша́ющимся, иногда́ однокра́тно соверши́вшимся.

§. 68. To, co słowa wyrażają można w ogólności uważać za *czynność*.

Tę czynność wyrażają one już jako niedokonaną, już dokonaną, już wielokrotnie dokonywającą się, już jednokrotnie dokonaną.

Примѣры дѣйствія несовершеннаго или неоконченнаго и совершеннаго:

Przykłady czynności niedokonanej, albo niedokończonej i dokonanej:

я *покупалъ* сукно, но не *купилъ*, kupowałem sukno, ale nie kupiłem.
онъ *учился* на скрыпкѣ, но мало *успѣлъ*, uczył się grać na skrzypcach, lecz mało postąpił.
я *страдалъ* простудою, но *выздоровѣлъ*, chorowałem z przeziębienia, ale wyzdrowiałem.

Примѣры дѣйствія многократнаго и однократнаго:

Przykłady czynności wielokrotnej i jednokrotnej.

онъ долго *стучалъ* въ дверь но не отперъ, on długo stukał do drzwi, ale nie otworzył.
я *стукнулъ* и дверь отворилась, stuknąłem i drzwi się otworzyły.
я *толкалъ* его, чтобъ онъ догадался, а онъ меня такъ *толкнулъ*, что я упалъ; trącałem go, żeby się domyślił, a on mię tak trącił, że aż upadłem.

По сему глаголы въ отношеніи *дѣйствія* называются *несовершенными* (verba actionis imperfectae) и *совершенными* (verba actionis perfectae), *многократными* (iterativa) и *однократными* (verba una actione defuncta). Къ нимъ можно отнести *начинательные* (inchoativa) *продолжительные* (continuativa) и *учащательные* (frequentativa).

Z tej przyczyny słowa we względzie czynności nazywają się niedokonanemi (verba actionis imperfectae) i dokonanemi (verba actionis perfectae), wielokrotnemi (iterativa) i jednokrotnemi (verba una actione defuncta). Do tych dodać można słowa poczynające (inchoativa) słowa ciągłą czynność wyrażające (continuativa) i częstotliwe (frequentativa).

Примѣры.	Przykłady.
Глаголы начинательные	Słowa poczynające

блѣднѣть, blednieć; закраснѣться, zarumienić się; возникать, wynikać; возсіять, zajaśnieć; сѣдѣть, siwieć.

Глаголы учащательные	Słowa częstotliwe.

двигивать, poruszać; прохаживаться, прогуливаться, przechadzać się; перевертывать, przerzucać; пробуждаться, przebudzać się.

§. 69. Всѣ глаголы несовершеннаго или неоконченнаго дѣйствія могуть быть обращены въ глаголы совершенные, равномѣрно и глаголы многократные могуть переходить въ глаголы однократные. Сіе перехожденіе дѣлается окончаніями тогоже глагола и слѣдственно безъ всякаго другаго пособія, или при помощи предлога. Первые глаголы суть обыкновенно *простые*, а вторые *сложные*.

Число первыхъ въ сравненіи съ прочими не велико и заслуживаеть особенное вниманіе, а потому они здѣсь и помѣщаются.

§. 69. Wszystkie słowa niedokonane albo czynności niedokończonej zamienione bydź mogą na słowa dokonane, również i słowa wielokrotne zamienić się mogą na jednokrotne. Ta zamiana odbywa się przez zakończenia tegoż słowa albo bez żadnej inney pomocy, albo za pośrednictwem przyimka. Pierwsze słowa pospolicie są *proste*, a drugie *złożone*.

Liczba pierwszych w porównaniu z innemi nie wielka jest i na szczególną zasługuje uwagę, dla tego umieszczają się tu one.

Предварительно замѣтимъ, что наклоне́ніе неопредѣле́нное, и вре́мя настоя́щее въ пе́рвомъ и вто́ромъ лицѣ едѝнственнаго числа́ назнача́ютъ всѣ про́чія измѣне́нія глаго́ла, а потому́ сіи при измѣне́ніи и означены при ка́ждомъ глаго́лѣ.

Na wstępie uważmy że tryb bezokoliczny i czasu teraźniejszego pierwsza i druga osoba liczby pojedyńczej wskazują wszystkie inne odmiany słowa, dla tego więc te trzy zamiany oznaczone są przy każdém słowie.

I.

Собра́ніе просты́хъ глаго́ловъ несоверше́нныхъ и соверше́нныхъ.

Zbiór słów prostych niedokonanych i dokonanych.

Несовершеннаго дѣйствія. Czynności niedokonanej.		Совершеннаго: Dokonanej.	
Накл. неопредѣле́нное tryb bezokoliczny.	*Настоя́щее вре́мя.* czas teraźniejszy.	*Накл. неопред.* tryb bezokoliczny.	*Бу́дущее вре́мя.* czas przyszły.
брос-а́ть, rzucać.	бро́с-а́ю, -аешь	бро́с-ить rzucić	бро́шу, -сишь.
дав-а́ть, dawać.	-а́ю	дать dać	дамъ, -шь
дѣв-а́ть, mieścić.	-аю	дѣть umieścić	дѣну, -ешь.
кон-ча́ть, kończyć.	-аю	ко́нчить skończyć	ко́нчу, -ишь
леж-а́ть, leżeć.	-у, -ишь	лечь położyć się	лягу, -жешь
лиш-а́ть, pozbawiać.	-аю, -ешь	лиш-и́ть pozbawić	лишу́, -ишь

Несовершенные, niedokonane.		Совершенные, dokonane.	
Накл. неопредѣленное	*Настоящее время.*	*Накл. неопред.*	*Будущее время.*
tryb bezokoliczny.	czas teraźniejszy.	tryb bezokoliczny.	czas przyszły.
обиж-áть, krzywdzić.	-аю	обид-ить skrzywdzić	обижу, -дишь
пáд-ать, upadać.	-аю	пасть paśdź	паду, -дешь
плѣн-ять, więzić.	-яю	плѣн-ить uwięzić	плѣню, -ишь
прощ-áть, przebaczać.	-аю	прост-ить przebaczyć	прощу, -стишь
пуск-áть, puszczać.	-аю	пуст-ить puścić	пущу
ражд-áть, rodzić.	-аю	род-ить urodzić	рожу
рѣш-áть, decydować.	-аю	рѣш-ить zdecydować	рѣшу
сид-ѣть, siedzieć.	сижу, -дишь	сѣсть siąśdź	сяду, -ешь
скак-áть, skakać.	скачу, ешь	скоч-ить skoczyć	скочу, -ишь
ступ-áть, iśdź.	-аю	ступ-ить pójśdź	ступлю
хват-áть, chwytać.	-аю	хват-ить chwycić	хвачу
удар-ять, uderzać.	-яю	удар-ить uderzyć	ударю
явл-ять, pokazywać.	-яю	яв-ить pokazać	явлю

II.

Собранiе употребительнѣйшихъ простыхъ глаголовъ несовершенныхъ переходящихъ въ совершенные посредствомъ предлоговъ.

Zbiór najczęściej używanych słów prostych niedokonanych zamieniających się w dokonane za pośrednictwem przyimków.

Несовершенные, niedokonane.		Совершенные, dokonane.	
Накл. неопредѣленное tryb bezokoliczny.	*Настоящ. время.* czas teraźniejszy.	*Накл. неопредѣленное* tryb bezokoliczny.	*Будущее время.* czas przyszły.
бѣж-ать, uciekać.	бѣгу́, жишь	у-бѣж-а́ть	убѣгу́, жишь
вѣнч-а́ть, wieńczyć.	вѣнча́ю	об-вѣнч-а́ть	обвѣнчу́
дич-а́ть, dziczeć.	дича́ю	о-дич-а́ть	одича́ю, ешь
дрем-а́ть, drzémać.	дремлю́	за-дрем-а́ть	задремлю́
жел-а́ть, żądać.	жела́ю	по-жел-а́ть	пожела́ю
куп-а́ть, kąpać.	купа́ю	вы-куп-ать	вы́купаю
ку́ш-ать, jeśdź.	ку́шаю.	с-ку́ш-ать	ску́шаю
му́ж-ать, mężnieć.	мужа́ю	воз-му́ж-ать	возмужа́ю
мѣш-а́ть, przeszkadzać	мѣша́ю	по-мѣша́ть	помѣша́ю
слыш-а́ть, słyszeć.	слышу́	у-слы́шать	услы́шу
страд-а́ть, cierpieć.	страда́ю	по-стра-да́ть	пострада́ю
ѣх-ать, jechać.	ѣ́ду	у-ѣ́хать	уѣ́ду, дешь

Несовершенные, niedokonane.		Совершенные, dokonane.	
Накл. неопредѣленное tryb bezokoliczny.	*Настоящее время.* czas teraźniejszy.	*Накл. неопред.* tryb bezokoliczny.	*Будущее время.* czas przyszły.
стар-áться starać się.	стараюся	по-стара́ться	по-стара́юся
бал-овать, bałamucić.	ба́лую	из-ба́ловать	избáлую, ешь
бунт-ова́ть, buntować.	бунтую	вз-бунтовать	взбунтую
вор-ова́ть, kraść.	ворую	с-вороватъ	сворую
дѣйств-овать, skutkować.	дѣйствую	по-дѣйствовать	подѣйствую
жал-ова́ть, zaszczycić, mianować.	жа́лую	по-жа́ловать	пожа́лую
мил-ова́ть, miłować.	милую	по-ми́ловать	поми́лую
хода́тайств-овать, przyczyniać się za kim, interessować się.	хода́тайствую	ис-ходатайствовать	исходатайствую
цѣл-ова́ть, całować.	цѣлую	по-цѣлова́ть	поцѣлую
ра́д-оваться, radować się.	ра́дуюся	об-ра́доваться	обра́дуюся
бу́д-ить, budzić.	бу́жу	раз-буди́ть	разбу́жу, дишь
бѣл-ить, bielić.	бѣлю	вы-бѣлить	вы́-бѣлю

Несовершенные, niedokonane.		Совершенные, dokonane.	
Накл. неопред. tryb bezokoliczny.	*Настоящее время.* czas teraźniejszy.	*Накл. неопред.* tryb bezokoliczny.	*Будущее время.* czas przyszły.
гнó-ить, gnoić.	гнóю	с-гнóить	сгнóю
грáб-ить, grabić.	граблю́	о-грáбить	ограблю́
дар-и́ть, darzyć.	дарю́	по-дари́ть	подарю́
кóпт-ить, kopcić.	кóпчу, птишь	вы́-коп-тить	вы́копчу
крáс-ить, malować.	крашу́	вы́-кра-сить	вы́крашу
кро и́ть, kroić.	крою́	вы́-кроить	вы́крою
крóш-ить, kruszyć.	крóшу, шишь	на-крó-шить	накрóшу
óщ-ить, łuszczyć.	лóщу	вы́-лощить	вы́лощу
у́д-ить, obielić cyną.	лу́жу	вы́-лудить	вы́лужу
ир-и́ть, jednać.	мирю́	по-мири́ть	помирю́
ор-и́ть, morzyć.	морю́	у-мори́ть	уморю́
орóз-ить, mrozić.	морóжу, зишь	за-морó-зить	заморóжу
áл-ить, palić.	пáлю	вы́-палить	вы́палю
ыл-ить, pylić.	пы́лю	за-пы́лить	запы́лю
д-ить, sadzić,	сáжу	по-сади́ть	посáжу
ѣш-ить, śmieszyć.	смѣшу	раз-смѣ-шить	разсмѣшу

Несовершенные, niedokonane.		Совершенные, dokonane.	
Накл. неопред.	*Настоящ. время.*	*Накл. неопред.*	*Будущее время.*
tryb bezokoliczny.	czas teraźniejszy.	tryb bezokoliczny.	czas przyszły.
то́п-ить, palić (w piecu).	то́плю	вы́-топить	вы́топлю
тороп-и́ть, pośpieszać.	тороплю́	по-тороп-и́ть	поторопл
тра́т-ить, tracić.	тра́чу	ис-тра́тить	истра́чу
стро́-ить budować.	стро́ю, ишь	по-стро́ить	построю
хорон-и́ть, chować.	хороню́	с-хорони́ть	схороню
бо́ж-иться bożyć się.	божу́ся	по-бо́житься	побожу́с
друж-и́ться, przyjaźnić się.	дружу́ся	по дружиться	подружу
зл-и́ться, złościć się.	злю́ся	о-зли́ться	озлю́ся
пра́в-иться, podobać się.	нра́влюся	по-нра́виться	понра́вл
серд-и́ться, gniewać się	сержу́ся	раз-серди́ться	разсерж
мол-о́ть, mleć.	ме́лю	с-моло́ть	сме́лю
вя́з-нуть, więznąć.	вя́зну	у-вя́знуть	увя́зну
гло́х-нуть, głuchnąć.	гло́хну	о-гло́хнуть	о-гло́хн
зя́б-нуть, ziębnąć.	зя́бну	о-зя́бнуть	озя́бну
ки́с-нуть, kisnąć.	ки́сну	о-ки́снуть	оки́сн

Несовершенные, niedokonane.		Совершенные, dokonane.	
Накл. неопред. tryb bezokoliczny.	*Настоящее время.* czas teraźniejszy.	*Накл. неопред.* tryb bezokoliczny.	*Будущее время.* czas przyszły.
пу́х-нуть, puchnąć.	пу́хну	о-пу́хнуть	опу́хну
си́п-нуть, chrzypnąć.	си́пну	о-си́пнуть	оси́пну
слѣ́п-нуть, ślepnąć.	слѣ́пну	о-слѣ́пнуть	ослѣ́пну
ча́х-нуть, schnąć.	ча́хну	ис-ча́хнуть	исча́хну
кр-ы́ть, kryć.	кро́ю, кро́ешь	по-кры́ть	покро́ю
бѣдн-ѣ́ть, ubożeć.	бѣднѣ́ю	о-бѣдн-ѣ́ть	обѣднѣ́ю
вдов-ѣ́ть, wdowieć.	вдовѣ́ю	о-вдовѣ́ть	овдовѣ́ю
влад-ѣ́ть, władać.	владѣ́ю	о-владѣ́ть	овладѣ́ю
гор-ѣ́ть, gorzeć.	горю́	с-горѣ́ть	сгорю́
зр-ѣ́ть, wzierać.	зрю́, -ишь	у-зрѣ́ть	узрю́
зр-ѣ́ть, dojrzewać.	зрѣ́ю, ешь	со-зрѣ́ть	созрѣ́ю
лет-ѣ́ть, lecieć.	лета́ю	по-летѣ́ть	полечу́
нѣм-ѣ́ть, niemieć.	нѣмѣ́ю	о-нѣмѣ́ть	онѣмѣ́ю
пот-ѣ́ть, potnieć.	потѣ́ю	вс-потѣ́ть	вспотѣ́ю
пуст-ѣ́ть, paścieć.	пустѣ́ю	о-пустѣ́ть	опустѣ́ю
п-ѣть, piać, śpiewać.	пою́, ешь	с-пѣть	спою́

Несовершенные, niedokonane.		Совершенные, dokonane.	
Накл. неопред.	*Настоящее время.*	*Накл. неопред.*	*Будущее время.*
tryb bezokoliczny.	czas teraźniejszy.	tryb bezokoliczny.	czas przeszły.
ржав-ѣть, rdzawieć.	ржавѣю	за-ржавѣть	заржавѣю
смотр-ѣть patrzeć.	смотрю, ишь	по-смотрѣть	посмотрю
толст-ѣть tyć	толстѣю	по-толстѣть	потолстѣю
лин-ять, liniec.	линяю	по-линять	полиняю
печь, piec.	пеку	у-печь	упеку

Къ симъ причислить должно и тѣ глаголы, кои въ видѣ простыхъ болѣе не употребляются.

Do tych dodać należy i te słowa które w znaczeniu prostych teraz nie używają się.

Несовершеннаго дѣйствія. Czynności niedokonanej.		Совершеннаго. Dokonanej.	
Накл. неопред.	*Настоящее время.*	*Накл. неопред.*	*Будущее время.*
tryb bezokoliczny.	czas teraźniejszy.	tryb bezokoliczny.	czas przyszły.
в-став-ать wstawać.	вст-аю	стать	стану
о-свобожд-ать. oswobadzać.	-аю	о-свободить	освобожу

Несовершеннаго дѣйствія.		Совершеннаго.	
Czynności niedokonanej.		Dokonanej.	
Накл. неопред.	*Настоящее время.*	*Накл. неопред.*	*Будущее время.*
tryb bezokoliczny.	czas teraźniejszy.	tryb bezokoliczny.	czas przyszły.
в-стрѣч -áть, spotykać.	-аю	в-стрѣт -ить	встрѣчý
глот-áть, połykać.	-аю	про-глот -и́ть	проглочý
стрѣл-я́ть, strzelać.	-яю	вы́-стрѣл -ить	вы́стрѣлю
по-н-им -áть, pojmować.	-аю	по-н-я́ть	поймý
у-мерщвл -я́ть, mordować.	-яю	у-мéртв -и́ть	умерщвлю́
по-раж -áть, porażać.	-аю	по-раз-и́ть	поражý
корот-áть, krócić.	-аю	у-корот -и́ть	укорóчу
кус-áть, kąsać.	-аю	у-кус-и́ть	укушý
мѣн-я́ть, mieniać.	-яю	вы́-мѣн -ить	вы́мѣню
по-куп -áть, kupować.	-аю	куп-и́ть	куплю́
начин-áть, zaczynać.	-аю	нач-áть	начнý

III.

Собраніе простыхъ глаголовъ многократныхъ и однократныхъ. — *Zbiór prostych słów wielokrotnych i jednokrotnych.*

Многократные, wielokrotne.		Однократные, jednokrotne.	
Накл. неопред. tryb bezokoliczny.	*Настоящее время.* czas teraźniejszy.	*Накл. неопред.* tryb bezokoliczny.	*Будущее время.* czas przyszły.
áх-ать, wzdychać	áхаю	áхнуть	áхну
блист-áть, błyszczeć,	блистáю	блеснýть	блеснý
болт-áть, paplać.	болтáю	болтнýть	болтнý
брызг-ать, bryzgać.	брызгаю	брызнуть	брызну
брык-áть, brykać, wierzgać.	брыкáю	брыкнýть	брыкнý
дерг-ать, wyrywać, targać.	дергáю	дернýть	дернý
двиг-áть, ruszać.	двигáю	двинуть	двинý
дерз-áть, śmieć.	дерзáю	дерзнýть	дерзнý
дрож-áть, drżeć.	дрожý	дрóгнуть	дрóгну
дыш-ать, oddychać.	дышу	дóхнуть	дóхну
зѣв-áть, ziewać.	зѣвáю	зѣвнýть	зѣвнý
ик-ать, mieć czkawkę	икаю	икнýть	икнý

Многократные, wielokrotne.		Однократные, jednokrotne.	
Накл. неопред. tryb bezokoliczny.	*Настоящее время.* czas teraźniejszy.	*Накл. неопред.* tryb bezokoliczny.	*Будущее время.* czas przyszły.
ка́п-ать, kapać.	ка́паю	ка́пнуть	ка́пну
ка́рк-ать, krakać.	ка́ркаю	ка́ркнуть	ка́ркну
кив-а́ть, kiwać.	кива́ю	кивну́ть	кивну́
кид-а́ть, rzucać.	кида́ю	ки́нуть	ки́ну
клев-а́ть, dziobać.	клюю́	клю́нуть	клю́ну
кли́к-ать, wołać.	кли́чу	кли́кнуть	кли́кну
колеб-а́ть, wahać, kołysać.	коле́блю, -аю	коле́бнуть	колебну́
колуп-а́ть. dłubać.	колупа́ю	колупну́ть	колупну́
колых-а́ть, kołysać.	колышу́	колыхну́ть	колыхну́
коп-а́ть, kopać.	копа́ю	копну́ть	копну́
крич-а́ть, krzyczeć.	кричу́	кри́кнуть	кри́кну
лиз-а́ть, lizać.	лижу́	лизну́ть	лизну́
лок-а́ть, łeptać.	лока́ю	локну́ть	локну́
ма́з-ать, mazać.	ма́жу	мазну́ть	мазну́
мак-а́ть, namaczać.	мака́ю	макну́ть	макну́

Многократные, wielokrotne.		Однократные, jednokrotne.	
Накл. неопред. tryb bezokoliczny.	*Настоящее время.* czas teraźniejszy.	*Накл. неопред.* tryb bezokoliczny.	*Будущее время.* czas przyszły.
мах-áть, machać.	махáю	махнýть,	махнý
мельк-áть, migać.	мелькáю	мелькнýть.	мелькнý
миг-áть, mrugać.	мигáю	мигнýть,	мигнý
мет-áть, ciskać.	метáю	метнýть,	метнý
минов-áть, mijać.	минýю	мúнуть	мúну
пих-áть, pchać.	пихáю	пихнýть	пихнý
плеск-áть, plaskać.	плещý	плеснýть	плеснý
плев-áть, plwać.	плюю́	плю́нуть	плю́ну
полоск-áть płukać.	полощý	полоснýть	полоснý.
порх-áть, latać.	порхáю	порхнýть	порхнý
присяг-áть przysięgać.	присягáю	присяг-нýть	присягнý
пры́г-ать, skakać.	пры́гаю	прыгнýть	прыгнý
пры́ск-ать, pryskać.	прыщý, скаю	пры́снуть	пры́сну
пуг-áть, straszyć.	пугáю	пугнýть	пýгну
рв-ать, rwać.	рву	рвонýть	рвонý
рыч-áть, ryczeć.	рычý	рыкнýть	рыкнý

Многократные, wielokrotne.		Однократные, jednokrotne.	
Накл. неопред. tryb bezokoliczny.	*Настоящее время.* czas teraźniejszy.	*Накл. неопред.* tryb bezokoliczny.	*Будущее время.* czas przyszły.
сверк-áть, błyszczeć.	сверкáю	сверкнýть	сверкнý
свист-áть, gwizdać.	свищý	сви́снуть	сви́сну
скак-áть, skakać.	скачý	скакнýть	скакнý
сов-áть, posuwać.	сýю	сýнуть	сýну
стег-áть, ściebać.	стегáю	стéгнуть	стегнý
стуч-áть, stukać.	стучý	стýкнуть	стýкну
тáк-ать, potakiwać.	тáкаю	такнуть	тáкну
ти́ск-ать, ciskać.	ти́скаю	ти́снуть	ти́сну
толк-áть, trącać.	толкáю	толкнýть	толкнý
тóп-ать, deptać.	тóпаю	тóпнуть	тóпну
ýжас-ать, straszyć.	ужасáю	ужаснýть	ужаснý
хáп-ать, chwytać.	хáпаю	хáпнуть	хáпну
хáрк-ать, chrząkać.	хáркаю	хáркнуть	хáркну
хлеб-áть, jeść co rzadkiego.	хлебáю	хлебнýть	хлебнý
хлéст-ать, chłostać.	хлещý	хлеснýть	хлеснý

Многократные, wielokrotne.		Однократные, jednokrotne.	
Накл. неопред. tryb bezokoliczny.	*Настоящее время.* czas teraźniejszy.	*Накл. неопред.* tryb bezokoliczny.	*Будущее время.* czas przyszły.
цара́п-ать, drapać.	цара́паю	царапну́ть	цара́пну
че́рп-ать, czerpać.	че́рпаю	черпну́ть	черпну́
чес-а́ть, czesać.	чешу́	чесну́ть	чесну́
шаг-а́ть, stąpać, kroczyć.	шага́ю	шагну́ть	шагну́
шат-а́ть, trząść, chwiać.	шата́ю	шатну́ть	шатну́
шепт-а́ть szeptać.	шепчу́	шепну́ть	шепну́
щелк-а́ть, dać szczutkę.	щелка́ю	щелкну́ть	щелкну́
щип-а́ть, szczypać.	щиплю́	щипну́ть	щипну́
кас-а́ться, tyczeć się.	каса́юся	косну́ться	косну́ся
улыб-а́ться uśmiechać się.	улыба́юся	улыбну́ться	улыбну́ся
да́в-ить, dusić, gnieść.	да́влю	давну́ть	давну́
скольз-и́ть ślizgać się.	скользю́	скользну́ть	скользну́
шевел-и́ть, poruszać.	шевелю́	шевельну́ть	шевельну́
кол-о́ть, kłuć.	колю́	кольну́ть	кольну́

Многократные, wielokrotne.		Однократные, jednokrotne.	
Накл. неопред. tryb bezokoliczny.	*Настоящее время.* czas teraźniejszy.	*Накл. неопред.* tryb bezokoliczny.	*Будущее время.* czas przyszły.
гляд-ѣть, patrzeć.	гляжу́	гляну́ть	гляну́
грем-ѣть, grzmieć.	гремлю́	гря́нуть	гря́ну
скрип-ѣть, skrzypieć.	скриплю́	скри́пнуть	скри́пну
храп-ѣть, chrapać.	храплю́	храпну́ть	храпну́
вил-я́ть, wykręcać	виля́ю	вильну́ть	вильну́
ка́шл-ять, kaszlać.	ка́шляю	ка́шлянуть	ка́шляну
ковыр-я́ть, dłubać.	ковыря́ю	ковырну́ть	ковырну́
ныр-я́ть, zanurżać się.	ныря́ю	нырну́ть	нырну́
стрѣл-я́ть, strzelać.	стрѣля́ю	стрѣльну́ть	стрѣльну́
швыр-я́ть, miotać.	швыря́ю	швырну́ть	швырну́
бо-сти́, bośdź.	бода́ю	боднуть	бодну́
тря-сти́, trząść.	трясу́	тряснуть	трясну́
грызть, gryźć.	грызу́	грызну́ть	грызну́
дуть, dąć.	ду́ю	ду́нуть	дуну́
стричь, strzydz.	стригу́	стригну́ть	стригну́

IV.

Собраніе простыхъ глаголовъ многократныхъ принимающихъ по переховденіи въ однократные настоящее время а не будущее.	*Zbiór słów prostych wielokrotnych przybierających, po przejściu w jednokrotne, czas teraźniejszy nie zaś przyszły.*

Многократные, wielokrotne.		Однократные, jednokrotne.	
Накл. неопред.	*Настоящее время.*	*Накл. неопред.*	*Настоящее время.*
tryb bezokoliczny.	czas teraźniejszy.	tryb bezokoliczny.	czas teraźniejszy.
блист-а́ть. świecić się	блиста́ю	блесте́ть	блещу́
бода́ть, bośdź.	бода́ю	бости́	боду́
велича́ть, wynosić.	велича́ю	вели́чить	вели́чу
вида́ть, widzieć.	вида́ю	ви́дѣть	ви́жу
воро́чать, wracać.	вороча́ю	вороти́ть	ворочу́
ката́ть, toczyć.	ката́ю	кати́ть	качу́
лета́ть, latać.	лета́ю	летѣ́ть	лечу́
пла́вать, pływać.	пла́ваю	плыть	плыву́
погиба́ть, ginąć.	погиба́ю	ги́бнуть	гибну́
по́лзать, czołgać się.	по́лзаю	ползти́	ползу́
сажа́ть, sadzać.	сажа́ю	сади́ть	сажу́

Многократные, wielokrotne.		Однократные, jednokrotne.	
Накл. неопред. tryb bezokoliczny.	*Настоящее время.* czas teraźniejszy.	*Накл. неопред.* tryb bezokoliczny.	*Настоящее время.* czas teraźniejszy.
таскáть, ciągać.	таскáю	тащи́ть	тащу́
труждáть, trudzić.	труждáю	труди́ть	тружу́
читáть, czytać.	читáю	честь	чту
мѣрять, mierzyć.	мѣряю	мѣрить	мѣрю
равня́ть, równać.	равня́ю	равни́ть	равню́
брод-и́ть, brodzić.	брожу́	брести́	бреду́
вод-и́ть, wodzić.	вожу́	вести́	веду́
вози́ть, wozić.	везу́	везти́	везу́
носи́ть, nosić.	ношу́	нести́	несу́
ходи́ть, chodzić.	хожу́	идти́	иду́
ѣзди́ть, jeździć.	ѣзжу́	ѣ́хать	ѣду

§. 70. Число́ простыхъ учащáтельныхъ глаго́ловъ не велико́. Они́ имѣютъ одно́ то́лько проше́дшее вре́мя, кото́рое въ спряже́нiи называется давнопроше́дшимъ.

§. 70. Mała jest liczba prostych słów częstotliwych. Mają one jeden tylko czas przeszły, który w czasowaniu nazywa się zaprzeszłym.

Накл. неопре-дѣленное.	*Давнопрош. время.*	
tryb bezokoliczny	czas zaprzesz.	
дѣлыв-ать	дѣлыв-алъ	od дѣлать, robić.
бѣгив-ать	—алъ	— бѣгать, biegać.
прятыв-ать	—алъ	— прятать, chować.
талкив-ать	—алъ	— толкать, trącać.
сып-ать	—алъ	— спать, spać.
рѣзыв-ать	—алъ	— рѣзать, rznąć.
зыв-ать	—алъ	— звать, wołać,
бир-ать	—алъ	— брать, brać.
читыв-ать	—алъ	— читать, czytać.
игрив-ать	—алъ	— играть, grać.
сѣив-ать albo сѣв-ать	—алъ	— сѣять, siać.
стрѣлив-ать	—алъ	— стрѣлять, strzelać.
говарив-ать	—алъ	— говорить, mówić.
страив-ать	—алъ	— строить, budować.
краив-ать	—алъ	— кроить, kroić
ѣзжив-ать	—алъ	— ѣздить, jeździć.
нашив-ать	—алъ	— носить, nosić.
бив-ать	—алъ	— бить, bić.
пив-ать	—алъ	— пить, pić.
дарив-ать	—алъ	— дарить, darzyć.
травлив-ать	—алъ	— травить, truć.
лавлив-ать	—алъ	— ловить, łowić.
пѣв-ать	—алъ	— пѣть, śpiewać.
сижив-ать	—алъ	— сидѣть, siedzieć.
кладыв-ать	—алъ	— класть, kłaść.
крадыв-ать	—алъ	— красть, kraśdź.
ѣд-ать	—алъ	— ѣсть, jeśdź.
вертыв-ать	—алъ	— вертѣть, kręcić.

Сіи глаголы встрѣчаются только въ просторѣчіи; напротивъ

Te słowa napotykają się tylko w mowie pospolitej; połączone zaś z przyimkami

того въ сложéніи съ предлóгами имѣютъ о-ни́ мѣсто во всѣхъ слу-ча́яхъ:

mają miejsce w każdém zdarzeniu.

говáриватъ	раз-говáрив-атъ	аю, алъ, ай.
пивáтъ	вы́-пив-атъ	
бирáтъ	вы́-бир-атъ	

§. 71. **Изоби́лующими** глагóлами (verba abundantia) называ́ются тѣ коихъ настоя́щее врéмя быва́етъ вдвойнѣ́, изъ коихъ однó предста-вля́етъ дѣйствіе мно-гокрáтнымъ, а другóе однокрáтнымъ; тако-вы́я глагóлы суть:

§. 71. Słowami obfitemi (verba abundantia) nazywają się te, które mają czas terazniejszy podwojny, jeden z nich wystawia czynność wielokrotną, a drugi jednokrotną; takie słowa są:

брызгáю, брызжу́
прыскáю, прыщу́
плескáю. плещу́
колебáю, колéблю
совáю, су́ю
скакáю, скачу́
хлестáю, хлещу́

стукáю, стучу́
махáю. мáшу
жáждаю, жáжду
страдáю, стрáжду
щипáю, щиплю́
сажáю, сáжу
метáю, мечу́.

Глагóлы въ коихъ недостаетъ каки́хъ ли́бо времéнъ, называ́ются недостáточными (defectiva).

Słowa, w których niedostaje jakichkolwiek czasów, nazywają się ułomnemi.

§. 72. **Переходя́щими** глагóлами (verba transitiva vel factitiva) называ́ются тѣ, кои изъ срé-

§. 72. Słowami przechodnemi nazywają się te, które ze słów nijakich przechodzą w znaczenie

днихъ глаголовъ переходятъ въ знаменованіе дѣйствительныхъ, какъ:

czynnych, jako to:

сидѣть, садить
лежать, положить
лечь, класть
плавать, плавить
гнить, гноить

стоять, ставить
пить, поить
рости, ростить
вѣсить, вѣшать.
тухнуть, тушить.

Производство наклоненій и временъ простыхъ глаголовъ.

Formowanie się trybów i czasów w słowach prostych.

§. 73. Глаголы въ неопредѣленномъ наклоненіи имѣютъ слѣдующія окончанія:

§. 73. Słowa w trybie bezokolicznym następujące mają zakończenia:

ать: держать, trzymać; звать, zwać; кликать, wołać; знать, znać.
ять: сіять, jaśnieć; являть, jawić; пенять, pieniać; взять, wziąć.
еть: тереть, trzeć; умереть, umrzeć.
ѣть: тлѣть, tleć; горѣть, gorzeć; видѣть, widzieć; пѣть, śpiewać.
ыть: крыть, kryć; рыть, ryć; выть, wyć; ныть, tęsknić.
ить: вить, wić; жить, żyć; гасить, gasić; говорить, mówić.
оть: колоть, kłóć; бороть, walczyć; пороть, próć.
уть: дуть, dąć; заснуть, zasnąć; гнуть, giąć; чуть, czuć.
евать: дневать, dniować; ночевать, nocować.
овать: толковать, wykładać; пировать, biesiadować.

стъ: вестъ, albo вести́, wieść; нестъ, nieść; прястъ; prząść.
зтъ: везтъ albo везти́, wieźć; ползтъ, pełznąć; грызтъ, gryźć.
чь: жечь, palić; лечь, leżeć; влечь, wlec; сѣчь, siec.

По сему́ мо́жно ска-ать, что всѣ глаго́лы ъ неопредѣле́нномъ аклоне́нiи конча́тся а *ть* и *чь*.

Powiedzieć zatém można, że wszystkie słowa w trybie bezokolicznym kończą się na *ть* i *чь*.

§. 74. Настоя́щее вре́я пе́рваго лица́ еди́нственнаго числа́ произо́дится изъ неопредѣле́ннаго наклоне́нiя, пемѣняя оконча́нiе о́на- на *у* или́ *ю*.

§. 74. Czas teraźniejszy osoby pierwszej liczby pojedyńczej formuje się z trybu bezokolicznego, zamieniając jego zakończenie na *у* albo *ю*.

Въ каки́хъ случа́яхъ ринима́етъ оно́ оконние *у* и въ каки́хъ *ю*, редѣля́ютъ пра́вила употребле́нiе.

W jakich zdarzeniach przyjmuje zakończenie *у*, a w jakich *ю*, wskazują prawidła i używanie.

А. Слѣдующiе глаго́ принима́ютъ въ наоя́щемъ вре́мени бу́у *у*:

A. Następujące słowa przyjmują w czasie teraźniejszym głoskę *у*:

) Конча́щiеся въ нередѣле́нномъ наклонiи на *ать*:

1) Kończące się w trybie bezokolicznym na *ать*:

ждать, czekać; жду, ждешь
ткать, tkać; тку, тчешь
жрать, żrzeć; жру, жрешь
лгать, kłamać; лгу, лжешь
рвать, rwać; рву, рвешь
звать, wołać; зову́, зове́шь

брать, brać; беру́, берёшь
соса́ть, ssać; сосу́, сосёшь
мчать, unosić, мчу, мчишь
жать, żąć; жну, жнешь
ржать, rżeć; ржу, ржешь
врать, kłamać; вру, врёшь.

2) Имѣющія въ окончаніи шипящія *ж*, *ч*, *ш*, *щ*:

2) Mające w zakończeniu głoski szypiące *ж*, *ч*, *ш*, *щ*:

держа́ть, trzymać; держу́, ишь
слу́жить, służyć; служу́, ишь
молча́ть, milczeć; молчу́, ишь
бренча́ть, brząkać; бренчу́, ишь
то́чить, toczyć; точу́, ишь
у́чить, uczyć; у́чу, ишь
сту́чать, stukać; сту́чу, ишь
души́ть, dusić; ду́шу, ишь
смѣши́ть, śmieszyć; смѣшу, ишь
пи́щать, piszczeć; пи́щу, ишь
ло́щить, łuszczyć; ло́щу, ишь
тщи́ться, chełpić się; тщу́ся, щи́шся.

3) Заключа́ющіе въ окончаніи измѣняемыя бу́квы:

3) Mające w zakończeniu głoski odmienne:

с, *з*; *д*, *т*; *к*, *х*, *ск*, *ст*, *пт*.

проси́ть, prosić; прошу́, сишь
труси́ть, tchórzyć; трушу́, сишь
носи́ть, nosić; ношу́, сишь

ма́зать, mazać; ма́жу, жешь
вя́зать, wiązać; вя́жу, жешь
гро́зить, grozić; гро́жу, зишь
ли́зать, lizać; ли́жу, жешь

видѣть, widzieć; вижу, дишь
водить, wodzić; вожу, дишь
гладить, gładzić; глажу, дишь

портить; psuć; порчу, тишь
платить, płacić; плачу, тишь
тратить, tracić; трачу, тишь
святить, święcić; свячу і свящу, тишь

кликать, wołać; кличу, чешь

махать, machać; машу, шешь

искать, szukać, ищу, ищешь
таскать, wlec; тащу, щишь
плескать, pluskać, klaskać; плещу, плещешь

льстить, pochlebiać; льщу, стишь
свистать, gwizdać; свищу, стишь
чистить, czyścić; чищу, стишь
блестѣть, błyszczeć; блещу, стишь

топтать, deptać; топчу, чешь
роптать, szemrzeć; ропщу, ропщешь.

4) Кончащіеся на *еть*:	4) Kończące się na *еть*:

тереть, trzeć; тру, трёшь, теръ.

5) Кончащіеся на *нуть*:	5) Kończące się na *нуть*:

гнуть, giąć; гну, гнешь
вянуть, więdnieć; вяну, вянешь

6) Кончащіеся на *сть*, *зть*, *чь*:	6) Kończące się na *сть*, *зть*, *чь*:

несть, nieść, несу, ешь, czas przeszły несъ.
гресть, grzebać, гребу, ешь — гребъ.
блюсти, strzedz, блюду, ешь — блюлъ.
красть, kraść, краду, ешь — кралъ.
прясть, prząść, пряду, ешь — прялъ.
гнѣсть, gnieść, гнѣту, ешь — гнѣлъ.

скресть, skrobać, скребу, ешь czas przesz. скребъ.
вести, prowadzić, веду, ешь — велъ.
клясть, kląć, кляну, ешь — клялъ.
везти, wieźć, везу, ешь — вёзъ.
грызть, gryźć, грызу, ешь — грызъ.
ползти, pełznąć, ползу, ешь — ползъ.
беречь, strzedz берегу, жешь — берёгъ.
жечь, palić, жгу, жжешь — жегъ.
мочь, módz, могу, жешь — могъ.
стеречь, strzedz, стерегу, жешь — стерёгъ.
сѣчь, siec, секу, чешь — сѣкъ.

7) Нѣсколько глаго́ловъ имѣющихъ въ окончаніи *ц*, *ы* и *ѣ*:

7) Niektóre słowa mające w zakończeniu samogłoski *ц*, *ы* i *ѣ*:

жить, żyć, живу,
слыть, słynąć, слыву
плыть, płynąć, плыву
стыть, stygnąć, стыну
дѣть, dziać, дѣну
ревѣть, ryczeć, реву
хотѣть, chcieć, хочу.

} ешь

B. Слѣдующіе глаго́лы принима́ютъ въ насто́ящемъ вре́мени бу́кву *ю*:

B. Następujące słowa przybierają w czasie teraźniejszym głoskę *ю*:

1) Первообра́зные глаго́лы на *ить* и *ыть*:

1) Słowa pierwotne na *ить* i *ыть*.

бить, bić, бью, бьешь
пить, pić, пью, ьешь
лить, lać, лью, ьешь
шить, szyć, шью, ьешь
клеить, kleić, клею, ишь
гнить, gnić, гнію, гніёшь
брить, golić, брѣю, ешь.
сто́ить, kosztować, (w znaczeniu wartości), стою, ишь.

мыть, myć, мо́ю
крыть, kryć, кро́ю
выть, wyć, во́ю
рыть, kopać, ро́ю
ныть, trapić się, но́ю
} ешь

2) Конча́щіеся на *оть* и заключа́ющія въ о-конча́ніяхъ язы́чныя бу́квы: *л*, *н*, *р* и гу́бныя *в*, *б*, *п*, *м* и *ф*:

2) Kończące się na *оть* i mające w zakończeniu głoski językowe: *л*, *н*, *р* i wargowe *в*, *б*, *п*, *м* i *ф*:

коло́ть, kłóć, колю́, ешь
поло́ть, pleć, полю́, ешь
моло́ть, mleć, ме́лю, ешь
стлать, słać, сте́лю, ешь
веле́ть, rozkazać, велю́, ишь
пали́ть, palić, палю́, ишь
вини́ть, winić, виню́, ишь
гнать, gnać, гоню́, ишь
клони́ть, nakłaniać, клоню́, ишь
вѣрить, wierzyć, вѣрю, ишь
дари́ть, darzyć, дарю́, ишь
говори́ть, mówić, говорю́, ишь
лови́ть, łowić, ловлю́, ишь
пла́вить, pławić, пла́влю, вишь
люби́ть, lubić, люблю́, бишь
скорбѣ́ть, użalać się, скорблю́, бишь
терпѣ́ть, cierpieć, терплю́, пишь
топи́ть, topić, palić w piecu, топлю́, пишь
спать, spać, сплю, спишь
томи́ть, utrudzać, томлю́, мишь
клейми́ть, piętnować, клеймю́, ишь и пр.

3) Заключа́ющіе въ оконча́ніи бу́кву *ь*, когда́ они́ въ настоящемъ вре́мени пока́зываютъ продолжи́тельность

3) Mające w zakończeniu głoskę *ь*, kiedy one w czasie teraźniejszym okazują trwanie przedłużone (verba continuativa)

(verba continuativa)]' принимáюшъ *ѣю*, прóчіеже *ю*.	przybierają *ѣю*, inne zaś *ю*.

Продолж. глаголы; słowa przedł.

имѣшь, mieć, имѣю
владѣшь, władać, владѣю
блѣднѣшь, blednieć, блѣднѣю
швердѣшь, twardnąć, швердѣю } ешь

Непродолж. глаголы, słowa nieprzedł.

пѣшь, śpiewać, пою, ешь
горѣшь, gorzeć, горю, ишь
смошрѣшь, patrzeć, смошрю, ишь
бдишь, czuwać, бдю, бдишь
зрѣшь, patrzeć, зрю, зришь.

4) Равномѣрно и глагóлы кончáщіеся на *ашь* и *яшь*, когдá онѝ бывáюшъ многокрáшными, учащáшельными или продолжѝшельными, принимáюшъ окончáніе *аю* и *яю*:	4) Również i słowa zakończone na *ашь* i *яшь*, kiedy są wielokrotne, częstotliwe albo przedłużne, przybierają zakończenie *аю* i *яю*:

желáшь, żądać бѣгашь, biegać шерзáшь, szarpać научáшь, nauczać очищáшь, oczyszczać объѣзжáшь, objeżdżać продавáшь, przedawać уповáшь, pokładać nadzieję } аю	сіяшь, jaśnieć являшь, okazywać смиряшь, uśmierzać удаляшь, oddalać разоряшь, rujnować измѣняшь, zdradzać } яю

5) Напослѣдокъ глаголы кончающіеся на *евать* и *овать*, отбрасывая сій окончанія принимаютъ *ую* а послѣ *л*, *н*, *р* — *юю*:

5) Naostatek słowa kończące się na *евать* i *овать*, odrzucają te zakończenia a przybierają *ую*; po głoskach zaś *л*, *н*, *р*, przybierają *юю*:

плевать, plwać, плюю, ешь
дневать, dniować, днюю,
горевать, użalać się, горюю
жевать, żuć, жую
ночевать, nocować, ночую
сѣтовать, ubolewąć, сѣтую
врачевать, leczyć, врачую
цѣловать, całować, цѣлую.
слѣдовать, iśdź za kim, слѣдую
требовать, domagać się, potrzebować, требую

§. 75. Глаголы несовершенные и многократные будущаго времени сами по себѣ не имѣютъ Сей недостатокъ замѣняется неопредѣленнымъ наклоненіемъ соединяемымъ съ вспомагательнымъ глаголомъ *буду*, на пр.

§ 75. Słowa niedokonane i wielokrotne same przez się czasu przyszłego nie mają. Ten niedostatek zastępuje tryb bezokoliczny, połączony ze słowem posiłkowém *буду*, będę, np.

несовершенные, niedokonane.	многократные, wielokrotne.
буду держать, będę trzymać.	буду кидать, będę rzucać.
буду давать, będę dawać.	буду двигать, będę poruszać.
буду лежать, będę leżeć.	буду кричать, będę krzyczeć.

Сіе будущее время для различія отъ простаго называется слож-

Ten czas przyszły dla różnicy od prostego nazywa się złożonym, albo według

нымъ, или по свойству глагола будущимъ несовершеннымъ, или будущимъ многократнымъ.

znaczenia słowa przyszłym niedokonanym, albo przyszłym wielokrotnym.

Напротивъ того глаголы совершенные и однократные, не имѣютъ настоящаго времени: ибо принимая окончаніе онаго выражаютъ всегда будущее, на пр.

Przeciwnie zaś słowa dokonane i jednokrotne nie mają czasu teraźniejszego: przybierając bowiem jego zakończenie zawsze wyrażają czas przyszły, np.

совершенные, dokonane.	однократные, jednokrotne.
подержу	кину
дамъ	двину
лягу	крикну

Сіе будущее называется простымъ или по свойству глагола будущимъ совершеннымъ и однократнымъ.

Ten czas przyszły nazywa się prostym albo podług własności słowa przyszłym dokonanym i jednokrotnym.

Нѣкоторые глаголы принимая окончанія настоящаго времени выражаютъ совокупно и настоящее и будущее на прим.

Niektóre słowa przybierając zakończenie czasu teraźniejszego wyrażają razem i czas teraźniejszy i przyszły, np.

настоящее, teraźniejszy.	будущее, przyszły.
я *провожу* дни свои щастливо, przepędzam dni swoje szczęśliwie.	я *провожу* тебя въ городъ, towarzyszyć ci będę do miasta.
мы *проходимъ* подъ сводами, przechodzimy pod sklepieniami.	онъ *проходитъ* долго понапрасну, pochodzi on przez długi czas naprózno.

Таковые же глаголы: | Także słowa:

велю, każę; плѣню, wezmę w niewolę; проношу, przenaszam.

По сему правила определяющія измѣненія настоящаго времени распространяются и на будущее простое время и суть общія.

Zatém prawidła oznaczające odmiany czasu teraźniejszego służą i na przyszły prosty i są dla obu spólne.

§. 76. Глаголы во второмъ лицѣ настоящаго или будущаго времени единственнаго числа кончатся на *ешь* и на *ишь*. Кончащіеся въ первомъ лицѣ на *ю* съ предъидущею буквою гласною, такъже кончащіеся на *бу*, *ву*, *зу*, *му*, *ну*, *ру*, *су*, *шу*, во второмъ лицѣ перемѣняютъ букву *ю* или *у* на *ешь*, на прим.

§. 76. Słowa w drugiej osobie czasu teraźniejszego lub przyszłego liczby pojedyńczej kończą się na *ешь* i na *ишь*. Kończące się w piérwszej osobie na głoskę *ю* poprzedzoną przez samogłoskę także na *бу*, *ву*, *зу*, *му*, *ну*, *ру*, *су*, *шу*, w osobie drugiej zamieniają głoskę *ю* lub *у* na *ешь*, np.

блиста-ю, błyszczę, блиста-ешь
пó-ю, śpiewam, поешь
зов-у, wołam, зовешь
вез-у, wiozę, везешь
сохн-у, schnę, сохнешь

Въ глаголахъ кончащихся въ неопредѣленномъ наклоненіи на *шь* второе лицé настоящаго или будущаго времени изъявительнаго наклоненія дѣлается чрезъ перемѣну *шь* на *шь*, на прим.

W słowach kończących się w trybie bezokolicznym na *шь* druga osoba czasu teraźniejszego lub przyszłego, trybu oznajmującego formuje się przez odmianę *шь* na *шь*, na przykład:

люб-и́ть, kochać, лю́б-ишь
буди́ть, budzić, бу́дишь
льсти́ть, pochlebiać, льсти́шь
служи́ть, służyć, слу́жишь
кле́ить, kleić, кле́ишь
носи́ть, nosić, но́сишь.

Изъ сего́ пра́вила исключи́ть до́лжно глаго́лы, ко́и въ неопредѣле́нномъ наклоне́ніи хотя́ конча́тся на *ить*, но въ пе́рвомъ лицѣ настоя́щаго вре́мени ока́нчиваются на *бю*, *iю* или *ью*, каковы́ суть:

Wyjmuią się z tego prawidła słowa które chociaż w trybie bezokolicznym kończą się na *ить*, lecz w pierwszej osobie czasu teraźniejszego kończą się na *бю*, *iю* lub *ью*, jako to:

во́пить, wołać, во́пію, во́піешь
брить, golić, брѣ́ю, брѣ́ешь
шить, szyć, шью, шьешь.

§.77. Глаго́лы въ настоя́щемъ и бу́дущемъ вре́мени различа́ютъ лица́ и безъ по́мощи мѣстоиме́ній ли́чныхъ однѣ́ми оконча́ніями на прим.

§. 77. Słowa w czasie teraźniejszym i przyszłym odróżniają osoby bez pomocy zaimków osobistych, przez same zakończenia, np.

настоя́щее, teraźniejszy.		бу́дущее, przyszły.	
зна́ю, znam,	зна́емъ	узна́ю, poznam,	узна́емъ
зна́ешь	зна́ете	узна́ешь	узна́ете
зна́етъ	зна́ютъ.	узна́етъ	узна́ютъ.

Въ проше́дшемъ же вре́мени безъ по́мощи мѣстоимѣ́ній различа́ть они́ лицъ не мо́гутъ, на прим.

W przeszłym zaś czasie bez pomocy zaimków odróżniać osób nie mogą, na przykład:

я зналъ,-а,-о
ты зналъ,-а,-о
онъ-а-о зналъ,а,-о

мы знали
вы знали
они,-ѣ знали.

Напротивъ того глаголы въ семъ времени различаютъ трoякiй родъ подобно прилагательнымъ именамъ. Причина сему та, что прошедшее время Россiйскихъ глаголовъ есть Словенское причастiе дѣйствительнаго залога прошедшаго времени.

Owszem, słowa w tym czasie rozróżniają trojaki rodzaj na wzór przymiotników. Przyczyna tego jest ta, że czas przeszły słów rossyjskich jest słowiańskim imiesłowem czynnym czasu przeszłego.

Прошедшее время Россiйскихъ глаголовъ производится отъ неопредѣленнаго наклоненiя чрезъ перемѣну *ть* на *лъ*, на прим.

Czas przeszły słów rossyjskich pochodzi od trybu bezokolicznego przez zamianę *ть* na *лъ*, np.

дѣла-ть, robić, дѣла-лъ,
видѣ-ть, widzieć, видѣ-лъ,
сѣя-ть, siać, сѣя-лъ
строи-ть, budować, строи-лъ
говори-ть, mówić, говори-лъ
кольну-ть, ukłóć, кольну-лъ.
} ла, ло.

Но глаголы, кои чрезъ прибавленiе окончанiя *лъ* затрудняютъ произношенiе, отметаютъ сiе окончанiе, на прим.

Lecz słowa, które przez dodanie zakończenia *лъ*, utrudniają wymawianie, takie odrzucają to zakończenie, np.

zamiast жеглъ, жегъ, zamiast гиблъ, гибъ.

а по сему:

a zatém:

жегъ, жгла, жгло — жгли
гибъ, гибла, гибло — гибли.

Глаго́лы отмета́ющіе въ проше́дшемъ вре́мени му́жескаго ро́да единственнаго числа окончáніе *лб* мо́жно почита́ть непра́вильными. Къ таковы́мъ принадлежатъ кончáщіеся въ пе́рвомъ лицѣ настоя́щаго вре́мени на *бу*, *гу*, *ку*, *зу*, *су*, кои въ проше́дшемъ вре́мени перемѣня́ютъ бу́кву *у* на *б* на пр.

Słowa odrzucające w czasie przeszłym rodzaju męzkiego liczby pojedyńczej, zakończenie *лб*, uważać można za nieforemne. Do tych należą kończące się w pierwszej osobie czasu teraźniejszego na *бу*, *гу*, *ку*, *зу*, *су*, które w czasie przeszłym zamieniają głoskę *у* na *б*, na przykład:

гребу́, robię wiosłem, гребъ, гребла́, гребло́,
пеку́, piekę, пекъ, пекла́, пекло́,
лѣзу, lazę, лѣзъ, лѣзла, лѣзло,
несу́, niosę, несъ, несла́, несло́.

Та́кже слѣдующіе:

Także następujące:

тере́ть, trzeć, теръ, терла́, терло́.
мере́ть, umierać, меръ, мерла́, мерло́.
пере́ть, prać, перъ, перла́, перло́.
га́снуть, gasnąć, гасъ, га́сла, га́сло.
со́хнуть, schnąć, сохъ, со́хла, со́хло.
воскресну́ть, zmartwychwstać, воскре́съ, сла, сло.

§. 78. Повели́тельное наклоне́ніе произво́дится отъ втора́го лица́ единственнаго числа́ настоя́щаго вре́мени, перемѣня́я: 1) *ешь* и *ишь* на *и*, когда́ въ пе́рвомъ лицѣ настоя́щаго вре́мени нахо́дится ударе́ніе на послѣднемъ сло́гѣ, на прим.

§. 78. Tryb rozkazujący pochodzi od drugiej osoby liczby pojedyńczej czasu teraźniejszego, zamieniając: 1) *ешь* i *ишь* na *и*, kiedy w pierwszej osobie czasu teraźniejszego pada akcent na ostatnią zgłoskę, np.

говор-и́, mów.
говор-и́те, mówcie.

2) *ешь* и *ишь* на ь, когда нѣтъ ударе́нія на послѣднемъ сло́гѣ, на пр.	2) *ешь* i *ишь* na ь, kiedy nie ma akcentu na ostatniej zgłosce, np.

вѣр-ь, wierz,
вѣр-ьте, wierzcie.

3) *ешь* и *ишь* на *й*, когда́ предъ ни́ми нахо́дится гла́сная бу́ква, на прим.	3) *ешь* i *ишь* na *й*, kiedy przed nimi znajduje się samogłoska, np.

жела́-й, żądaj,
жела́-йте, żądajcie.

Глаго́лы кои́ конча́тся въ пе́рвомъ лицѣ́ еди́нственнаго числа́ на *ью*, перемѣня́ютъ въ наклоне́ніи повели́тельномъ сей слогъ на *ей*, на прим.	Słowa kończące się w pierwszej osobie liczby pojedyńczej na *ью*, zamieniają w trybie rozkazującym tę zgłoskę na *ей*, np.

бью, biję, бей;
пью, piję, пей.

Но конча́щіеся на *iю* имѣ́ютъ на *iй*, на прим.	Lecz kończące się na *iю* mają tryb rozkazujący na *iй*, np.

во́пію, wołam, вопі́й.

Непра́вильные глаго́лы конча́щіеся на *еу* и *ку*, произво́дятъ сіе́ наклоне́ніе перемѣня́я *у* на *й*, на прим:	Słowa nieforemne kończące się na *еу* i *ку*, formują ten tryb zamieniając *у* na *й*, np.

берегу́, strzegę, береги́,
бѣгу́, biegę, бѣги́.
пеку́, piekę, пеки́.

§. 79. Прича́стія дѣйствительнаго зало́га настоя́щаго вре́мени производя́тся отъ тре́тьяго лица́ мно́жественнаго числа́ настоя́щаго вре́мени изъяви́тельнаго наклоне́нія переменяя *тъ* на *щій*, на пр.

§. 79. Imiesłowy czynne czasu teraźnieyszego formują się z trzeciej osoby liczby mnogiej czasu teraźniejszego trybu oznajmującego zamieniając *тъ* na *щій*, na przykład:

чита́ю-тъ, czytają, чита́ю-щій,
зову́-тъ, wzywają, зову́щій,
говоря́-тъ, mówią, говоря́щій,
слу́жа-тъ, służą, служа́щій.

Прича́стія проше́дшихъ време́нъ производя́тся отъ проше́дшихъ же време́нъ наклоне́нія изъяви́тельнаго чрезъ перемѣну *лъ* на *вшій*, на пр.

Imiesłowy czasu przeszłego formują się z czasu przeszłego trybu oznajmującego zamieniając *лъ* na *вшій*, пр.

жела́-лъ, żądał, жела́-вшій,
писа́лъ, pisał, писа́вшій,
чита́лъ, czytał, чита́вшій,
слу́жилъ, służył, служи́вшій.

Въ непра́вильныхъ же глаго́лахъ чрезъ перемѣну *ъ* на *шій*, на пр.

W słowach zaś nieforemnych zamieniając *ъ* na *шій*, пр.

пек-ъ, piekł, пе́к-шій,
теръ, tarł, те́ршій,
велъ, wiódł, ве́дшій,
цвѣлъ, kwitnął, цвѣ́тшій.

§. 80. Дѣепричастія настоящаго времени производятся отъ втораго лица единственнаго числа настоящаго времени изъявительнаго наклоненія перемѣняя *ешь* и *ишь* на *а* и *я*, на прим.

§. 80. Imiesłowy osobliwe czasu teraźniejszego pochodzą od drugiej osoby liczby pojedyńczej czasu teraźniejszego trybu oznajmującego zamieniając *ешь* i *ишь*, na *а* i *я*, np.

желá-ешь, żądasz, желá-я,
читáешь, czytasz, читáя,
слýжишь, służysz, служá,
говоришь, mówisz, говоря,
просишь, prosisz, прося,
сидишь, siedzisz, сидя.

Дѣепричастія прошедшаго времени производятся отъ причастій тѣхъ же временъ, отметая окончаніе *шій* или перемѣняя оное на слогъ *ши*, на прим.

Imiesłowy osobliwe czasu przeszłego pochodzą od imiesłowów zwyczajnych tychże czasów, odrzucając zakończenie *шій* lub zamieniając je na zgłoskę *ши*, naprzykł.

желáв-шій, желáвъ albo желáвши,
блеснýвшій, блеснýвъ, albo блеснýвши,
писáвшій, писáвъ, albo писáвши,
даровáвшій, даровàвъ, albo даровáвши.

§. 81. Причастія страдательнаго залóга настоящаго времени производятся отъ перваго лица множественнаго числа настоящаго времени изъявительнаго наклоненія чрезъ перемѣну конечной буквы *б* на *ый*, на прим.

§. 81. Imiesłowy bierne czasu teraźniejszego formują się z pierwszéj osoby liczby mnogiej czasu teraźniejszego trybu oznajmującego przez zamianę końcowej głoski *б* na *ый*, na przykład:

желáем-ъ, желáем-ый
терзáемъ, терзáемый
дéржи́мъ, держи́мый

Глагóлы кончáщіеся на *бу, ву, гу, ду, ту, зу, су*, перемѣняютъ *у* на *омый*, на пр.

Słowa kończące się na *бу, ву, гу, ду, ту, зу, су*, zamieniają *у* na *омый*, na przykład:

берег-у́, берег-óмый
пеку́, пекóмый
влеку́, влекóмый.

Причáстія страдáтельныя прошéдшаго врéмени производятся: 1) изъ наклонéнія неопредѣлéннаго, перемѣняя *ать* и *ять* на *нный*, на прим.

Imiesłowy bierne czasu przeszłego formują się 1) z trybu bezokolicznego, zamieniając *ать* i *ять* na *нный*, pr.

дви́г-ать, дви́г-анный
сѣять, сѣянный.

оть, уть и *ыть* на *тый*, на прим.

оть, уть i *ыть* na *тый*, pr.

колóть, колóтый
мыть, мытый
тянуть, тянутый.

2) Изъ настоящаго или бýдущаго врéмени изъявительнаго наклонéнія въ глагóлахъ имѣющихъ неопредѣлéнное наклонéніе на *ить*, перемѣняя *у* и *ю* на *енный*, на прим.

2) Z czasu teraźniejszego lub przyszłego trybu oznajmującego w słowach mających tryb bezokoliczny na *ить* zamieniając *у* i *ю* na *енный*, pr.

стро́-ю, buduję, стро́-енный
возлюблю́, ukocham, возлю́бленный
нагружу́, naładuję, нагруже́нный
угрызу́, ugryzę, угрызе́нный.
стригу́, strzygę, стри́женный.

Дѣепричáстія страдáтельныя составля́ются изъ страдáтельныхъ причáстій и вспомогáтельныхъ глагóловъ, на прим.

Imiesłowy osobliwe bierne formują się z imiesłowów zwyczajnych biernych i słów posiłkowych, np.

бу́дучи терзáемъ, бу́дучи влекóмъ, бывъ пи́санъ, бывъ дви́нутъ.

СПРЯЖЕНІЕ ГЛАГОЛОВЪ.

CZASOWANIE SŁOW.

Россі́йскіе глагóлы могутъ раздѣлены́ быть на два спряже́нія.

Słowa rossyjskie mogą bydź podzielone na dwie formy czasowania.

Къ пéрвому спряже́нію принáдлежатъ тѣ, кои въ настоя́щемъ врéмени изъяви́тельнаго наклонéнія во вторóмъ лицѣ́ еди́нственнаго числá кончáтся на *ешь* на прим.

Do formy pierwszej należą słowa kończące się w czasie teraźniejszym trybu oznajmującego w drugiej osobie liczby pojedyńczej na *ешь*, na przykład:

иду́, idę, иде́шь; стелю́, ścielę, стéлешь; являю́ся, jawię się; явля́ешься.

Ко вторóму спряже́нію принáдлежатъ тѣ глагóлы, кои въ настоящемъ врéмени изъя-

Do drugiej formy należą słowa kończące się w czasie teraźniejszym trybu oznajmującego w dr

вительнаго наклоненія во второмъ лицѣ единственнаго числа кончатся на *ишь*, на прим.	giej osobie liczby pojedyńczej na *ишь*, np.

сижу́, siedzę, сиди́шь; говорю́, mówię, говори́шь; стро́юся, buduję się, стро́ишься.

Глаго́лы просты́е слу́жатъ основа́ніемъ спряже́нія всѣмъ про́чимъ.	Słowa proste służą za zasadę czasowania wszystkich innych.

Спряже́ніе пе́рвое. Forma piérwsza.

$\left\{\begin{matrix}у\\ю\end{matrix}\right.$, ешь, етъ; емъ, ете, $\begin{matrix}утъ\\ютъ\end{matrix}\Big\}$

Образе́цъ пе́рвый. *Wzór piérwszy.*

вести́, prowadzić.

Несовершеннаго дѣйствія Czynności niedokonanej.	Совершеннаго дѣйствія Czynności dokonanej.
I. Наклоне́ніе неопредѣленное	*I. Tryb bezokoliczny.*
вести́,	повести́,
II. Наклоне́ніе изъяви́тельное	*II. Tryb oznajmujący.*
a) Настоящее время.	Czasu terazniejszego nie ma obacz §. 75.
Licz. pojed. Я веду́ ты веде́шь онъ веде́тъ.	
Licz. mn. Мы веде́мъ вы веде́те они́ веду́тъ.	

b) Прошедшее время.	*b*) Czas przeszły.
Licz. poje. Я велъ	Я повелъ
ты велъ	ты повелъ
онъ велъ.	онъ повелъ.
Licz. mn. Мы вели́	Мы повели́
вы вели́	вы повели́
они́ вели́.	они́ повели́.

c) Будущее время.	*c*) Czas przyszły.
L. P. Я бу́ду вести́	Я поведу́
ты бу́дешь вести́	ты поведе́шь
онъ бу́детъ вести́.	онъ поведе́тъ.
L. M. Мы бу́демъ вести́	Мы поведе́мъ
вы бу́дете вести́	вы поведе́те
они́ бу́дутъ вести.	они́ поведу́тъ.

III. Повели́тельное накл.	*III. Tryb rozkazujący.*
веди́	поведи́
веди́те	поведи́те
пусть веде́тъ	пусть поведе́тъ
пусть веду́тъ.	пусть поведу́тъ.

IV. Прича́стія и дѣеприча́стія.	*IV. Imiesłowy:*
Дѣйствительнаго залога	Czynne:
a) Причастія	*a*) Imiesłowy
cz. teraź. веду́щій, ая, ее	Słowa dokonane nie mają imiesłowów czasu teraźniejszego.
cz. przesz. ве́дшій, ая, ее	пове́дшій, ая, ее.
b) Дѣепричастія	*b*) imiesłowy osobliwe.
cz. teraz. ведя́	czasu teraźniejszego nie ma.

cz. przesz. ве́дши	пове́дши, поведя́, пове́дъ
Страдательнаго залога	Bierne
a) Причастія.	*a*) Imiesłowy,
cz. ter. ведо́мый, ая, ое ведо́мъ, а, о.	czasu teraźniejszego nie ma.
cz. prz. веде́нный, ая, ое веде́нъ, а, о.	поведе́нный, ая, ое поведе́нъ, а, о.
b) Дѣепричастія	*b*) Imiesłowy osobliwe.
cz. ter. бу́дучи ведо́мъ.	czasu teraźn. nie ma.
cz. prz. бу́дучи albo бывъ веде́нъ	бу́дучи поведе́нъ.

Образе́цъ вторый. — *Wzór drugi.*

коло́ть, kłóć.

Многократное дѣйствіе, czynność wielokrotna.	Однократное дѣйствіе czynność jednokrotna.
I. Наклон. неопред.	*I. Tryb bezokoliczny.*
коло́ть.	кольну́ть.
II. Наклон. изъявитель.	*II. Tryb oznajmujący.*
a) Настоящее время.	*a*) Czasu teraźniejszego nie ma.
Licz. poje. Я колю́ ты коле́шь онъ коле́тъ. Licz. mn. Мы коле́мъ вы коле́те они́ колю́тъ.	
b) Прошедшее время	*b*) Czas przeszły.
Licz. pojed. Я коло́лъ ты коло́лъ онъ коло́лъ.	Я кольну́лъ ты кольну́лъ онъ кольну́лъ.

Licz. mn.	Мы коло́ли	Мы кольну́ли
	вы коло́ли	вы кольну́ли
	они́ коло́ли.	они́ кольну́ли.

c) Будущее время.	c) Czas przyszły.
L. P. Я бу́ду коло́ть	Я кольну́
ты бу́дешь коло́ть	ты кольне́шь
онъ бу́детъ коло́ть.	онъ кольне́тъ.
L. M. Мы бу́демъ коло́ть	Мы кольне́мъ
вы бу́дете коло́ть	вы кольне́те
они́ бу́дутъ коло́ть.	они́ кольну́тъ.

III. Повелительное накл.	*III. Tryb rozkazujący.*
коли́	уколи́
коли́те	уколи́те
пусть коле́тъ	пусть уколе́тъ
пусть коля́тъ	пусть уколя́тъ.

IV. Причастія и дѣеприч.	*IV. Imiesłowy czynne.*
Дѣйствительнаго залога.	Czynne
a) Причастія.	*a*) Imiesłowy.
1. cz. ter. колю́щій, ая, ее.	nie ma.
cz. prz. коло́вшій, ая, ее	кольну́вшій, ая, ее.
b) Дѣепричастія	*b*) Imiesłowy osobliwe.
2. cz. ter. коля́, колю́чи.	nie ma.
cz. pr. коло́въ, коло́вши	кольну́въ, кольну́вши

Образецъ третій. — *Wzór trzeci*

двигать, ruszać.

Многократнаго дѣйствія. czynności wielokrotnej.	Однократнаго дѣйствія czynności jednokrotnej.
I. Накл. неопред.	*I. Tryb bezokoliczny.*
двигать	двинуть.
II. Накл. изъявит.	*II. Tryb oznajmujący.*
a) Настоящее время.	*a)* Czasu teraźniejszego nie ma.
Licz. poj. Я двигаю ты двигаешь онъ двигаетъ. Licz. mn. Мы двигаемъ вы двигаете они двигаютъ.	
b) Прошедшее время.	*b)* Czas przeszły.
Licz. poj. Я двигалъ ты двигалъ онъ двигалъ. Licz. mn. Мы двигали вы двигали они двигали.	Я двинулъ ты двинулъ онъ двинулъ. Мы двинули вы двинули они двинули.
c) Будущее время.	*c)* Czas przyszły.
L. P. Я буду двигать ты будешь двигать онъ будетъ двигать L. M. Мы будемъ двиг: вы будете двигать они будутъ двигать	Я двину ты двинешь онъ двинетъ. Мы двинемъ вы двинете они двинутъ.

III. Повелительное накл.	*III. Tryb rozkazujący.*
двигай	двинь
двигайте	двиньте
пусть двигаетъ	пусть двинетъ
пусть двигаютъ.	пусть двинутъ.

IV. Причастія и дѣепричастія.	*IV. Imiesłowy.*
Дѣйствительнаго залога.	Czynne.
a) Причастія.	*a*) Imiesłowy.
cz. ter. двигающій, ая, ее.	nie ma.
cz. prz. двигавшій, ая, ее.	двинувшій, ая, ее.
b) Дѣепричастія.	*b*) Imiesłowy osobliwe.
cz. terazn. двигая	nie ma.
cz przeszł. двигавъ.	двинувъ, двинувши.
Страдатель. залога.	Bierne.
a) Причастія.	*a*) Imiesłowy.
cz. ter. движимый, ая, ое.	nie ma.
cz. prz. двиганный, ая, ое.	двинутый, ая, ое.
двиганъ, а, о.	двинутъ, а, о.
b) Дѣепричастія.	*b*) Imiesłowy osobliwe.
cz. terazn. будучи движимъ.	nie ma.
cz. przesz. будучи albo бывши двиганъ.	будучи albo бывъ двинутъ.

Образецъ четвертый. *Wzór czwarty.*

мѣрять, mierzyć.

Несовершеннаго дѣйствія. Czynności niedokonanej.	Совершеннаго дѣйствія. Czynności dokonanej.
I. Накл. неопред.	*I. Tryb bezokoliczny.*
мѣрять.	смѣрять.
II. Накл. изъявитель.	*II. Tryb oznajmujący.*
a) Наст. время.	*a*) Czasu teraźniejszego nie ma.
Licz. poj. Я мѣряю	
ты мѣряешь	
онъ мѣряетъ.	
Licz. mn. Мы мѣряемъ	
вы мѣряете	
они мѣряютъ.	
b) Прошед. время.	*b*) Czas przeszły.
L. P. Я мѣрялъ.	Я смѣрялъ.
ты мѣрялъ	ты смѣрялъ
онъ мѣрялъ.	онъ смѣрялъ.
L. M. Мы мѣряли	Мы смѣряли
вы мѣряли	вы смѣряли
они мѣряли.	они смѣряли.
c) Будущее время.	*c*) Czas przyszły.
L. P. Я буду мѣрять	Я смѣряю
ты будешь мѣрять	ты смѣряешь
онъ будетъ мѣрять	онъ смѣряетъ.
L. M. Мы будемъ мѣрять	Мы смѣряемъ
вы будете мѣрять	вы смѣряете
они будутъ мѣрять	они смѣряютъ.

III. Накл. повелитель.	*III. Tryb rozkazujący.*
мѣряй	смѣряй
мѣряйте	смѣряйте
пусть мѣряетъ	пусть смѣряетъ
пусть мѣряютъ.	пусть смѣряютъ.

IV. Причастія и дѣепричастія. IV. Imiesłowy.

Дѣйствитель. залога.	Czynne.
a) Причастія.	*a*) Imiesłowy.
cz. ter. мѣряющій, ая, ее	nie ma.
cz. prz. мѣрявшій, ая, ее.	смѣрявшій, ая, ее.
b) Дѣепричастія.	*b*) Imiesłowy osobliwe.
cz. ter. мѣряя	nie ma.
cz. prz. мѣрявъ, мѣрявши.	смѣрявъ, смѣрявши.

Страдатель. залога.	Bierne.
a) Причастія.	*a*) Imiesłowy.
cz. ter. мѣримый, ая, ое.	nie ma.
мѣримъ, а, о.	
cz. prz. мѣренный, ая, ое.	смѣрянный, ая, ое,
мѣренъ, а, о.	смѣрянъ, а, о.
b) Дѣепричастія.	*b*) Imiesłowy osobliwe.
cz. ter. будучи мѣримъ.	nie ma.
cz. prz. будучи albo бывши мѣренъ.	будучи albo бывъ смѣрянъ.

Спряже́ніе вто-ро́е.	Forma druga.

{у, ю}, ишь, итъ; имъ, ите, {атъ, ятъ}

Образе́цъ пе́рвый.	*Wzór pierwszy.*

держа́ть, trzymać.

Несовершеннаго дѣйствія. czynności niedokonanej.	Совершеннаго дѣйствія czynności dokonanej.
I. Накл. неопред.	*I. Tryb bezokoliczny.*
держа́ть	удержа́ть
II. Изъявит. наклон.	*II. Tryb oznajmujący.*
a) Настоящее время.	*a)* Czasu teraźniejszego nie ma.
Licz. poj. Я держу́ ты де́ржишь онъ де́ржитъ. Licz. mn. Мы де́ржимъ вы де́ржите они́ де́ржатъ.	
b) Прошедшее время.	*b)* Czas przeszły.
L. P. Я держа́лъ ты держа́лъ онъ держа́лъ. L. M. Мы держа́ли вы держа́ли они́ держа́ли.	Я удержа́лъ ты удержа́лъ онъ удержа́лъ. Мы удержа́ли вы удержа́ли они́ удержа́ли.
c) Будущее время.	*c)* Czas przyszły.
L. P. Я бу́ду держа́ть ты бу́дешь держа́ть онъ бу́детъ держа́ть.	Я удержу́ ты уде́ржишь онъ уде́ржитъ.

L. M. Мы будемъ держ:	Мы удержимъ
вы будете держать	вы удержите
они будутъ держать.	они удержатъ.

III. Повелительное накл. *III. Tryb rozkazujący.*

держи	удержи
держите	удержите
пусть держитъ	пусть удержитъ
пусть держатъ.	пусть удержатъ.

IV. Причастія и дѣепричастія. *IV. Imiesłowy:*

Дѣйствительнаго залога — Czynne:

a) Причастія — a) Imiesłowy

cz. ter. держащій, ая, ее.	nie ma.
cz. prz. державшій, ая, ее.	удержавшій, ая, ее.

b) Дѣепричастія — b) imiesłowy osobliwe.

cz. teraz. держа	nie ma.
cz. przesz. державъ, albo державши.	удержавъ, удержавши.

Страдательнаго залога — Bierne.

a) Причастія. — a) Imiesłowy,

cz. ter. держимый, ая, ое. держимъ, а, о.	nie ma.
cz. prz. держанный, ая, ое. держанъ, а, о.	удержанный, ая, ое. удержанъ, а, о.

b) Дѣепричастія — b) Imiesłowy osobliwe.

cz. ter. будучи держимъ.	nie ma.
cz. prz. будучи albo бывъ держанъ.	будучи albo бывъ удержанъ.

Образецъ второй. *Wzór drugi.*

носи́ть, nosić.

Несовершеннаго дѣйствія Czynności niedokonanej.	Совершеннаго дѣйствія Czynności dokonanej.
I. Неопредѣлен. накл.	*I. Tryb bezokoliczny.*
носи́ть	**сноси́ть.**
II. Изъявит. накл.	*II. Tryb oznajmujący.*
a) Настоящее время.	*a)* Czas teraźniejszy.
Licz. pojed. Я ношу́	Я сношу́
ты но́сишь	ты сно́сишь
онъ но́ситъ.	онъ сно́ситъ.
Licz. mn. Мы но́симъ	Мы сно́симъ
вы но́сите	вы сно́сите
они́ но́сятъ.	они́ сно́сятъ. Ob. § 75. str. 98.
b) Прошедшее время.	*b)* Czas przeszły.
L. P. Я но́силъ	Я сно́силъ
ты но́силъ	ты сно́силъ
онъ но́силъ.	онъ сно́силъ.
L. M. Мы но́сили	Мы сно́сили
вы но́сили	вы сно́сили
они́ но́сили.	они́ сно́сили.
c) Будущее время.	*c)* Czas przyszły.
L. P. Я бу́ду носи́ть	Я сношу́
ты бу́дешь носи́ть	ты сно́сишь
онъ бу́детъ носи́ть.	онъ сно́ситъ.
L. M. Мы бу́демъ носи́ть	Мы сно́симъ
вы бу́дете носи́ть	вы сно́сите
они́ бу́дутъ носи́ть.	они́ сно́сятъ.

III. Повелител. накл.	*III. Tryb rozkazujący*
носи́	сноси́
носи́те	сноси́те
пусть но́ситъ	пусть сно́ситъ
пусть но́сятъ.	пусть сно́сятъ.

IV. Причастія и дѣепричастія.	*IV. Imiesłowy:*
Дѣйств. залога.	Czynne.
a) Причастія	*a*) Imiesłowy.
cz. ter. нося́щій, ая, ее.	сносящій, ая, ее.
cz. prz. носи́вшій, ая, ее.	сноси́вшій, ая, ее.
b) Дѣепричастія.	*b*) Imiesłowy osobliwe.
cz. teraz. но́ся.	сно́ся.
cz. przes. носи́въ albo носи́вши.	сно́сивъ, сноси́вши.
Страдат. залога.	Bierne.
a) Причастія.	*a*) Imiesłowy.
cz. ter. носи́мый, ая, ое. носи́мъ, а, о.	nie ma.
cz. prz. но́шенный, ая, ое. но́шенъ, а, о.	сно́шенный, ая, ое. сно́шенъ, а, о.
b) Дѣепричастія.	*b*) Imiesłowy osobliwe.
cz. ter. бу́дучи носи́мъ.	nie ma.
cz. prz. бу́дучи albo бывъ но́шенъ.	бу́дучи albo бывъ сно́шенъ.

Образецъ третій. *Wzór trzeci.*

дари́ть, darzyć.

Несовершеннаго дѣйствія. Czynności niedokonanej.	Совершеннаго дѣйствія. Czynności dokonanej.
I. Неопред. накл.	*I. Tryb bezokoliczny.*
дари́ть	подари́ть.
II. Изъявит. накл.	*II. Tryb oznajmujący.*
a) Настоящее время.	*a)* Czasu teraźniejszego nie ma.
Licz. pojed. Я дарю́	
ты дари́шь	
онъ дари́тъ.	
Licz. mnog. Мы дари́мъ	
вы дари́те	
они́ даря́тъ.	
b) Прошедшее время.	*b)* Czas przeszły.
L. P. Я дари́лъ	Я подари́лъ
ты дари́лъ	ты подари́лъ
онъ дари́лъ.	онъ подари́лъ.
L. M. Мы дари́ли	Мы подари́ли
вы дари́ли	вы подари́ли
они́ дари́ли.	они́ подари́ли.
c) Будущее время.	*c)* Czas przyszły.
L. P. Я бу́ду дари́ть	Я подарю́
ты бу́дешь дари́ть	ты подари́шь
онъ бу́детъ дари́ть.	онъ подари́тъ.
L. M. Мы бу́демъ дари́ть	Мы подари́мъ
вы бу́дете дари́ть	вы подари́те
они́ бу́дутъ дари́ть.	они́ подаря́тъ.

III. Повелительное накл.	*III. Tryb rozkazujący.*
дари́	подари́
дари́те	подари́те
пусть дари́тъ	пусть подари́тъ
пусть даря́тъ.	пусть подаря́тъ.

IV. Причастія и дѣепричастія.	*IV. Imiesłowy.*
Дѣйствител. залога.	Czynne.
a) Причастія.	*a)* Imiesłowy.
cz. ter. даря́щій, ая, ее.	nie ma.
cz. prz. дари́вшій, ая, ее.	подари́вшій, ая, ее!
b) Дѣепричастія.	*b)* Imiesłowy osobliwe.
cz. ter. даря́	nie ma.
cz. prz. дари́въ, дари́вши	подаря́, подари́въ, подари́вши.
Страдател. залога.	Bierne.
a) Причастія.	*a)* Imiesłowy.
cz. ter. дари́мый, ая, ое.	nie ma.
дари́мъ, а, о.	
cz. prz. да́ренный, ая, ое.	пода́ренный, ая, ое.
да́ренъ, а, о.	пода́ренъ, а, о.
b) Дѣепричастія.	*b)* Imiesłowy osobliwe.
cz. ter. бу́дучи дари́мъ.	nie ma.
cz. prz. бу́дучи albo бывъ да́ренъ.	бу́дучи albo бывъ пода́ренъ.

Образе́цъ четве́ртый. *Wzór czwarty.*

стро́ить, budować.

Несовершеннаго дѣйствія Czynności niedokonanej.	Совершеннаго дѣйствія Czynności dokonanej.
I. Неопред. накл.	*I. Tryb bezokoliczny.*
стро́ить	постро́ить
II. Изъявит. накл.	*II. Tryb oznajmujący*
a) Настоящее время.	a) Czasu teraźniejszego nie m
Licz. pojed. Я стро́ю ты стро́ишь онъ стро́итъ. Licz. mn. Мы стро́имъ вы стро́ите они́ стро́ятъ.	
b) Прошед. время	b) Czas przeszły.
L. P. Я стро́илъ ты стро́илъ онъ стро́илъ. L. M. Мы стро́или вы стро́или они́ стро́или.	Я постро́илъ ты постро́илъ онъ постро́илъ. Мы постро́или вы постро́или они́ постро́или.
c) Будущее время.	c) Czas przyszły.
L. P. Я бу́ду стро́ить ты бу́дешь стро́ить онъ бу́детъ стро́ить. L. M. Мы бу́демъ стро́ить вы бу́дете стро́ить они́ бу́дутъ стро́ить.	Я постро́ю ты постро́ишь онъ постро́итъ. Мы постро́имъ вы постро́ите они́ постро́ятъ.

I: Повелитель: накл.	*III. Tryb rozkazujący.*
строй стройте пусть строитъ пусть строятъ.	построй постройте пусть построитъ пусть построятъ.
V. Причастія и дѣеприч.	*IV. Imiesłowy.*
Дѣйствитель. залога.	Czynne.
a) Причастія.	*a*) Imiesłowy.
ter. строящій, ая, ее. prz. строившій, ая, ее.	nie ma. построившій, ая, ее.
b) Дѣепричастія.	*b*) Imiesłowy osobliwe.
teraz. строя. prze. строивъ, строивши.	nie ma. построивъ, построивши.
Страдатель. залога.	Bierne.
a) Причастія.	*a*) Imiesłowy.
ter. строемый. prz. строенный, ая, ое. строенъ, а, о.	nie ma. построенный, ая, ое. построенъ, а, о.
b) Дѣепричастія.	*b*) Imiesłowy osobliwe.
ter. будучи строенъ. prz. будучи albo бывъ строенъ.	nie ma. будучи albo бывъ построенъ.

Примѣръ обойхъ спряжéній вмѣстѣ	**Przykład obu for czasowania.**
1го спряженія. Formy pierwszej.	2. спряженія. Formy drugi
I. Неопред. накл.	*I. Tryb bezokoliczny.*
пѣть, śpiewać,	поить, poić.
II. Изъявит. накл.	*II. Tryb oznajmujący.*
a) Настоящее время.	*a)* Czas teraźniejszy.
Licz. pojed. Я пою	Я пою
ты поéшь	ты поишь
онъ поéтъ.	онъ поитъ.
Licz. mn. Мы поéмъ	Мы поимъ
вы поéте	вы поите
оний поютъ.	оний поятъ.
b) Прошедшее время.	*b)* Czas przeszły.
L. P. Я пѣлъ	Я поилъ
ты пѣлъ	ты поилъ
онъ пѣлъ.	онъ поилъ.
L. M. Мы пѣли	Мы поили
вы пѣли	вы поили
оний пѣли.	оний поили.
c) Будущее время.	*c)* Czas przyszły.
L. P. Я бýду пѣть	Я бýду поить
ты бýдешь пѣть	ты бýдешь поить
онъ бýдетъ пѣть.	онъ бýдетъ поить.
L. M. Мы бýдемъ пѣть	Мы бýдемъ поитъ
вы бýдете пѣть	вы бýдете поить
оний бýдутъ пѣть.	оний бýдутъ поить.
III. Повелительное накл.	*III. Tryb rozkazujący.*
пой	пой
пойте.	пойте.
пусть поéтъ.	пусть поитъ
пусть поютъ.	пусть поятъ.

IV. Причастія и дѣеприч.	*IV. Imiesłowy.*
Дѣйствитель. залога.	Czynnę.
a) Причастія.	*a)* Imiesłowy.
cz. ter. поющій, ая, ее.	поящій, ая, ее.
cz. prz. пѣвшій, ая, ее.	поившій, ая, ее.
b) Дѣепричастія.	*b)* Imiesłowy osobliwe.
cz. teraz. поя.	поя.
cz. przesz. пѣвъ, пѣвши.	поивъ, поивши.
Страдатель. залога.	Bierne.
a) Причастія.	*a)* Imiesłowy.
cz. teraz. поемый, ая, ое.	поимый, ая, ое.
cz. przes. пѣтый, ая, ое. пѣтъ, а, о.	поенный, ая, ое. поенъ, а, о.
b) Дѣепричастія.	*b)* Imiesłowy osobliwe.
cz. ter. будучи поемъ.	будучи поимъ.
cz. prz. будучи пѣтъ.	будучи поенъ.

Глаголъ *хотѣть*, спрягается въ настоящемъ времени въ единственномъ числѣ по 1му, а во множественномъ по 2му спряженію, а именно:	Słowo *хотѣть*, chcieć, odmienia się w czasie teraźniejszym, w liczbie pojedynczej podług 1ey. a w mnogiej podług 2ej formy, a mianowicie:

хочу, хочешь, хочетъ; хотимъ, хотите, хотятъ.

По симъ образцамъ спрягаются всѣ прочіе глаголы, какъ то про-	Według tych wzorów czasują się wszystkie inne słowa jako to: proste złożo-

стые сложные, возвратные, взаимные и общіе. Для упражненія могутъ кромѣ вышеозначенныхъ на стр. 73 и далѣе служить слѣдующіе:

ne, zwrótne, zaimkowe i powszechne. Dla ćwiczenia oprócz wypisanych na str. 73. i dalszych mogą służyć następujące:

Несовершенные: Продолжительные и Учащательные глаголы. Niedokonane, ciągłe i częstotliwe.		Совершенные. Dokonane.	
Неопред. накл.	*Настоящ. врем.*	*Неопред. накл.*	*Будущее время.*
Tryb bezokoliczny.	Czas teraźniejszy.	Tzyb bezokoliczny.	Czas przyszły.
про-водить przepędzać, prowadzić	провожу	проводить przepędzić.	провожу
про-вождать, przeprowadzać.	провождаю	провесть przeprowadzić.	проведу
при-калывать, przykalać, przypinać.	прикалываю	приколоть przykłóć, przypiąć.	приколю
за-калать zakoliwać, zabijać.	закалаю	заколоть zakłóć.	заколю
передвигать	передвигаю	передвинуть, przesunąć.	передвину
передвигивать przesuwać.	передвигиваю		
подвигаться posuwać się.	подвигаюся	подвинуться posunąć się.	подвинуся

Несовершенные: Продолжитель. и Учащательные глаголы. Niedokonane, ciągłe i częstotliwe.		Совершенные. Dokonane.	
Неопред. накл. Tryb bezokoliczny.	*Настоящее время.* Czas teraźniejszy.	*Неопред. накл.* Tryb bezokoliczny.	*Будущее время.* Czas przyszły.
подвизáться odznaczać się czynami.	подвизáюся		
выбирáть wybierać.	выбирáю	вы́брать wybrać	вы́беру
одéрживать otrzymywać.	одéрживаю	одержáть otrzymać.	одержу́
издéрживаться wydatkować	издéрживаюсь	издержáться, stracić majątek, pieniąd.	издержу́ся
одаря́ть obdarzyć.	одаря́ю	одари́ть obdarzyć.	одарю́
отдари́вать oddarować.	отдáриваю		
устрóивать устроéвать устроя́ть urządzać.	устрóиваю устроéваю устроя́ю	устрóить urządzić.	устрóю
настрáивать nastrajać.	настрáиваю	настрóить nastroić.	настрóю
разстрóиваться rujnować się	разстрóиваюсь	разстрóиться, zrujnować się.	разстрóюся

Несовершенные: Продолжительные и Учащательные глаголы. Niedokonane, ciągłe i częstotliwe.		Совершенные. Dokonane.	
Неопред. накл.	*Настоящее время.*	*Неопред. накл.*	*Будущее время.*
Tryb bezokoliczny.	Czas teraźniejszy.	Tryb bezokoliczny.	Czas przyszły.
выде́рживать, wytrzymywać.	выде́рживаю	вы́держать wytrzymać.	вы́держу
возде́рживаться wstrzymywać się.	возде́рживаюсь	воздержа́ться wstrzymać się.	воздержу́ся
приноси́ть przynosić.	приношу́	прине́сть przynieść.	принесу́
возноси́ть wznosić.	возношу́	возне́сть wznieść.	вознесу́
возноси́ться wznosić się.	возношу́ся	вознести́сь wznieść się	вознесу́ся
превозноси́ться wynosić się, wywyższać się.	превозношу́ся	превознести́сь wsławić się, wywyższyć się.	превознесу́ся
презира́ть pogardzać.	презира́ю	презрѣ́ть wzgardzić.	презрю́
призира́ть opatrywać.	призира́ю	призрѣ́ть opatrzyć.	призрю́
созида́ть budować.	созида́ю	созда́ть zbudować.	сози́жду
{ нака́зывать	нака́зываю		
наказа́ть karać, upominać. }	наказу́ю	наказа́ть ukarać, upomnieć.	накажу́

Несовершенные: Продолжительные и Учащательные глаголы. Niedokonane, ciągłe i częstotliwe.		Совершенные. Dokonane.	
Неопред. накл. Tryb bezokoliczny.	*Настоящее время.* Czas teraźniejszy.	*Неопред. накл.* Tryb bezokoliczny.	*Бýдущее время.* Czas przyszły.
познавáть познáть poznawać.	познавáю познаю	познáть poznać.	познáю
признавáться przyznawać się.	признаюся	признáться przyznać się.	признáюся
обмáнывать oszukiwać.	обмáнываю	обманýть oszukać.	обманý
свéртывать zwijać.	свéртываю	свертѣ́ть zwinąć.	сверчý
развéртывать rozwijać.	развéртываю	развернýть rozwinąć.	развернý
разворáчиваться rozwalać się.	разворáчиваюсь	развернýться rozwalić się	развернýся
возвращáться powracać.	возвращáюся	возвратúться powrócić.	возвращý ся
обращáться obcować.	обращáюся	обратúться udać się do kogo, adressować się.	обращýся

Несовершенные: Продолжительные и Учащательные глаголы: Niedokonane, ciągłe i częstotliwe.		Совершенные. Dokonane.	
Неопред. накл.	*Настоящее время.*	*Неопред. накл.*	*Будущее время.*
Tryb bezokoliczny.	Czas teraźniejszy.	Tryb bezokoliczny.	Czas przyszły.
выѣзживать ujeżdżać	выѣзживаю	выѣздить ujeździć.	выѣзжу
выѣзжать wyjeżdżać.	выѣзжаю	выѣхать wyjechać.	выѣду
{испускать {испущать wypuszczać.	испускаю испущаю	испустить wypuścić.	испущу
{проникать {проницать przenikać.	проникаю проницаю	проникнуть przeniknąć.	проникну
измѣрять rozmierzać.	измѣряю	измѣрять rozmierzyć.	измѣряю
вымѣривать wymierzać.	вымѣриваю	вымѣрить wymierzyć.	вымѣрю
намѣреваться zamierzać, mieć zamiar.	намѣреваюсь	вознамѣриться zamierzyć, postanowić.	вознамѣрюся
выходить wychodzić.	выхожу	выходить	выхожу
походить bydź podobnym.	похожу	походить pochodzić.	похожу
прохаживаться przechadzać się.	прохаживаюся	проходиться przechodzić się.	прохожуся

Несовершенные: Продолжительные и Учащательные глаголы. Niedokonane, ciągłe i częstotliwe.		Совершенные. Dokonane	
Неопред. накл.	*Настоящее время.*	*Неопред. накл.*	*Будущее время.*
Tryb bezokoliczny.	Czas teraźniejszy.	Tryb bezokoliczny.	Czas przyszły.
выноси́ть wynosić.	выношу́	вы́носить znosić.	вы́ношу
перекли́кать wołać po imieniu	перекликаю	перекли́кать	перекли́чу
восклица́ть wykrzykiwać.	восклица́ю	воскли́кнуть wykrzyknąć.	воскли́кну
облада́ть władać.	облада́ю	овладе́ть zawładnąć.	овладе́ю
приуча́ть przyzwyczajać.	приуча́ю	приучи́ть przyzwyczaić	приучу́
привыка́ть przywykać.	привыка́ю	привы́кнуть przywyknąć.	привы́кну
устремля́ться rzucać się.	устремля́юсь	устреми́ться rzucić się.	устремлю́ся.

Спряже́ніе глаго́ла вспомага́тельнаго *быть*.	Czasowanie słowa posiłkowego *быть* być.
I. Наклон. неопред.	*I. Tryb bezokoliczny.*

быть, być.

II. Накл. изъяви́т.	*II. Tryb oznajmujący.*
a) Настоящее время.	*a*) Czas teraźniejszy.
Licz. pojed. Я есмь ты еси́ онъ есть.	Licz. mn. Мы есмы́ вы есте́ они́ суть.
b) Прошедшее время.	*b*) Czas przeszły.
Licz. pojed. Я былъ ты былъ онъ былъ.	Licz. mn. Мы бы́ли вы бы́ли они́ бы́ли.
c) Будущее время.	*c*) Czas przyszły.
L. P. Я бу́ду ты бу́дешь онъ бу́детъ.	L. M. Мы бу́демъ вы бу́дете они́ бу́дутъ.
III. Повели́тельное накл.	*III. Tryb rozkazujący.*
L. P. будь пусть бу́детъ.	L. M. бу́дьте пусть бу́дутъ.
IV. Прича́стія, Imiesłowy.	*Дѣеприч. Imiesł. osobl.*
cz. ter. су́щій, ая, ее, сый (od суть) cz. przes. бы́вшій, ая, ее. cz. przys. бу́дущій, ая, ее.	бу́дучи. бы́вши, albo бывъ.

Спряже́ніе глаго́ловъ возвра́тныхъ, взаи́мныхъ и о́бщихъ.	Czasowanie słów zwrotnych, zaimkowych i powszechnych.

I. Наклон. неопред.	*I. Tryb bezokoliczny.*

дви́гаться, ruszać się.	мири́ться, jednać się.	смѣя́ться, śmiać się.

II. Наклон. изъяви́тель.	*II. Tryb oznajmujący.*
a) Настоящее время.	*a*) Czas teraźniejszy.

Liczba pojedyńcza.

Я дви́гаюся, сь.	Я мирю́ся, сь.	Я смѣю́ся, сь.
ты дви́гаешься	ты мири́шься	ты смѣе́шься
онъ дви́гается.	онъ мири́тся.	онъ смѣе́тся.

Liczba mnoga.

Мы дви́гаемся	Мы мири́мся	Мы смѣе́мся
вы дви́гаетеся,	вы мири́теся	вы смѣе́теся
оні́ дви́гаются.	оні́ миря́тся.	оні́ смѣю́тся.

b) Проше́дшее время	*b*) Czas przeszły.

Liczba pojedyńcza.

Я дви́гался	Я мири́лся	Я смѣя́лся
ты дви́гался	ты мири́лся	ты смѣя́лся
онъ дви́гался.	онъ мири́лся.	онъ смѣя́лся.

Liczba mnoga.

Мы дви́гались	Мы мири́лись	Мы смѣя́лись
вы дви́гались	вы мири́лись	вы смѣя́лись
оні́ дви́гались.	оні́ мири́лись.	оні́ смѣя́лись.

c) Будущее время.		c) Czas przyszły.
	Liczba pojedyńcza.	
Я бу́ду дви́гаться	-мири́ться	-смѣя́ться
ты бу́дешь дви́гаться	-мири́ться	-смѣя́ться
онъ бу́детъ дви́гаться.	-мири́ться.	-смѣя́ться.
	Liczba mnoga.	
Мы бу́демъ дви́гаться	-мири́ться	-смѣя́ться
вы бу́дете дви́гаться	-мири́ться	-смѣя́ться
они́ бу́дутъ дви́гать:	-мири́ться.	-смѣя́ться.

III. Наклон. повели́тель.		*III. Tryb rozkazujący.*
дви́гайся	мири́ся	смѣ́йся
дви́гайтеся, сь	мири́тесь	смѣ́йтесь
пусть дви́гается	-мири́тся	-смѣ́ется
пусть дви́гаются.	-миря́тся.	-смѣ́ются.

Прича́стія.		*Imiesłowy.*
cz. ter. дви́гающійся, щаяся, щееся.	миря́щійся, щаяся, щееся.	смѣю́щійся, щаяся, щееся.
cz. prz. дви́гавщійся, шаяся, шееся.	мири́вшійся, шаяся, шееся.	смѣя́вшійся, шаяся, шееся.

Дѣеприча́стія.		*Imiesłowy osobliwe.*
cz. ter. дви́гаяся	миря́ся	смѣя́ся.
cz. prz. дви́гавщійся.	мири́вшійся.	смѣя́вшійся.

Глаго́лы конча́щіяся на *ся* ра́вно какъ и сре́дніе прича́стій и дѣеприча́стій страда́тельнаго зало́га не имѣ́ютъ.

Słowa kończące się na *ся*, równie jak i nijakie imiesłowów w biernych nie mają.

Мѣстоимѣ́ніе *ся*, когда́ о́ному предшѣ́ствуетъ гла́сная бу́ква сокраща́ется на *сь*.

Zaimek *ся*, poprzedzony przez samogłoskę, skraca się na *сь*.

Спряжéніе глагóловъ страдáтельныхъ.	Czasowanie słów biernych.
§. 82. Россійскій и Пóльскій язы́къ не имѣютъ осóбенной фóрмы для страдáтельныхъ глагóловъ, какъ въ Латинскомъ. Въ обóихъ языкáхъ обыкнóвенно страдáтельныя причáстія (въ Россійскомъ съ усѣчённымъ окончáніемъ) заступáютъ мѣсто страдáтельныхъ глагóловъ; временá же, наклонéнія, лицá и числá означáются посрéдствомъ глагóла вспомагáтельнаго *есмь*, *бýду* или *бывáю*, придавáемаго къ причáстіямъ.	§. 82. Języki Rossyjski i Polski nie mają osobnej formy na słowa bierne, jak to jest w łacińskim. W obu tych językach imiesłowy bierne (w rossyjskim z zakończeniem uciętém) zastępują miejsce słów biernych, tryby zaś, czasy, osoby i liczby oznaczają się za pośrednictwem słowa posiłkowego, *есмь*, jestem, *бýду*, będę albo *бывáю*, bywam, dodawanego do imiesłowów.
Возврáтные глагóлы тáкже мóгутъ заступáть мѣсто страдáтельныхъ глагóловъ.	Słowa zwrótne mogą także zastępować miejsce słów biernych.
Образéцъ спряжéнія страдáтельныхъ глаг:	*Wzór czasowania słów biernych.*

I. Наклон. неопред. — *I. Tryb bezokoliczny.*

быть ведóму	быть движиму	быть ýзнану
bydź prowadzonym.	bydź ruszanym.	bydź poznanym.

II. Наклон. изъявит.	*II. Tryb oznajmujący.*	
a) Настоящее время.	*a)* Czas teraźniejszy.	
L. P. Я есмь ведо́мъ	-дви́жимъ	-у́знанъ
ты еси́ ведо́мъ	-дви́жимъ	-у́знанъ
онъ есть ведо́мъ.	-дви́жимъ.	-у́знанъ.
L. M. Мы есмы́ ведо́мы	-дви́жимы	-у́знаны
вы есте́ ведо́мы	-дви́жимы	-у́знаны
они́ суть ведо́мы.	-дви́жимы.	-у́знаны

b) Прошедшее время.		*b)* Czas przeszły.	
L. P. Я былъ ты былъ онъ былъ	ведо́мъ	-дви́жимъ	-у́знанъ.
L. M. Мы бы́ли вы бы́ли они́ бы́ли	ведо́мы	-дви́жимы	-у́знаны.
c) Бу́дущее время.		*c)* Czas przyszły.	
L. P. Я бу́ду ты бу́дешь онъ бу́детъ	ведо́мъ	-дви́жимъ	-у́знанъ.
L. M. Мы бу́демъ вы бу́дете они́ бу́дутъ	ведо́мы	-дви́жимы	-у́знаны.

III. Наклон. повели́т.	*III. Tryb rozkazujący.*	
будь ведо́мъ	будь дви́жимъ	будь у́знанъ
бу́дьте ведо́мы	бу́дьте дви́жимы	бу́дьте у́знаны
да бу́детъ ведо́мъ	-дви́жимъ	-у́знанъ
да бу́дутъ ведо́мы	-дви́жимы	-у́знаны.

Примѣча́нія.

1. Въ настоящемъ

Uwagi.

1. W czasie teraźniejszym

времени глаголы страдательные обыкновенно выражаются посредствомъ страдательнаго причастія съ однѣми мѣстоимѣніями личными безъ вспомагательнаго глагола *есмь*, который всегда подразумѣвается, а именно:

słowa bierne wyrażają się pospolicie za pośrednictwem imiesłowu biernego z jednemi tylko zaimkami osobistemi bez słowa posiłkowego *есмь*, którego zawsze domyślać się trzeba, a mianowicie:

Licz. pojed. Я ведомъ ты ведомъ онъ ведомъ.	Licz. mn. Мы ведомы вы ведомы они ведомы.

2. Вмѣсто глагола *есмь* и *былъ* тамъ гдѣ изображается страданіе продолжительно употребляется глаголъ *бываю* и *бывалъ*, на прим.

2. Zamiast słowa *есмь* i *былъ*, tam gdzie znaczenie bierne wyraża stan przedłużony, używa się słowo *бывать*, bywać np.

Настоящее время. — Czas teraźniejszy.

L. P. Я бываю ты бываешь онъ бываетъ } движимъ	L. M. Мы бываемъ вы бываете они бываютъ } движимы.

Прошедшее время. — Czas przeszły.

L. P. Я бывалъ ты бывалъ онъ бывалъ } движимъ	L. M. Мы бывали вы бывали они бывали } движимы

Спряженіе глаголовъ безличныхъ. — Czasowanie słów nieosobistych.

§. 83. Глаголы спрягаемые въ изъявитель-

§. 83. Słowa majace trzecią tylko osobę rodzaju ni-

номъ наклоненіи въ одно́мъ тре́тьемъ лицѣ сре́дняго ро́да называ́ются *безли́чными.*	jakiego w trybie oznajmującym, nazywają się *nieosobistemi.*

Примѣры. Przykłady.

Образе́цъ I. Wzór 1.	*Образе́цъ II. Wzór 2.*
Наклоненіе изъявительное.	Tryb oznajmujący.
cz. teraz. надлежи́тъ, potrzeba.	говоря́тъ, mówią.
cz. przeszł. надлежа́ло.	говори́ли
cz. przysz. бу́детъ надлежа́тъ.	бу́дутъ говори́ть.

Къ сему́ образцу́ прина́длежатъ глаго́лы:	Do tego wzoru należą słowa:
довлѣетъ, wypada.	ска́зываютъ, powiadają.
насто́итъ, nastaje.	ду́маютъ, myślą.
подоба́етъ, należy.	полага́ютъ, mniemają.
ра́дуетъ, raduje.	заключа́ютъ, wnoszą.
я́вствуетъ, okazuje się.	ѣздятъ, jeżdżą.
происхо́дитъ, pochodzi.	продаютъ, przedają.
слѣдуетъ, wynika, następuje.	ожида́ютъ, czekają.
	i t. d.

Образе́цъ III. Wzór 3.	*Образе́цъ IV. Wzór 4.*
Наклоненіе изъявительное.	Tryb oznajmujący.
cz. teraz. мнѣ ка́жется, zdaje mi się.	ве́лѣно, rozkazano.
cz. przesz. мнѣ каза́лось.	ве́лѣно было.
cz. przysz. бу́детъ каза́ться.	бу́детъ ве́лѣно.

мни́тся, zdaje się.
случа́ется, zdarza się.
встрѣча́ется, napotyka się.
удае́тся, udaje się.
во́дится, trafia się.
хо́чется, chce się.
сни́тся, śni się.
пье́тся, pije się.

ска́зано, powiedziano.
прика́зано, rozkazano.
о́тдано, oddano.
при́нято, przyjęto.
при́слано, przysłano.
одо́брено, pochwalono.
спря́тано, schowano.
истреблено́, zniszczono.
i t. d.

Мно́гія нарѣ́чія на *о* заступа́ютъ мѣ́сто безли́чныхъ глаго́ловъ, какъ:

Liczne przysłówki zakończone na *o* zastępują miejsce słów nieosobistych jako to:

удо́бно, dogodnie.
легко́, łatwo.
тру́дно, trudno.
прія́тно, przyjemnie.
до́лжно, należy.
на́добно, potrzeba.
невозмо́жно, niemożna.
вѣ́рно, pewno.

Сюда́ же прина́длежитъ и отрица́тельное нарѣ́чіе:

Tu także należy i przysłówek przeczenia:

не льзя́, nie można.

О глаго́лахъ непра́вильныхъ.

O słowach nieforemnych.

§. 84. Къ непра́вильнымъ глаго́ламъ должно́ относить тѣ, ко́и въ настоя́щемъ и проше́дшемъ вре́мени изъяви́-

§. 84. Do słów nieforemnych te policzyć należy, które w czasie teraźniejszym i przeszłym trybu oznajmującego odstępują od

тельнаго наклоне́нія отступа́ютъ отъ о́бщихъ образцо́въ спряже́нія.

Число́ таковы́хъ глаго́ловъ въ сравне́ніи съ пра́вильными весьма́ не велико́, а потому́ почти́ всѣ они́ здѣсь и помѣща́ются.

а) Глаго́лы имѣющіе въ неопредѣле́нномъ наклоне́ніи пере́дъ око́нча́ніемъ *ть* гла́сную бу́кву.

zwyczajnych wzorów czasowania.

Liczba słów takich, w porównaniu z foremnemi, wcale nie jest wielka, dla tego wszystkie prawie tu się umieszczają.

a) Słowa mające w trybie bezokolicznym przed zakończeniem *ть* samogłoskę.

Неопред. накл. Tryb bezokoliczny.		Наст. и буд. вр. cz. teraz. i przy.	Прошед. время czas przeszły.
дать, dać.	cz. prz.	дамъ, дашь.	далъ.
начать, zacząć		-начну́	началъ.
слать, posyłać		шлю, шлешь.	слалъ.
(стлать, słać.		стелю	стлалъ).
стать, stać	prz.	стану	сталъ.
жать, żąć		жну	жалъ.
жать, uciskać		жму	жалъ.
мять, miąć, gnieść		мну	мялъ.
пять, piąć.		пну	пялъ.
распя́ть, rozpiąć (ukrzyżować).	prz.	распну́	распя́лъ.
ять, jąć		иму́	ялъ.
поня́ть, pojąć.	prz.	пойму́	по́нялъ.
приня́ть, przyjąć		-пріиму́	при́нялъ.
увя́нуть, zwiędnąć		-увя́ну	увя́лъ.
ушиби́ть, skaleczyć		-ушибу́	уши́бъ.
дѣть, dziać		-дѣну	дѣлъ.
ослабѣть, osłabieć.		-ослабѣю	ослабъ.
стыть, stygnąć		стыну	стылъ.

ѣ) Глаго́лы ко́и въ неопредѣле́нномъ накло́неніи коренну́ю бу́кву *д* и *т* измѣня́я на *с*, конча́тся на *сть* или́ *сти*.

ѣ) Słowa, które w trybie bezokolicznym pierwotną głoskę *д* i *т* zamieniając na *с*, kończą się na *сть* albo *сти*.

Неопред. накл. Tryb bezokoliczny.	Наст. и буд. вр. cz. ter. i przysz.	Прошед. время. czas przeszły.
блюсти́, strzedz	блюду́	блю́лъ.
соблюсти́, zachować, dostrzedz.	prz. соблюду́	соблю́лъ.
брести́, brodzić	бреду́	брелъ.
вести́, prowadzić	веду́	велъ.
гнести́, gnieść	гнету́	гнѣлъ.
класть, kłaśdź	кладу́	клалъ.
красть, kraśdź	краду́	кралъ.
месть, mieść	мету́	мелъ.
обрѣсти́, nabyć	prz. обрѣту́	обрѣлъ.
пасть, paśdź	-паду́	палъ.
плесть, pleść	плету́	плелъ.
прясть, prząść	пряду́	прялъ.
сѣсть, siąśdź	prz. ся́ду	сѣлъ.
цвѣсть, kwitnąć	цвѣту́	цвѣлъ.
честь, czytać	чту, чтешь	челъ.
проче́сть, przeczytać.	prz. прочту́ prz.	проче́лъ.
ѣсть, jeść	ѣмъ, ѣшь	ѣлъ.

Вы́ключая: | Wyjąwszy:

идти́, iść	иду́	шелъ.

c) Глаго́лы имѣющіе въ неопредѣле́нномъ наклоне́ніи передъ *ть* или́ *ти* согла́сную *з* или́ *с*.

c) Słowa mające w trybie bezokolicznym przed *ть* albo *ти* spółgłoskę *з* albo *с*.

Неопред. накл. Tryb bezokoliczny.	Наст. и буд. вр. czas ter. i przysz.	Прошед. время. czas przeszły.
везти́, wieźć	везу́	везъ.
грызть, gryźć	грызу́	грызъ
лѣзть, leźć	лѣзу́	лѣзъ
ползть, pełznąć	ползу́	ползъ.
отве́рзть otwierać	prz. отверзу́	отве́рзъ.
грести́, robić wiosłem	гребу́	гребъ.
скрести́ skrobać	скребу́	скребъ.
пасти́, paść	пасу́	пасъ.
спасти́, zbawić, uratować.	prz. спасу́	спасъ.
нести́, nieść	несу́	несъ.
расти́, (рости́) rosnąć	расту́	росъ.
трясти́, trząść	трясу́	трясъ.
клясть, kląć.	кляну́	клялъ.

d) Глаго́лы конча́щіеся на *ргь* или́ *ереть*: | d) Słowa zakończone na *ргь* albo *ереть*.

Накл. неопред. Tryb bezokol.	Будущее время. czas przyszły.	Прошед. вр. czas przesz.
простере́ть, rospostarć	простру́	простёръ.
умере́ть, umrzeć	умру́	у́меръ.
отпере́ть, otworzyć	отопру́	о́тперъ.
тере́ть, trzeć	ter. тру	теръ.

e) Глаго́лы конча́щіеся на *чь*: | e) Słowa zakończone na *чь*:

Непред. накл. Tryb bezokoliczny.	Наст. и буд. вр. czas ter. i przysz.	Прошед. время. czas przeszły.
лечь, kłaść się	ля́гу	легъ
стере́чь, strzedz	стерегу́	стере́гъ
бере́чь, chować	берегу́	бере́гъ
стричь, strzydz	стригу́	стригъ
мочь, módz	могу́	могъ

помо́чь, pomódz	prz помогу́	помо́гъ
изнемо́чь, chorować	prz. изнемогу́	изнемо́гъ
влечь, wlec	влеку́	влекъ
печь, piec	пеку́	пекъ
речь (рещи́), rzec	реку́	рекъ
изре́чь, wyrzec	prz. изреку́	изре́къ
сѣчь, siec	сѣку́	сѣкъ
течь, ciec	теку́	текъ
толо́чь, tłuc	толку́	толо́къ
растоло́чь, roztłuc	prz. растолку́	растоло́къ
запре́чь (запря́чь) zaprządz	запрягу́	запря́гъ
сопре́чь (сопря́чь) sprządz.	сопрягу́	сопря́гъ.

Сі́й глаго́лы въ настоя́щемъ вре́мени перемѣня́ютъ измѣня́емыя бу́квы въ слѣдующихъ лица́хъ:

Te słowa w czasie teraźniejszym odmieniają głoski zamienne w następujących osobach:

Licz. pojed.	Могу́	Licz. pojed.	Пеку́
	мо́жешь		печёшь
	мо́жетъ.		печётъ.
Licz. mn.	Мо́жемъ	Licz. mn.	Печёмъ
	мо́жете		печёте
	мо́гутъ.		пеку́тъ.

f) Глаго́лы конча́щіеся на *нуть*, кои въ проше́дшемъ вре́мени сей слогъ уничтожа́ютъ.

f) Słowa kończące się na *нуть*. które w czasie przeszłym tę zgłoskę tracą.

Неопред. накл. Tryb bezokolicz.	Будущ. и наст. вр. Czas przyszły i teraźń.	Прошед. вр. Czas przesz.
осла́бнуть, osłabnąć	осла́бну	осла́бъ.
озя́бнуть, przeziębnąć	озя́бну	озя́бъ.
прозя́бнуть, rosnąć (o roślinach).	прозя́бну	прозя́бъ.

погибнуть, zginąć	погибну	погибъ
постигнуть albo постичь, dosiądz, poścignąć	постигну	постигъ
достигнуть, doścignąć	достигну	достигъ
воздвинуть, dźwignąć, wznieść	воздвину	воздвигъ
извергнуть, wyrzucić	извергну	извергъ
повергнуть, pogrążyć, wiracić	повергну	повергъ
исторгнуть, wyrwać	исторгну	исторгъ
расторгнуть, rozerwać	расторгну	расторгъ
избѣгнуть, uniknąć	избѣгну	избѣгъ
вязнуть, więznąć ter.	вязну	вязъ
увязнуть, uwięznąć	увязну	увязъ
грузнуть, tonąć. ter.	грузну	грузъ
грязнуть, grząznąć ter.	грязну	грязъ
изчезнуть, zniknąć	изчезну	изчезъ
возникнуть, wyniknąć	возникну	возникъ
проникнуть, przeniknąć	проникну	проникъ
привыкнуть, przywyknąć	привыкну	привыкъ
померкнуть, zmierzchnąć, pomroczyć się	померкну	померкъ
умолкнуть, umilknąć	умолкну	умолкъ
изсякнуть, wycieńczyć się, wysięknąć	изсякну	изсякъ
мокнуть, moknąć ter.	мокну	мокъ
ослѣпнуть, oślepnąć	ослѣпну	ослѣпъ
воскреснуть, zmartwychwstać	воскресну	воскресъ
гаснуть, gasnąć ter.	гасну	гасъ
угаснуть, zgasnąć	угасну	угасъ
киснуть, kisnąć ter.	кисну	кисъ
затихнуть, ucichnąć	затихну	затихъ
сохнуть, schnąć ter.	сохну	сохъ
оглохнуть, ogłuchnąć	оглохну	оглохъ.

О глагóлахъ слóжныхъ съ предлóгами.

§. 85. Глагóлы въ сложéніи съ предлóгами, или́ переходя́тъ тóлько изъ несовершéнныхъ въ совершéнные, изъ многокрáтныхъ въ однокрáтные и учащáтельные, чемý примѣ́ромъ слýжатъ собрáнія глагóловъ, помѣщéнныя подъ §. 69 на стр. 73; или́ вóвсе перемѣня́ютъ своé знаменовáніе. Здѣ́сь наибóлѣе обращенó внимáніе на сей послѣ́дній слýчай.

§. 86. Числó предлóговъ входя́щихъ въ сложéніе глагóловъ составля́етъ 22 и суть слѣ́дующіе:

O słowach złożonych z przyimkami.

§. 85. Słowa złączone z przyimkami albo przechodzą tylko z niedokonanych w dokonane, z wielokrotnych w jednokrotne i częstotliwe, za przykład tego służą zbiory słów umieszczone w §. 69 na str. 73; albo zupełnie odmieniają swoje znaczenie. Tu najbardziej uwagę zwracamy na tę ostatnią okoliczność.

§. 86. Liczba przyimków w skład słów wchodzących wynosi 22, a są następujące:

безъ, безо.

без*чéсти*ть, hańbić, bezcześcić; без*слáви*ть, niesławić; безобрáзить, zeszpecać.

въ, во.

вс*тá*вать, wstawać; вс*та*ть, wstać; в*мѣня́*ть, przypisywać; вн*имá*ть, słuchać, uważać; вни*кá*ть, wnikać; вон*зá*ть (мечь), utkwić (miecz); во*дворя́*ть, wprowadzać, zaszczepić; вс*ту*пи́ться, ująć się; вс*тупá*ться, ujmować się.

воз, возо, вз, вс.

воз*врати́*ть, zwrócić, oddać na powrót; воз-

вѣстить, obwieścić, ogłosić; возопить, wołać; взять, wziąć; восхищать, zachwycać; восхитить, zachwycić; восходить, wstępować; возбудить, obudzić; возвысить, wywyższyć; воскресить, wskrzesić.

вы.

выпросить, wyprosić; вымѣнять, wymieniać; выписать, wypisać; выбрать, wybrać; вывихнуть, wywichnąć; выдержать, wytrzymać; выполнить, wypełnić, wykonać; выиграть, wygrać.

до.

достать, dostać; достигать, dościgać; дополнить, dopełnić; доказывать, dowodzić; доказать, dowieśdź; досаждать, naprzykrzać się; досадить, naprzykrzyć się; досязать, dosięgać.

за.

забрать, zabrać; занять, zająć; записать, zapisać; заработать, zapracować, zarobić; заѣхать, zajechać; забыть, zapomnieć; заказать, zakazać, zamówić; замѣтить, zauważać; заключать, zamykać, zawierać; запретить, zabronić; защищать, bronić, zasłaniać; застроить, zabudować.

изъ, изо, ис.

избавить, wybawić; избирать, wybierać; избрать, wybrać; изслѣдовать, badać, śledzić; извлечь, wyciągnąć; износить, znosić; изуть, zzuć; изодрать, zedrzeć; истребить, zniszczyć; истолковать, wytłumaczyć, wyłożyć; исцѣлить, wyleczyć; исчезать, znikać.

на.

находи́ть, znajdować; награжда́ть, nagradzać; награди́ть, nagrodzić: надѣяться, spodziewać się; напада́ть, napadać; напра́вить, skierować; напряга́ть, natężać; наслѣдовать, odziedziczyć, wziąć sukcessyą; налага́ть, nakładać; науща́ть, poduszczać; назида́ть, budować (w znaczeniu moralném); навѣсти́ть, nawiedzić, odwiedzić; настоя́ть, nalegać.

надъ.

надписа́ть, nadpisać; надзира́ть, dozierać, naglądać, nadzierać; надрыва́ться, zrywać się.

низ.

низпада́ть, spadać; низложи́ть, złożyć, zwalić; низверга́ть, низри́нуть, zrzucić, strącić; низпосла́ть, zesłać.

о.

описа́ть, opisać; очи́стить, oczyścić; опла́кать, opłakać; ожи́ть, ożyć; освѣти́ть, oświecić; освяти́ть, poświęcić; обижа́ть, krzywdzić; оби́дить, skrzywdzić; овладѣть, opanować, zawładać; ожида́ть, czekać; отра́вить, otruć; оклевета́ть, oczernić, spotwarzyć; охужда́ть, ganić, potępiać; ополчи́ть, uzbroić.

объ, обо.

обвини́ть, obwinić; обрабо́тать, obrobić, uprawić; обогна́ть, obegnać, wyprzedzić w biegu; обольсти́ть, uwieśdź, ułudzić, omamić; обману́ть, oszukać; обѣдать, obiadować, jeść obiad.

отъ.

отпра́вить, odprawić, wysłać; отврати́ть, odwrócić; отвѣча́ть, отвѣ́тствовать, odpowiadać; отверга́ть, odrzucać; отказа́ться, wymówić się; отре́чься, zrzec się; отстава́ть, pozostawać; отста́ть, pozostać; отпусти́ть, odpuścić.

по.

покры́ть, pokryć; пода́ть, podać; подава́ть, podawać; посла́ть, posłać; посыла́ть, posyłać; понима́ть, pojmować; поня́ть, pojąć; побѣди́ть, zwyciężyć; получи́ть, otrzymać; посѣти́ть, odwiedzić; покрови́тельствовать, opiekować się.

подъ, подо.

подложи́ть, podłożyć; подпира́ть, podpierać; подпере́ть, podeprzeć; подписа́ть, podpisać; подкла́дывать, podkładać; подража́ть, naśladować; подшути́ть, zażartować; подобра́ть, dobrać, podebrać; подостла́ть, podesłać; подстрека́ть, podniecać, podżegać.

пре—, пере.

преврати́ть, превраща́ть, przewrócić, zamienić; преслѣдовать, ścigać; перемѣни́ть, перемѣня́ть, przemienić; переста́вить, переставля́ть, przestawić; перепра́вить, poprawić, przeprawić, przewieźć na drugą stronę; претерпѣть, wycierpieć; преобра́зить, przemienić, przeobrazić; прельсти́ть, uludzić, ująć; переесели́ться, przenieść się.

предъ.

предста́вить, przedstawić, wystawić; предви́дѣть, przewidzieć; предвари́ть, uprzedzić; предше́ствовать, poprzedzić, iśdź na przód.

при.

при*ход***и́ть**, przychodzić; **при***зва́***ть**, przyzwać, przywołać; **при***кры́***ть**, przykryć; **при***ба́ви***ть**, przydać, dodać; **при***бавля́***ть**, przydawać; **при***каса́***ться**, dotykać się; **при***чини́***ть**, przyczynić, wyrządzić.

про—.

про*ход***и́ть**, przechodzić; **про***долж***и́ть**, przedłużyć; **про***ника́***ть** albo **про***ница́***ть**, przenikać; **про***ник***ну́ть**, przeniknąć; **про***игра́***ть**, przegrać; **про***сту́ди***ться**, przeziębić się; **про***зрѣ́***ть**, przejrzeć; **про***сла́ви***ть**, wsławić; **про***гна́***ть**, wygnać; **про***стира́***ть**, rozpościerać; **про***клина́***ть**, przeklinać.

разъ—, разо, рас.

раз*ры́***ть**, rozkopać; **раз***рыва́***ть**, rozrywać; **ра***зори́***ть**, zniszczyć; **раз***верза́***ть**, **раз***ве́рз***ть**, rozwierać, otwierać; **раз***мышля́***ть**, rozmyślać; **раз***сы́па***ть**, rozsypać; **раз***обра́***ть**, rozebrać; **рас***пина́***ть**, rozpinać; **рас***пя́***ть**, rozpiąć, ukrzyżować; **раз***богатѣ́***ть**, zbogacić się; **раз***лучи́***ть**, rozłączyć; **раз***рѣши́***ть**, rozstrzygnąć.

съ, со.

с*вяза́***ть**, związać; **с***мири́***ть**, uśmierzyć, upokorzyć; **с***бро́си***ть**, zrzucić; **с***кры́***ть**, skryć; **с***хвати́***ть**, porwać, schwycić; **с***ва́ли***ть**, zwalić; **с***пусти́***ть**, spuścić; **со***едини́***ть**, połączyć, zjednoczyć; **со***единя́***ть**, łączyć; **со***блазни́***ть**, zgorszyć, uwieśdź; **со***бра́***ть**, zebrać; **с***жа́ли***ться**, ulitować się, użalić się; **со***пу́т***ствовать**, towarzyszyć w drodze; **со***провожда́***ть**, przeprowadzać; **со***гласи́***ть**, pogodzić; **с***дѣ́ла***ть**, zrobić.

У.

уходи́ть, uchodzić; *управля́ть*, rządzić, kierować; *удава́ться*, *уда́ться*, udawać się, udać się; *упра́здни́ть*, *упраздня́ть*, zniweczyć, znieść; *удали́ть*, *удаля́ть*, oddalić, usunąć; *увѣковѣчить*, uwiecznić; *уби́ть*, zabić; *украси́ть*, upiękrzyć, przyozdobić; *убѣди́ть*, przekonać; *усмотрѣть*, postrzedz.

Симъ о́бразомъ предло́ги до невѣроя́тности умножа́ютъ число́ глаго́ловъ. Но дабы́ предста́вить сіе очеви́днѣе изберемъ въ примѣръ глаго́лы *ходи́ть* и *ять*, кои въ соедине́ніи съ предло́гами доставля́ютъ слѣдующіе глаго́лы:

Tym sposobem przyimki nadzwyczajnie pomnażają liczbę słów. Lecz żeby to wyraźniej okazać, wezmiemy na przykład słowa *ходи́ть* chodzić i *ять* jąć, brać, które połączone z przyimkami następne tworzą słowa:

ходи́ть	*ять*
в-ходи́ть, wchodzić.	вз-ять, wziąć.
вос-ходи́ть, wstępować, wschodzić.	вн-ять, słuchać.
вы́-ходить } wychodzić.	вын-ять, wyjąć, dobydź.
вы-хо́дить } wychodzić.	дон-ять, dojąć.
до-ходи́ть, dochodzić.	за́н-ять, pożyczyć.
за-ходи́ть, zachodzić.	изъ-ять, wyjąć, wyłączyć.
ис-ходи́ть, wychodzić.	нан-ять, nająć.
на-ходи́ть, znajdować, znachodzić.	объ-ять, objąć.
низ-ходи́ть, schodzić, zstępować.	обн-ять, uściskać.
об-ходи́ться, obchodzić się.	отн-ять, odjąć.
от-ходи́ть, odchodzić.	пон-ять, pojąć.
пере-ходи́ть, przechodzić	подн-ять, podjąć.
	перен-ять, przejąć.
	прин-ять, przyjąć.
	прон-ять, przejąć.

по-ходи́ть, pochodzić.
по-хо́дить, bydź podobnym.
под-ходи́ть, podchodzić, zbliżać się.
при-ходи́ть, przychodzić.
про-ходи́ть, przechodzić, przebywać.
рас-ходи́ться, rozchodzić się, rozdzielać się.
с-ходи́ть, schodzić, zstępować.
у-ходи́ть, uchodzić, oddalić się.
разн-я́ть, rozjąć, rozdzielić.
сн-я́ть, zdjąć.
ун-ять, ująć, zatrzymać.

Нерѣдко къ таковы́мъ сло́жнымъ глаго́ламъ присоединя́ются но́вые предло́ги и произво́дятъ въ знаменова́нiи ихъ сто́льже много различныя перемѣны какъ въ глаго́лахъ первообра́зныхъ.

Częstokroć do takich słów złożonych przydają się nowe przyimki i sprawują w znaczeniu ich tak rozmaite odmiany, jak w słowach pierwotnych.

Примѣры. — Przykłady.

у-су-губи́ть, podwoić, powiększyć.
у-по-трeби́ть, użyć.
без-по-ко́ить, trwożyć.
за-по-вѣдать, zapowiadać.
пред-по-ложи́ть, zamierzać.
пред-при-нима́ть, przedsiębrać.
вс-по-моществова́ть, wspierać.
воз-об-нови́ть, odnowić.
без-об-ра́зить, szpecić.
о-без-об-ра́зить, zeszpecić.
во-об-ража́ть, wyobrażać.
воз-на-мѣри́ться, zamierzyć.

воз-не-на-видѣть, znienawidzieć.
не-до-умѣвать, niepojmować.
при-под-нимать, podnosić zwolna.
со-из-волять, zezwalać.
про-из-носить, wymawiać.
о-пре-дѣлить, postanowić.
рас-про-странить, rozprzestrzenić.
о-без-оружить, rozbroić.

О ПРИЧАСТІИ.

§. 87. Причастія обыкновенно полагаются въ числѣ частей рѣчи, поелику онѣ будучи склоняемы какъ прилагательныя имена и управляя падежами какъ глаголы, не могутъ причислены быть ни къ тѣмъ ни къ другимъ.

О склоненіи причастій сказано при склоненіи прилагательныхъ именъ §. 52. стр. 41 и 43; производство ихъ объяснено при глаголахъ §. 79 и 81. Отношеніе ихъ къ глаголамъ показано при спряженіи оныхъ.

Остается только упомянуть:

1) Что причастія дѣйствительнаго залога времени настоящаго могутъ употребляемы быть усѣченно, на пр.

O IMIESŁOWIE.

§. 87. Imiesłowy zwyczajnie za osobną część mowy są uważane, ponieważ odmieniając się przez przypadki jak imiona przymiotne i rządząc przypadkami jak słowa, nie mogą bydź policzone ani do jednych, ani do drugich.

O przypadkowaniu imiesłowów, powiedziano już przy odmianach imion przymiotnych §. 52 str. 41 i 43; formowanie się ich objaśnione przy słowach §. 79 i 81. Stosunki, w jakich zostają ze słowami, okazane są w czasowaniu słów.

Pozostaje tylko wymienić:

1) Że imiesłowy czynne czasu teraźniejszego mogą bydź używane w skróceniu, na przykład:

горящъ, gorejący; сіяющъ, jaśniejący; знающъ, znający; свѣдущъ, świadomy; несвѣдущъ, nieświadomy.

2) Многія изъ сихъ причастій принимая свойство прилагательныхъ перемѣняютъ окончаніе *щій*, на *чій*.

2) Wiele z tych imiesłowów przybierając własności przymiotników, odmieniają zakończenie *щій* na *чій*.

Причастія, imiesłowy.	Прилагательныя, przymiotniki
горящій, ая, ее,	горячій, ая, ее,
ходящій,	ходячій,
стоящій,	стоячій,
зрящій,	зрячій,
висящій,	висячій,
сидящій,	сидячій,
лежащій,	лежачій,
гремящій,	{гремячій, гремучій,
падающій,	падучій,
трещащій,	трескучій.

3) Нѣкоторыя страдательныя причастія, принимающіе также свойство прилагательныхъ именъ, имѣютъ степени сравненія, на пр.

3) Niektóre imiesłowy bierne przybierające także własności przymiotników, mają stopnie porównania, na przykład:

любимый, kochany,	любимѣе	любимѣйшій
преданный, oddany,	преданнѣе	преданнѣйшій
развратный, rozwiązły,	развратнѣе	развратнѣйшій.

Окончáнія дѣйстви́тельныхъ причáстій *щій* и *шій* перемѣняются въ дѣепричáстіяхъ на *чи* и *ши*, и дѣлаясь чрезъ сіе несклоня́емыми, да́ютъ имъ си́лу и знаменовáніе нарѣчій: по семý причáстія рáзнятся отъ дѣепричáстій такъ, какъ прилагáтельныя имéна отъ нарѣчій.

Zakończenia czynnych imiesłowów *щій* i *шій* w imiesłowach osobliwych zamieniają się na *чи* i *ши*, a stając się przez to nieodmiennemi, nadają im siłę i znaczenie przysłówków: dla tego imiesłowy zwyczajne różnią się od imiesłowów osobliwych tak, jak przymiotniki od przysłówków.

О НАРѢЧІИ.

§. 88. Нарѣчія опредѣляя обстоятельства и подрóбности дѣйствія означáютъ:

O PRZYSŁOWKU.

§. 88. Przysłówki określając okoliczności i szczegóły czynności oznaczają:

1. Мѣсто, miejsce.

На вопрóсъ *гдѣ*? Na pytanie *gdzie?*

здѣсь, tu
тамъ, tam
тутъ, tu
вездѣ, всюду, повсю́ду } wszędzie.
индѣ, indziej

бли́зко, blisko.
далéко, daleko.
вдали́, zdaleka.
внѣ, снарýжи } zewnątrz
внутри́, wewnątrz

На вопрóсъ *кудá?* Na pytanie *kędy?* albo *dokąd?*

сюдá, tu
тудá, tam
никудá, nigdzie (ni dokąd)

кудá нибýдь, кудá либо } dokądkolwiek.
кудá бы ни было, dokądkolwiek bądź

высшрь, вверхъ, горѣ } w górę
внизъ, дóлу } w dół, na dół
вперéдъ, naprzód
внутрь, wewnątrz

вонъ, прочь } precz
мúмо, mimo
óколо, około
назáдъ, вспять } nazad
вслѣдъ, w ślad

На вопрóсъ *откýда?* Na pytanie *skąd?*

откýда, odkąd, skąd

оттýда, отсюда, отсéль } odtąd
отвсюду zewsząd

На вопрóсъ *докýда?* Na pytanie *dokąd?*

докýда, dokąd
досюда, дотýда } dotąd

доверхý, do góry
донизý, do dołu.

2. Врéмя, czas.

ужé, już
нынѣ, ninie, teraz
тепéрь, dopiéro
тóтчасъ, сей часъ } zaraz
сегó дня, днесь *sl.* } dziś, dzisiaj
вчерá, wczora
зáвтра, jutro
пóслѣ зáвтра, po jutrze
по утрý, z rana
чáсто, często.
всегдá, прúсно *sl.*, вúну *sl.*, завсегдá } zawżdy, zawsze
навсегдá, na zawsze

на вѣки, вѣчно } wiecznie
вдругъ, wnet
внезáпу, внезáпно } nagle
вмигъ, w mgnieniu oka
рѣдко, rzadko
поны́нѣ, доны́нѣ, поднéсь, дóднесь } po dziś dzień
дрéвле, издрéвле, исконú, встарь, úзстари, дáвно } dawno, z dawna, od wieków

недáвно, niedawno	никогдá, nigdy
впредь, nadal	иногдá, niekiedy
прéжде, przedtém, wprzód	нѣкогда, niegdyś
когдá, kiedy	когдá лńбо, kiedy bądź
тогдá, wtedy	на канýнѣ, w wigilią

3. Колńчество, ilość.

однáжды, raz	неоднокрáтно, niejednokrotnie
двáжды, dwa razy	порóзнь, poosobno
двоя́ко, dwojako	по одинáчкѣ, po jednemu
вдвойнѣ } we dwójnasób	пáки *sl.* } znowu, na nowo
сугýбо, sowicie } we dwójnasób	опять } znowu, na nowo
троя́ко, trojako	снóва } znowu, na nowo
втроé, we troje	внóвь } znowu, na nowo
вдвоéмъ, we dwójgu	по поламъ, po połowie.
втроéмъ, we trojgu	нѣскóлько, niewiele, trochę
стокрáтъ, stokroć	нискóлько, ani trochę
стокрáтно, stokrotnie	мнóго, wiele
тысящекрáтно, tysiąckrotnie	мáло, mało
многокрáтно, wielokrotnie	

4. Кáчество, przymiot.

Сюдá принáдлежатъ:	Tutaj należą :
а) Всѣ прилагáтельныя кáчественныя имена́ употребля́емыя въ единственномъ числѣ въ срéднемъ рóдѣ, стéпени положńтельной, на пр:	a) Wszystkie przymiotniki używane w liczbie pojedyńczej w rodzaju nijakim w stopniu równym, na przykład :

я́вно, jawnie	крáтко, krótko
нńзко, nizko	тя́жко, ciężko
дóлго, długo	рáвно, równo

ра́зно, różnie	напра́сно, тщéтно, вóтще, всýе *sl.*, тýне *sl.* — naprożno, nadaremno.
осóбо, osobno	
нарóчно, umyślnie	
прямо, prosto	
заблаговрéменно, wcześnie	
обыкнóвенно, zwykle, pospolicie	слóвно, równie jak
	изли́шне, zbytecznie
	хорошó, dobrze
немéдленно, niezwłocznie	хýдо, źle
охóтно, ochoczo	срéдственно, miernie.

b) Прилага́тельныя несклоня́емыя въ сравни́тельной стéпени имена́. (§. 58 стр. 50 и да́лѣе).	b) Przymiotniki nie odmieniające się w stopniu wyższym (§. 58 str. 50 i dalsze).
c) Прилага́тельныя конча́щіеся на *скій*, кои переходя́ въ нарѣ́чія перемѣня́ютъ сіе оконча́ніе на *ски*:	c) Przymiotniki kończące się na *скій*, które przechodząc w przysłówki zamieniają to zakończenie na *ски*:

по-Пóльски, po polsku	по отцóвски, po ojcowsku
по-Рýсски, po rossyjsku	дрýжески, po przyjacielsku
по-Словéнски, po słowiańsku.	непрія́тельски, po nieprzyjacielsku
по-Грéчески, po grecku	святота́тски, po świętokradzku.
по-Фра́нцузски, po francuzku	злодѣ́йски, po zbrodniarsku.
по-Нѣмéцки, po niemiecku	
по ца́рски, po królewsku	

5. Напряжéніе, natężenie (intensio).

весьма́, óчень, вельми́ *sl.* — bardzo	гора́здо, daleko
	почти́, prawie
кра́йнѣ, zbyt	едва́, чуть, чуть, чуть — ledwie
стóлъ, tyle, tak wiele	

6. Подтвержде́ніе, отрица́ніе и сомнѣ́ніе.
Twierdzenie, przeczenie i powątpiewanie.

да } tak
такъ

то́чно
коне́чно } zapewne, istotnie
по́длинно

совершенно, zupełnie

нѣтъ } nie
не

ника́къ
ничу́ть
нима́ло } zgoła nie bynajmniej
отню́дь
во́все
совсѣ́мъ не

аво́сь-либо
мо́жетъ-быть } a może
не́гли *sl.*

едва́-ли } nie podobna.
врядъ

7. Число́ нарѣ́чій дополняютъ ещё нѣкоторыя имена́ существи́тельныя, прилага́тельныя и дѣеприча́стія.

7. Liczbę przysłowków powiększają jeszcze niektóre rzeczowniki, przymiotniki i imiesłowy osobliwe.

а) Существи́тельныя имена́ употребля́емыя въ ка́чествѣ нарѣ́чій, обыкно́венно оста́ются въ одно́мъ и томъ же падежѣ:

a) Rzeczowniki używane w znaczeniu przysłowków pospolicie pozostają w jednym i tymże samym przypadku:

до́ма, w domu
верхо́мъ, konno jechać
пѣшко́мъ, piechotą
на па́мять, na pamięć
на изу́стъ, na pamięć, (nauczyć się).
на обу́мъ, na domysł
о́бтомъ, ogółem
ницъ, ничко́мъ, nicmo, twarzą na ziemię

взнакъ, навзничь, na wznak
наро́комъ, umyślnie
не наро́комъ, nieumyślnie
посреди́нѣ, pośrzodku
посреди́, pośrzód
впо́ру } w porę
къ ста́ти
не впо́ру } nie w porę
не къ ста́ти

во время, w czas
по очереди, z kolei
впереди, na przedzie
позади, z tyłu
вновь, na nowo
тайкомъ, ciszkiem
на изнанку, na wywrót
въ запуски, na wyścigi
вмѣстѣ, razem
вкупѣ, w kupie
порознь, z osobna
вверху, w górze
внизу, w dole
сверху, z góry
снизу, z dołu
вкось, na ukos
вблизи, w blizkości
дотла, do szczętu
на перекоръ, na przekor

b) Подобнымъ образомъ и прилагательныя имена въ косвенныхъ надежахъ:

b) Podobnież i przymiotniki w przypadkach ukośnych:

вправо, одесную *sl.* } w prawo
влѣво, ошуюю *sl.* } w lewo
на лѣво, na lewo
на право, na prawo
слегка, z lekka
сполна, spełna
издалека, z daleka
издавна, z dawna
изъ-желта, z żółta
по просту, prosto
вообще, w ogólności
мало по малу, powoli.

c) Напослѣдокъ дѣепричастія дополняя, или ограничивая дѣйствіе, имѣютъ также силу и знаменованіе нарѣчій:

c) Naostatek imiesłowy osobliwe dopełniajac lub ograniczajac czynność, mają także moc i znaczenie przysłówków:

сидя заснулъ, siedząc zasnął
идучи упалъ, idąc upadł
увидя сказалъ, zobaczywszy powiedział
узнавъ обнялъ, poznawszy objął.

О ПРЕДЛОГѢ.

§. 89. Предлоги бываютъ или *неотдѣляемые*, какъ *вы*, *воз*, *пре*, *низ*, *раз* и проч. о коихъ упомянуто при глаголахъ сложныхъ; или *отдѣляемые*, кои поставляются при падежахъ склоняемыхъ частей рѣчи.

а) При падежѣ родительномъ поставляются предлоги:

безъ (безо), bez
до, do
изъ (изо), z
отъ, od

b) Съ дательнымъ:

къ, ku, do

c) Съ винительнымъ:

въ (во), w
за, za
на, na
надъ (надо), nad
по, po
подъ, pod

d) Съ творительнымъ:

e) Съ предложнымъ:

O PRZYIMKU.

§. 89. Przyimki bywają, albo *nieoddzielne*, jakoto: *вы*, *воз*, *пре*, *низ*, *раз* i t. d. o których mówiliśmy przy słowach złożonych; albo *oddzielne*, które kładą się z przypadkami odmiennych części mowy.

a) Przyimki kładące się z przypadkiem drugim są te:

съ (со), z;
для, ради, dla
у, u.

b) Z trzecim:

по, po

c) Z czwartym:

предъ, przed
о, (объ), o
съ (со), z
чрезъ, przez
сквозь, wskróś.

d) Z szóstym:

за, za; надъ, nad; предъ, przed; подъ, pod; съ, z.

e) Z siódmym:

въ, w; на, na; о, (объ), o; по, po; при, przy.

По сему предлогъ *съ* поставляется при родительномъ, винительномъ и творительномъ падежѣ;

въ, *на*, и *о* при винительномъ и предложномъ;

по съ дательнымъ, винительнымъ и предложнымъ;

за, *подъ*, *предъ*, съ винительнымъ и творительнымъ.

A zatém przyimek *съ* kładzie się z przypadkiem drugim, czwartym i szóstym;

въ, *на* i *о* z czwartym i siódmym;

по z trzecim, czwartym i siódmym;

за, *подъ* *предъ*, z czwartym i szóstym.

Предлоги кончащіеся на *ъ* для плавности речи перемѣняютъ *ъ* на *о*, а особливо при стеченіи многихъ согласныхъ, на пр:

Przyimki kończące się na *ъ*, dla płynności mowy zamieniają *ъ* na *о*, a osobliwie przy zbiegu kilku spółgłosek, na przykład:

zamiast въ время, во время; zm. съ мною, со мною; zm. предъ мною, предо мною i t. d.

§. 90. Кромѣ сего нѣкоторыя нарѣчія, существительныя имена и дѣепричастія имѣютъ силу предлоговъ и причисляются къ онымъ, а именно:

§. 90. Oprócz tego niektóre przysłówki, rzeczowniki i imiesłowy osobliwe mają moc przyimków i do nich są liczone, a mianowicie:

близъ, blisko; вдоль, wzdłuż, w dół; вмѣсто zamiast; внутри, внутрь, wewnątrz; внѣ, zewnątrz; возлѣ, obok; вопреки, przeciwnie, wbrew; кромѣ, okrom; между, межъ, między; мимо, mimo; противъ, напротивъ, насупротивъ, przeciw, naprzeciw; опричь, oprócz; окрестъ, вокругъ, около, w około; по-

верхъ, nad; подлѣ, podle, obok; послѣ, po; прежде, przed, wprzód; сверхъ, nad; среди, śrzód; спустя, po.

§. 91. Иногда соединяются и два отдѣляемые предлога:

§ 91. Niekiedy łączą się razem i dwa oddzielne przyimki.

изъ-подъ: изъ подъ-полу, z pod podłogi.
изъ-за: изъ за-угла, z za węgła.
по-надъ: по надъ-рѣкою, po nad rzeką.
вдоль-по: вдоль по-берегу, w dół nad brzegiem.
даже-до: даже до гроба, nawet do grobu.

О СОЮЗѢ.

O SPOJNIKU.

§. 92. Союзы опредѣляя отношенія между предметами и дѣйствіемъ бываютъ:

§. 92. Spójniki wyrażające względy między przedmiotami a czynnością zachodzące, bywają:

1. вопросительные, pytające.

для чего, dla czego; каково, jak; зачѣмъ, czemu, za co; доколѣ, dopókiż; сколько, ile, wiele; на-что, na co; почто, poco; зачто, zaco; уже ли, неуже ли, развѣ, juž-li, azaliž?

2. винословные, spójniki przyczyny.

понеже, поелику, poniewaž; ибо, bowiem; потому что, dla tego že; и для того, того ради, dla tego; дабы, ažeby; чтобы, žeby; отъ того, отсего, ztąd; затѣмъ, zatém; почему, dla czego; а какъ, a jak; такъ какъ, tak jak; то и, to i.

3. условные, warunkowe.

ежели, если, буде, буде ежели, ježeli, jeśli; когда, kiedy; лишь бы только, jeśliby tylko.

4. соединительные, łączące.

и, да, i, a; и-и, i-i; также, такожде, także; столько же, tyleż; какъ — такъ и, jak, tak i; не только — но и, nie tylko, ale.

5. раздѣлительные, rozłączające.

или, или, albo, albo; ни, ни, ani, ani; частію частію, częścią, częścią; отчасти, отчасти po części, po części; либо, либо, albo; не — ниже, ani też.

6. уступительные, ustępujące.

сколь ни, сколько бы ни —, jakkolwiek by; однакожъ, jednakże; пускай, пусть, niech; правда что, prawda że; хотя, хотя бы, chociaż, chociażby; впрочемъ, z resztą; по крайней мѣрѣ, przynajmniej; при всемъ томъ, z tém wszystkiém; не смотря на то, pomimo tego; положимъ что — но, przypuśćmy że — lecz.

7. послѣдовательные и продолжительные, spójniki porządku i czynności przedłużonej.

прежде нежели, wprzód niżeli; сперва, naprzód; сначала, z początku; во первыхъ, po pierwsze; во вторыхъ, powtóre; далѣе, dalej; потомъ, посемъ, послѣ сего, potém; вскорѣ потомъ, w krótce potém; сверхъ того, nadto; кромѣ того, oprócz tego; между тѣмъ, tym czasem; напослѣдокъ, naostatek, наконецъ, nakoniec.

Да будетъ вечна слава, Что [illegible]

Мазепа!

8. изъяснительные, objaśniające.

то есть, to jest; какъ то, jako to; а именно, a mianowicie; сирѣчь, такъ сказать, iż tak rzekę.

9. сравнительные, porównywające.

столько сколько, tyle ile; подобно какъ, podobnie jak; подобно сему, тому, podobnie do tego; какъ равно, jak równo; точь въ точь, zupełnie tak; также, także; не такъ, nie tak; равномѣрно, również; какъ такъ, jak tak; подобнымъ образомъ, podobnym sposobem; такимъ образомъ, takim sposobem; точно такъ, zupełnie tak; будто, будто бы, какъ будто, акибы, яко бы, jakby, jakoby; яко, аки, jako.

10. соотвѣтственные или относительные, względne.

чѣмъ, тѣмъ, im-tym; когда, тогда, kiedy tedy; столь сколь, столько сколько, толико колико, ile tyle; доколѣ — дотолѣ, dopóki dopóty.

11. противительные, przeciwstronne.

а, a; но, lecz, ale; хотя, chociaż; однако, jednak; однакожъ, jednakże; же, że; напротивъ, przeciwnie; кольми паче, тѣмъ болѣе, tym więcej.

12. ограничи́тельные, ograniczające lub określające.

какъ, jak; какъ то́лько, jak tylko; лишь, tylko; по мѣрѣ того́ какъ, w miarę tego, jak.

13. исключи́тельные, wyłączające.

вы́ключая, wyłączając; кро́мѣ, oprócz; кро́мѣ того́ что, oprócz tego że; лишь, то́лько, то́кмо, tylko; то́чно, zupełnie; еди́нственно, jedynie.

14. заключи́тельные, wnioskujące.

по сему́, по тому́, zatém; а по сему́, а по тому́, a zatém; слѣдовательно, слѣдственно, następnie, zatém; и для того́, i dla tego; и такъ, i tak.

О МЕЖДОМЕТІИ.

§. 93. Междоме́тія изобража́ющія обыкно́венно по́рывы души́ на́шей сопровожда́емыя какъ бы нево́льнымъ кри́комъ или́ сто́номъ выража́ютъ: a) указа́ніе, b) удивле́ніе, c) ра́дость d) смѣхъ e) печа́ль, f) боя́знь, g) негодова́ніе, h) запреще́ніе. i) понужде́ніе, k) угро́зу, l) призы́въ, m) отзы́въ и проч.

Бо́льшая часть изъ нихъ принадлежи́тъ къ просторѣчію, а и́менно:

O WYKRZYKNIKU.

§. 93. Wykrzykniki wyrażające pospolicie uniesienia duszy naszej, jakby z mimowolnym krzykiem lub jękiem połączone, oznaczają a) pokazanie, b) podziwienie, c) radość, d) śmiech, e) smutek, f) bojaźń, g) nieukontentowanie, h) zakaz, i) przymus, k) pogróżkę, l) wołanie, m) odzywanie się i t. d.

Większa ich część do mowy pospolitéj należy, a mianowicie:

a) вотъ, oto!
на, na!
b) а, а! aha!
ба, ба, ba, ba!
ахъ, ach!
ай, aj!
то-то, to to!
c) гой, hej!
ура, hura!
d) ха, ха, cha, cha!
хи, хи, chi, chi!
e) ахъ, охъ, ach!
ахти, y, ach, o!
жаль, żal!
f) ай, ай, aj, aj!
ой, ой, oj, oj!
g) тфу, э, tfu! fi!
h) тсъ, pst, cyt!
i) ну, нуже, nu, no!
k) вотъ, о, ужо, owoż, o!
l) эй, гей, ej, hej!
m) ау, а, ась, а, ha!

Словенскія междуметія употребляемыя въ Россійскомъ суть:

Wykrzykniki słowiańskie używane w rossyjskim są te:

се, oto! увы, горе, biada! о, o!

§. 94. Существительныя и прилагательныя имена въ знаменованіи междометій суть слѣдующія:

§. 94. Rzeczowniki i przymiotniki w znaczeniu wykrzykników używane są następujące:

бѣда, biada! вздоръ, bałamuctwo, bajki! пустяки! bagatela! ложь, враки, kłamstwo! любо, lubo! добро, добро-же, dobrzeż!

Туже силу и знаменованіе имѣютъ звукоподражательные глаголы, отметающіе въ прошедшемъ времени изъявительнаго наклоненія окончаніе *нуль* какъ:

Takąż moc i znaczenie mają słowa harmonii naśladowczej odrzucające w czasie przeszłym trybu oznajmującego zakończenie *нулъ*, jakoto:

толкъ, стукъ, бухъ, порхъ, грякъ, скокъ, брызь, трахъ.

О ЧАСТИЦАХЪ.

§. 95. Словá *да*, *бы*, *ли*, *не*, не имѣютъ самѝ по себѣ опредѣлéннаго знаменовáнія по коемý бы мóжно ихъ отнести́ къ той или́ другóй чáсти рѣчи, и называ́ются *часті́цами* (particulae).

Употреблéніе ихъ явствуетъ изъ слѣдующихъ примѣровъ:

O PARTYKUŁACH.

§. 95. Wyrazy *да*, *бы*, *ли*, *не*, nie mają same przez się określonego znaczenia, podług którego możnaby je odnieść do tej lub innej części mowy i nazywają się *partykułami*.

Używanie ich okazuje się z następnych przykładów:

1. Да познáю, niech poznam
   да познáешь
   да познáетъ.
   Да познáемъ
   да познáете
   да познáютъ.
2. Я бы, ты бы, онъ бы — проси́лъ, ja bym prosił
   Мы бы, вы бы, они́ бы — проси́ли.
3. Ви́жу ли я? czy ja widzę?
   ви́дѣлъ ли ты?
   ви́дитъ ли онъ?
   Ви́димъ-ли мы?
   ви́дите-ли вы?
   уви́дятъ-ли они?
   уви́дятъ-ли, или́ не увидятъ: не знáю.
4. Не дýмаю, nie myślę
   не дýмалъ
   не бýду дýмать
   не дýмай
   не дýмайте

1. Части́ца *да* въ высшемъ слóгѣ заступáетъ мѣсто глагóла *пускáй*, *пусть*, употребля́емаго при повели́тельномъ наклонéніи на пр.

1. Partykuła *да* w stylu wyższym zastępuje miejsce słowa *пускáй*, *пусть* używanego w trybie roskazującym, na przykład:

Пусть знáетъ, niech zna: да знáетъ
пусть знáютъ, niech znają: да знáютъ

пусть познаетъ, niech pozna: да познаетъ i t. d.

2) Она сообщаетъ глаголамъ силу сослагательнаго наклоненія:	2) Nadaje słowom moc trybu łączącego:

Вельможъ меня поставилъ въ лике,
Да чудеса Его пою.

Державинъ.

то есть: дабы я пелъ Его (Божіи) чудеса.	to jest: żebym opiewał Jego (Boskie) cuda.
2. *Бы* заменяетъ въ Россійскомъ языке недостатокъ сослагательнаго наклоненія и употребляется только съ глаголами прошедшаго времени.	2. *Бы*, zastępuje w języku rossyjskim niedostatek trybu łączącego i kładnie się tylko że słowami czasu przeszłego.
3. *Ли* частица вопросительная и разделительная.	3. *Ли* partykuła pytająca i rozłączająca.
4. *Не* частица отрицательная.	4. *Не* partykuła przeczenia.

KONIEC.

Гос. Историч. Научн. Б-ка
НКП РСФСР
Инвент. №
„ “ 193 г.